

คู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โดย นางสาวอมรรัตน์ เจริญ
นิติกรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

คำนำ

คู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องและงานวิจัย ตำราวิชาการทางกฎหมาย บทความวิชาการ คำพิพากษา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษารั้งนี้ พร้อมทั้งศึกษาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากนิติกรของสำนักกฎหมายที่เคยปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งและนำผลการศึกษาที่ได้นั้นเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่าน โดยใช้คู่มือเพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อมรรัตน์ เจือจาน

สิงหาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑. ความเป็นมา	๑
๒. วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ	๓
๓. ขอบเขตการดำเนินการ	๓
๔. วิธีการดำเนินการ	๔
๕. นิยามศัพท์เฉพาะ	๔
๖. ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๖
๑. ภารกิจ อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๖
๑.๑ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาท ทางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๖
๑.๒ สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๗
๑.๓ ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินการ ทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง	๗
๒. ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๘
๒.๑ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา	๘
๒.๒ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุอันเนื่องมาจากมูลละเมิดหรือลามิควรได้	๘
๒.๓ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย	๘
บทที่ ๓ แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๑๐
๑. รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	๑๐
๑.๑ การระงับข้อพิพาททางเลือก	๑๐
๑.๒ การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ	๑๒

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๒. หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ และหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	๑๒
๒.๑ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	๑๒
๒.๒ หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	๑๓
๓. วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ	๒๙
๓.๑ วิธีการและขั้นตอนการเจรจาต่อรอง	๒๙
๓.๒ วิธีการและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	๓๔
๓.๓ วิธีการและขั้นตอนดำเนินคดีและการบังคับคดีแพ่ง	๔๑
บทที่ ๔ การวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับ ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบและกรณีศึกษา	๖๔
๑. วิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๖๔
๑.๑ การเจรจาต่อรอง	๖๔
๑.๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	๖๖
๑.๓ การดำเนินคดีแพ่ง	๗๐
๒. วิเคราะห์กรณีศึกษาจากข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบ	๗๑
๓. สถิติการดำเนินคดีแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบ	๗๖
๔. เปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ	๗๘
บทที่ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาทในคดีแพ่ง และแนวทางแก้ไขปัญหา	๘๐
๑. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง	๘๐
๒. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	๘๑
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๘๓
๑. บทสรุป	๘๓
๒. ข้อเสนอแนะ	๘๕

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม

- ภาคผนวก ผนวก ๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
- ผนวก ๒ ตัวอย่าง หนังสือบอกกล่าวทวงถาม
- ผนวก ๓ แบบหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกัน
- ผนวก ๔ แบบสัญญาประนีประนอมยอมความ
- ผนวก ๕ ตัวอย่าง หนังสือนำเสนอเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง
- ผนวก ๖ แบบฟอร์มใบแต่งตั้งทนายความ
- ผนวก ๗ ตัวอย่าง หนังสือนำเสนอค่าธรรมเนียม
- ผนวก ๘ แบบฟอร์มคำฟ้อง

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ ๑ ตารางแสดงสถิติคดีแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบจำแนกตาม
ลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง

๗๖

ตารางที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

๗๘

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ ๑ แผนภาพแสดงขั้นตอนการใกล้เคียงและประนีประนอมยอมความในศาล	๔๐
แผนภาพที่ ๒ แผนภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีแพ่ง	๔๘
แผนภาพที่ ๓ แผนภาพแสดงขั้นตอนการบังคับคดีของส่วนราชการ	๕๙
แผนภาพที่ ๔ แผนภาพแสดงขั้นตอนการยึดทรัพย์	๖๐
แผนภาพที่ ๕ แผนภาพแสดงขั้นตอนการอายัดเงินในคดีแพ่ง	๖๑
แผนภาพที่ ๖ แผนภาพแสดงขั้นตอนการขายทอดตลาดทรัพย์	๖๒
แผนภาพที่ ๗ แผนภาพแสดงการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ	๖๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมา

ด้วยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาที่มีฐานะนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร โดยมีสำนักกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานทางด้านกฎหมาย จึงมีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานทางกฎหมายทั้งด้านนิติบัญญัติ และด้านนิติการ ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ข้อ ๑๕ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักกฎหมาย ซึ่งภารกิจและหน้าที่ที่สำคัญของนิติกรสำนักกฎหมายประการหนึ่งก็คือ ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง (ต่อมาได้มีประกาศรัฐสภา เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๗ ตอนพิเศษ ๒๙๖ ง วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ โดยในข้อ ๑๙ สำนักกฎหมาย มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีความทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง ตลอดจนประสานงาน กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวงของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร)

ปัจจุบันคดีความที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักกฎหมายส่วนใหญ่มีลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทั้งข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ข้อพิพาทที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา และข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดสมาชิกภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นต้น ส่วนลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากผลของสัญญา เช่น การเรียกคืนหรือชดเชยราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และลักษณะข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ เช่น การเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ การเรียกให้รับผิดชอบลามิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการทางกฎหมายจึงเป็นภารกิจ

ตามอำนาจหน้าที่สำคัญที่สำนักกฎหมายต้องดำเนินการเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คู่มือกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางในการ พัฒนางานและเพิ่มประสิทธิภาพในงานด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งของสำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาท ทางแพ่งและให้มีการจัดการกำหนดรูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็น กระบวนการทั้งระบบ ให้มีความชัดเจน ทั้งในรูปแบบการระงับข้อพิพาทในกรณีปกติ ซึ่งเป็นการระงับ ข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) ก็คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล และการ ระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) โดยเป็นการเสนอแนะกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือกเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งให้สามารถยุติลงได้ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น วิธีการเจรจา ต่อรอง การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการตกลงประนีประนอมยอมความข้อพิพาททาง แพ่งในชั้นศาล เป็นต้น โดยศึกษาวิธีการและขั้นตอนการดำเนินทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เพื่อใช้เป็น คู่มือที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของนิติกรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่ง ภายใต้อำนาจ กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องที่ให้อำนาจหน่วยราชการที่จะดำเนินการทางกฎหมาย เกี่ยวกับคดีแพ่ง นอกจากนี้ จะได้มีการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ประมวลหลักเกณฑ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนิติกรผู้ปฏิบัติงานนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติของ กฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะต้องมีความเข้าใจ ในวิธีปฏิบัติที่เกิดจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน จริงด้วย

ดังนั้น หากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถกำหนดแนวทางการระงับ ข้อพิพาทในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือนำระบบกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือกในลักษณะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมในเชิงสมานฉันท์ หาข้อยุติโดยระงับข้อพิพาท ด้วยการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทร่วมกันได้ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร นอกจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะบรรลุเป้าหมายในแง่ของการได้รับชำระหนี้ แล้ว และยังสามารถระงับข้อพิพาทโดยการหาข้อยุติร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีจุดเด่น ในแง่ประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมให้คู่กรณีบรรลุผลประโยชน์โดยมีข้อยุติร่วมกันแทนการสู้คดี เพื่อหาผู้แพ้หรือผู้ชนะคดี

จากการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่อาศัย การดำเนินกระบวนการฟ้องร้องคดีต่อศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือในกรณีการระงับข้อพิพาท ทางเลือกอย่างกรณีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการประนีประนอมยอมความในศาล

เป็นเรื่องที่ยังไม่มีแนวทางดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงานต่อไป โดยการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวบรวมและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบดำเนินการ เพื่อพิจารณาศึกษาโครงสร้างของกระบวนการและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเสนอแนะแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่งเพื่อให้เกิดข้อยุติไปโดยเร็ว และสามารถอ้างอิงหรือนำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

- ๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
- ๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๔ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ
- ๒.๕ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

๓. ขอบเขตการดำเนินการ

การศึกษาค้นคว้าศึกษารูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่ง หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง และทำการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาทของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยศึกษาโครงสร้างกระบวนการในการดำเนินการทาง

กฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เริ่มตั้งแต่ผู้ปฏิบัติงานได้รับมอบหมายให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เพื่อศึกษาลำดับขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนการกำหนดแนวทางเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง และศึกษาวิเคราะห์ จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบ วิเคราะห์กรณีศึกษา และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว

๔. วิธีการดำเนินการ

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนค้นคว้าจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความวิชาการ คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษารั้งนี้ รวมทั้งศึกษาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากนิติกรของสำนักกฎหมายที่เคยปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง และศึกษาจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่เคยปฏิบัติงานในฐานะผู้ประสานงานคดีแพ่ง

๕. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และภายใต้ขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งมีนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี หมายถึง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยคู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล หมายถึง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นตัวกลางดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษตามยอมเป็นไปตามที่คู่ความตกลงกัน

การประนีประนอมยอมความในศาล หมายถึง กรณีที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี คู่กรณีได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกันโดยต่างยอมผ่อนผันให้แกกันแล้วแจ้งให้ศาลทราบ และศาลก็จะพิพากษตามที่คู่ความตกลงกันนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษตามสัญญาประนีประนอมยอมความไปแล้ว ฝ่ายใดผิดสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยอมขอให้ศาลบังคับคดีได้

คำพิพากษตามยอม หมายถึง คำพิพากษาของศาลที่พิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันในศาล

๖. ประโยชน์ที่ได้รับ

๖.๑ ทำให้ทราบเพื่อศึกษารูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๖.๓ ทำให้ทราบขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๖.๔ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

๖.๕ ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

บทที่ ๒

การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ในการจัดทำคู่มือการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้างกระบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นส่วนราชการว่า ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายใด และศึกษาแนวทางการดำเนินการทางกฎหมายของส่วนราชการจะต้องดำเนินการอย่างไร รวมทั้งศึกษาลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาหัวข้อดังต่อไปนี้

๑. การกิจ อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑.๑ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ข้อ ๑๕ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักกฎหมาย ซึ่งภารกิจและหน้าที่ที่สำคัญของนิติกรสำนักกฎหมายประการหนึ่งก็คือ ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง (ต่อมาได้มีประกาศรัฐสภา เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๗ ตอนพิเศษ ๒๔๖ ง วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ โดยในข้อ ๑๙ สำนักกฎหมาย มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีความทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง ตลอดจนประสานงาน กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวงของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร) ดังนั้น เมื่อส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีกรณีที่เกิดข้อพิพาททางแพ่งหรือต้องมีการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ นิติกรของสำนักกฎหมายจึงมีภารกิจหลักในการปฏิบัติหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑.๒ สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๖ ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาที่มีฐานะนิติบุคคล และมาตรา ๑๐ กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร มีเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการพนักงานราชการ และลูกจ้าง

ดังนั้น สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นนิติบุคคลตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งลักษณะของนิติบุคคลก็คือบุคคลที่มีกฎหมายรับรองให้มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบได้ตามกฎหมายเหมือนกับบุคคลธรรมดา ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๖ ที่บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง” ประกอบกับ มาตรา ๖๗ ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๖๖ นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น”

๑.๓ ผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๐ กำหนดให้ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าส่วนราชการ จึงเป็นผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยผลแห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๗๐ ที่บัญญัติว่า

“นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะกำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล”

ดังนั้น ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงอยู่ในฐานะผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีอำนาจทำการแทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในราชการทั่วไปของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงมีอำนาจทำการแทนในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

๒. ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒.๑ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุจากนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายอันเกี่ยวกับนิติกรรม สัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญาที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาจ้างทำของ ข้อพิพาทในการเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) หรือ iPad จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) หรือ iPad เพื่อใช้ในการดำรงตำแหน่ง

๒.๒ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุอันเนื่องมาจากมูลละเมิดหรือลามิควรได้

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุที่ได้เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาเข้าผูกพันตนเพื่อก่อหนี้ขึ้น แต่กำหนดโดยกฎหมาย ดังนั้น นิติเหตุจึงหมายถึง เหตุที่กฎหมายบัญญัติผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบ แม้ไม่ได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันในการก่อหนี้ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ละเมิดและลามิควรได้

ละเมิด หมายถึง การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้กระทำความผิดจึงมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ลามิควรได้ หมายถึง กรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ มีผลทำให้ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ เพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อันเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย หรือการเรียกให้รับผิดชอบลามิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก

๒.๓ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ระหว่างคู่กรณีที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้คู่กรณีต้องมีความรับผิดชอบทางแพ่งต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น

ที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กรณีที่สิ้นสุดสมาชิกภาพเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งหรือสรรหามาโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

บทที่ ๓

แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คู่มือกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อวางแนวทางที่ชัดเจนให้กับนิติกรผู้ปฏิบัติงานดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งสามารถนำรูปแบบการระงับข้อพิพาทในลักษณะต่าง ๆ ทั้งการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ ซึ่งก็คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อนำไปใช้ในการหาข้อยุติเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นได้โดยเร็วอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อพัฒนางานคดีให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พร้อมกันนี้ต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและทางราชการได้อย่างสูงสุด ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

๑. รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

กระบวนการระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น อาจจำแนกได้ ๒ ประเภท (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๖๐, น. ๒๒) คือ

๑.๑ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

๑.๒ การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution)

ปัจจุบันการใช้แนวทางระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางหลักในการใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น แต่ในการพิจารณากำหนดแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง นอกจากจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดีและเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑.๑ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกในบริบทที่ส่วนราชการสามารถนำมาปรับใช้ได้มีวิธีการ ดังนี้

๑.๑.๑ การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาจึงมีลักษณะที่แตกต่างกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น ๆ เช่น การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการดำเนินคดีในศาล เพราะการระงับข้อพิพาทโดยวิธีเจรจานั้น เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคู่กรณีโดยตรงที่จะตกลงกันฉันมิตร (Amicable Settlement) ไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงอย่างการ

ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น (อนันต์ จันทโรภากร, ๒๕๕๘, น. ๑) จึงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัด รวดเร็ว เนื่องจากเป็นการเจรจาระหว่างคู่ความเมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ปัญหาก็จะจบลง และถือได้ว่าการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว (พรรณนง พุฒิภาษ, ๒๕๕๕, น. ๔๙ - ๕๐)

๑.๑.๒ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้น มิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก (อนันต์ จันทโรภากร, ๒๕๕๘, น. ๒๔) แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กัน จนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป (ปรีชญา อยู่ประเสริฐ, ๒๕๕๕, น. ๑๒๕) สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจจำแนกได้ ๒ รูปแบบ คือ

๑.๑.๒.๑ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยคู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำเนินการ เป็นต้น (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๖๐, น. ๙)

๑.๑.๒.๒ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีทั้งก่อนวันนัดขึ้นสองสถาน หรือนัดสืบพยาน หรือหลังวันนัดดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจติดต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้น ๆ ก็ได้ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๖๐, น. ๙)

๑.๒ การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) เป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั้นเอง ทั้งทำให้เกิดความล่าช้า มีความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก บรรยาการของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน (พรรณงษ์ พุฒิกาน, ๒๕๕๕, น. ๕๕ - ๕๗) และอาจมีผลกระทบต่อการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท

อย่างไรก็ตาม พบว่าในการกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายประการร่วมกัน เช่น จำนวนทุนทรัพย์ ความซับซ้อนยุ่งยากในเนื้อหาของข้อพิพาท ซึ่งข้อพิจารณาเหล่านี้หากนำมาประกอบเพื่อหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางแพ่งแต่ละรูปแบบ ก็จะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ยุติลงได้โดยเร็ว

๒. หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

๒.๑ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง มีดังนี้

๒.๑.๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒.๑.๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒.๑.๓ พระราชบัญญัติองค์การและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

๒.๑.๔ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๑.๕ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑

๒.๑.๖ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖

๒.๑.๗ ประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับ การผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔

๒.๑.๘ หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว. ๖๔ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๘ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

๒.๑.๙ หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๓๐.๗/ว.๑๐๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษา

ทั้งนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ปรากฏตามเอกสาร
ผนวก ๑

๒.๒ หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

๒.๒.๑ หลักการประนีประนอมยอมความ

ก. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีดังนี้

“มาตรา ๘๕๐ อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน”

“มาตรา ๘๕๑ อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

“มาตรา ๘๕๒ ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติข้างต้นแล้ว สามารถแยกลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความได้ (มานิตย์ จุมปา, ๒๕๕๑, น. ๔๗) ดังนี้

(๑) มีคู่สัญญาสองฝ่ายขึ้นไป

โดยทั่วไปการจะตกลงประนีประนอมยอมความกันนั้น มักจะกระทำกันเมื่อได้เกิดข้อพิพาทแล้ว เพื่อมิให้คู่พิพาทต้องเสียเวลาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาลที่ต้องใช้ระยะเวลานาน จึงเลือกใช้วิธีการตกลงกันก่อให้เกิดสัญญาขึ้นเป็นไปตามหลักนิติกรรมและสัญญา เช่น เรื่องการแสดงเจตนา ความสามารถ วัตถุประสงค์ เป็นต้น มิเช่นนั้นก็อาจไม่สมบูรณ์

(๒) เป็นสัญญาระงับข้อพิพาท

ข้อพิพาทที่คู่สัญญาจะระงับนั้นเป็นข้อพิพาทที่มีอยู่แล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ข้อความที่ทำกันในสัญญานั้น ต้องเป็นข้อความกำหนดเพื่อระงับข้อพิพาทนั้น ๆ

(๓) ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

ลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้สืบเนื่องมาจากคู่กรณีต้องการที่จะระงับข้อพิพาท ซึ่งการยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้หมายถึง คู่สัญญาซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ต่างสละสิทธิเรียกร้องของตนที่มีอยู่แล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข. หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีดังนี้

“มาตรา ๑๙ ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

“มาตรา ๒๐ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

“มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

“มาตรา ๒๐ ทริ ก่อนยื่นฟ้องคดี บุคคลที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มี เขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณี ที่เกี่ยวข้องได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาท โดยคำร้องนั้นให้ระบุชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดของข้อพิพาท เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเองโดยคู่กรณีจะมีทนายความมาด้วยหรือไม่ก็ได้ และแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ย ต่อไปโดยให้นำความในมาตรา ๒๐ ทวิมาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลง หรือประนีประนอมยอมความกันได้ให้ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไป

ตามเจตนาของคู่กรณี หลักแห่งความสุจริตเป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อ ในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่ง คู่สัญญา อาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่ากรณี มีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้โดยให้นำความในมาตรา ๑๓๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขอและการดำเนินการตามมาตรา ๑๓๘ นี้ ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล

คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรา ๑๓๘ ให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้วแต่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง โดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ย สิ้นสุดลง”

“มาตรา ๑๓๘ ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ”

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะเห็นได้ว่า วิธีการดำเนินการประนีประนอมยอมความในศาลมี ๒ วิธี (มานิตย์ จุมปา, ๒๕๕๑, น. ๗๖ - ๗๗) คือ

(๑) การทำความตกลง หมายความว่า คู่กรณีตกลงกันที่จะระงับข้อพิพาท แต่คดียังไม่เสร็จทันที จะต้องมีการดำเนินการอย่างใดตามที่ตกลงกันจึงจะมีคำพิพากษาได้ เช่น ตกลงให้ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ ตกลงถือคำเบิกความของพยานเป็นข้อแพ้นะ เป็นต้น หลังจากดำเนินการดังกล่าวแล้วจึงจะมีคำพิพากษา

(๒) การประนีประนอมยอมความ หมายความว่า คู่กรณีได้ตกลงกันเสร็จสิ้นไม่ต้องดำเนินการใดอีก กรณีนี้มีแบบพิมพ์ของศาลที่เรียกว่า “สัญญาประนีประนอมยอมความ” สำหรับให้กรอกข้อความแห่งข้อตกลงเป็นข้อ ๆ ตอนท้ายของแบบพิมพ์มีช่องสำหรับให้คู่ความลงลายมือชื่อ และช่องสำหรับผู้พิพากษาลงลายมือชื่อดด้วย ฉะนั้น เมื่อคู่ความได้ตกลงประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ไม่มีข้อเท็จจริงอื่นที่ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาต่อไปแล้ว ศาลก็ชอบที่จะพิพากษาคดีต่อไปได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๒/๒๕๑๑)

อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๘

ค. แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งของ ส่วนราชการ

กระทรวงการคลัง ได้มีหนังสือ ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว. ๖๔ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๘ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง แจ้งเวียนให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อทราบและถือปฏิบัติตาม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐ กำหนดให้ กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังและเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ฉะนั้น กระทรวงการคลังจึงเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับการถอนฟ้อง และประนีประนอมยอมความของส่วนราชการต่าง ๆ ได้ ทำให้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของแผ่นดินที่ส่วนราชการเป็นคู่ความในคดี หากประสงค์ที่จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความเพื่อยุติคดี จะต้องทำความตกลงกับกระทรวงการคลังทุกกรณี จึงทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้า ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคดีได้

แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติกระทรวงการคลังจะมีได้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วยและจะไม่ทราบกระบวนการพิจารณาและฐานะคดีมาตั้งแต่แรก ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดีและสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔๒ ที่ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ เพื่อใช้บังคับกับส่วนราชการอื่นปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ ที่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความยุ่งยาก ข้ำซ้อนหรือความล่าช้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ล่าช้าหรือไม่จำเป็นและกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงาน จึงควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดี

แพงขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

๒. คดีตามข้อ ๑ หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

๓. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

๒.๒.๒ หลักการดำเนินคดีแพ่ง

ก. หลักการดำเนินคดีแพ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายซึ่งบัญญัติถึงวิธีดำเนินคดีในทางแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณานับตั้งแต่การเสนอคำฟ้องเพื่อขอให้รับรอง คุ้มครอง บังคับตามหรือเพื่อการใช้สิทธิหรือหน้าที่ ซึ่งใช้ในศาลทั่วไปทั่วราชอาณาจักร ดังนั้นเมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามมาตรา ๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเรียกคดีประเภทนี้ว่า คดีมีข้อพิพาท (ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์, ๒๕๕๗, น. ๑) มีโครงสร้างและขั้นตอนที่มีลำดับขั้นตอนวิธีพิจารณาคดีสามัญในศาลชั้นต้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พอสังเขป (ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์, ๒๕๕๗, น. ๑๓ - ๑๕) ดังนี้

(๑) โจทก์เสนอข้อหาโดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น (มาตรา ๑๗๐, ๑๗๒) โดยโจทก์ต้องชำระค่าขึ้นศาลเมื่อยื่นคำฟ้อง (มาตรา ๑๔๙, ๑๕๐)

(๒) ภายในกำหนด ๗ วันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง ให้โจทก์ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายเรียกให้แก่คดีแก่จำเลย (มาตรา ๑๗๓)

(๓) เมื่อส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน ๑๕ วัน (มาตรา ๑๗๗) คำให้การนั้น ให้ฝ่ายที่ให้การนำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาลพร้อมด้วยสำเนาสำหรับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล (มาตรา ๗๑) ถ้าจำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ให้โจทก์มีคำขอต่อศาลภายใน ๑๕ วัน นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ (มาตรา ๑๙๗, ๑๙๙ ฉ)

(๔) ให้ศาลทำการชี้สองสถาน (มาตรา ๑๘๒, ๑๘๓ ทวิ) เพื่อกำหนด ประเด็นข้อพิพาท กำหนดภาระการพิสูจน์ โดยศาลจะกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน นับแต่วันชี้สองสถาน

(๕) กำหนดวันสืบพยาน และสืบพยานตามประเด็นในข้อพิพาท (มาตรา ๘๔, ๑๘๕)

(๖) ศาลมีคำพิพากษา (มาตรา ๑๓๑ (๒), ๑๓๓)

(๗) กรณีที่ศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างใดซึ่งจะต้องมีการบังคับ คดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ เกี่ยวกับส่วนที่ว่าด้วยการบังคับคดี ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง วางหลักทั่วไปในการบังคับคดี ดังนี้

(๗.๑) ศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีซึ่งมีอำนาจกำหนดวิธีการ บังคับคดี และมีอำนาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือทำคำสั่งในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดีตาม คำพิพากษาหรือคำสั่ง คือ ศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น หรือตามที่มีกฎหมายบัญญัติ (มาตรา ๒๗๑)

(๗.๒) ศาลมีหน้าที่ออกคำบังคับทันทีที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่าน คำพิพากษาหรือคำสั่ง และให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้ว (มาตรา ๒๗๒)

(๗.๓) เมื่อคู่ความฝ่ายที่แพ้คดี หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือ คำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ จะต้องดำเนินการขอให้บังคับคดี ตามมาตรา ๒๗๔ - ๒๗๕ ดังนี้

(๗.๓.๑) ผู้มีสิทธิร้องขอให้มีการบังคับคดี ได้แก่ คู่ความ ฝ่ายที่ชนะคดี หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) มีสิทธิที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน आयัดสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่น

(๗.๓.๒) ระยะเวลาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้อง ขอให้บังคับคดี คือ ภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

(๗.๓.๓) วิธีการขอให้มีการบังคับคดี ทำโดยเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษายื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลให้กำหนดวิธีการบังคับคดี ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องระบุ ในคำขอให้ชัดเจนเกี่ยวกับหนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษายังมิได้ปฏิบัติตามคำบังคับ และวิธีการที่ขอให้ ศาลบังคับคดี (มาตรา ๒๗๕)

(๗.๔) ในการพิจารณาคำขอบังคับคดี ให้ศาลกำหนดวิธีการบังคับคดี ตามมาตรา ๒๓๖ ดังต่อไปนี้

(๗.๔.๑) กรณีที่การบังคับคดีต้องทำโดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เพื่อดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้น สำหรับกรณีที่จะต้องบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี มี ๓ กรณี ได้แก่

ก. ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้เงินแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามหมวด ๒ มาตรา ๒๙๖ – มาตรา ๓๔๕

ข. ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามหมวด ๓ มาตรา ๓๔๖ – มาตรา ๓๔๙

ค. ศาลพิพากษาให้ขับไล่หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ตามหมวด ๔ มาตรา ๓๕๐ – มาตรา ๓๕๕ (จรัญ ภักดีธนากุล, ๒๕๖๑, น. ๙๐ – ๙๑)

(๗.๔.๒) กรณีที่การบังคับคดีอาจทำได้โดยไม่ต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้กระทำได้ สำหรับกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีโดยศาล ได้แก่ คำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจดทะเบียนสิทธิหรือนิติกรรม มิเช่นนั้นให้ถือคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนา คำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษากระทำการหรืองดเว้นกระทำการ นอกเหนือไปจากการส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และการขับไล่หรือรื้อถอน ตามหมวด ๕ มาตรา ๓๕๖ – มาตรา ๓๕๙ และกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลใดได้กรรมสิทธิ์ ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีทะเบียน ผู้มีสิทธิย่อมขอให้ศาลสั่งให้เจ้าหนี้ที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนให้เป็นไปตามคำสั่งได้ ตามหมวด ๖ มาตรา ๓๖๐ (จรัญ ภักดีธนากุล, ๒๕๖๑, น. ๙๑ – ๙๒)

(๗.๔.๓) กรณีที่เป็นการขอให้ศาลสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๗.๕) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษา โดยไม่จำเป็นต้องรอให้คำพิพากษาลงที่สุดเสียก่อน แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา และศาลมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์หรือฎีกานั้นแล้ว ก็ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับคดี เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งอนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดี ตามมาตรา ๒๓๑ หรือศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้งดการบังคับคดีไว้ ตามมาตรา ๒๘๙ – มาตรา ๒๙๒ (๑) ประกอบ มาตรา ๒๓๑ วรรคสาม (จรัญ ภักดีธนากุล, ๒๕๖๑, น. ๙๖)

(๗.๖) การบังคับคดีจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามเนื้อหาแห่งคำพิพากษา และจะต้องกระทำโดยสุจริต

หลักการนี้เป็นการยืนยันหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา เพื่อให้คำพิพากษาของศาลมีผลบังคับได้จริง การบังคับคดีจึงต้องทำให้ตรงตามเนื้อหาความในคำพิพากษา นอกจากนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะกระทำการโดยไม่สุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิตามคำพิพากษาในการร้องขอให้บังคับคดีต่อศาลไม่ได้ ขณะเดียวกัน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกเองก็จะกระทำการโดยไม่สุจริตเพื่อประโยชน์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีไม่ได้เช่นเดียวกัน (จรัญ ภักดีธนากุล, ๒๕๖๑, น. ๙๓, น. ๑๕๓)

(๗.๗) อำนาจทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี (มาตรา ๒๗๘ – ๒๘๖) มีดังนี้

(๗.๗.๑) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นเจ้าพนักงานศาลในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีและตามบทบัญญัติในลักษณะ ๒ แห่งภาคนี้ และมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกนำมาวางและออกใบรับให้ (มาตรา ๒๗๘)

(๗.๗.๒) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเก็บรักษาเงิน ทรัพย์สิน และเอกสารที่ได้มาตามอำนาจหน้าที่ของตน รวมทั้งให้มีอำนาจขัดขวางมิให้บุคคลใดสอดเข้าเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมายกับเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารเช่นว่านั้น ตลอดจนมีอำนาจติดตามและเอาคืนซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารดังกล่าวจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือเอาไว้ (มาตรา ๒๗๙)

(๗.๗.๓) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจค้นสถานที่ดังกล่าว ทั้งมีอำนาจตรวจสอบและยึดบัญชี เอกสาร จดหมาย หรือวัตถุอื่นใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาเพื่อตรวจสอบได้ และมีอำนาจกระทำการใด ๆ ตามที่จำเป็น เพื่อเปิดสถานที่ดังกล่าวรวมทั้งตู้รับรษณีย์ ตู้ หรือที่เก็บของอื่น ๆ (มาตรา ๒๘๐)

(๗.๗.๔) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการไปตามความจำเป็นและสมควรแห่งพฤติการณ์เพื่อดำเนินการบังคับคดีจนได้ ในกรณีที่มีผู้ขัดขวางหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีผู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจช่วยเหลือได้ (มาตรา ๒๘๑)

(๗.๘) ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี (มาตรา ๒๘๓) ได้แก่

(๗.๘.๑) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และในกรณีที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้อง ให้รวมถึงลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง ผู้ทรงสิทธิเรียกร้อง หรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องนั้นด้วย

(๗.๘.๒) บุคคลผู้มีทรัพย์สินหรือได้จดทะเบียนสิทธิของตนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดี

(๗.๘.๓) บุคคลซึ่งได้ยื่นคำร้องขอตามมาตรา ๓๒๓ มาตรา ๓๒๔ มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๙ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ถูกบังคับคดี

(๗.๘.๔) บุคคลผู้เป็นเจ้าของรวมหรือบุคคลผู้มีบุริมสิทธิ สิทธิยึด หน่วง หรือสิทธิอื่นตามมาตรา ๓๒๒ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ถูกบังคับคดี

(๗.๘.๕) บุคคลอื่นใดซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุแห่งการดำเนินการบังคับคดีนั้น

ข. แนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการพิจารณาดำเนินคดีแพ่งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรงดำเนินการ

รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่ดำเนินธุรกิจการค้า หรือการบริการเป็นปกติธุระ และมีข้อพิพาทอันเกี่ยวกับธุรกิจการค้าหรือการบริการนั้น อาจดำเนินคดีเองโดยไม่ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการดำเนินการก็ได้ (ข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง)

(๒) การดำเนินการฟ้องร้องคดีทุกประเภท ให้หน่วยงานของรัฐเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่รวบรวม พยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องไปยังพนักงานอัยการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า ๓ เดือน

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการดำเนินการหรือรับผิดชอบดำเนินคดีเอง หน่วยงานของรัฐดังกล่าวอาจว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อช่วยดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อพิพาทที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคเฉพาะ ในประเด็นอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดีหรือเป็นการดำเนินคดีในต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐนั้นสามารถว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดำเนินคดีได้ (ข้อ ๒๑ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า)

(๓) กรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีนั้นหน่วยงานของรัฐอยู่ในฐานะเสียเปรียบหรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่คุ้มค่าให้พนักงานอัยการแจ้งฐานะคดีและความเห็นควรยุติ เรื่องให้หน่วยงานของรัฐพิจารณา หากหน่วยงานของรัฐเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของพนักงานอัยการ ให้การดำเนินคดีเรื่องนั้นเป็นอันยุติ (ข้อ ๒๒) แต่กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีความเห็นขัดหรือแย้งกับความเห็นของพนักงานอัยการ ให้แจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดพิจารณา

ถ้าอัยการสูงสุดเห็นพ้องกับหน่วยงานของรัฐ ให้แจ้งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป แต่หากอัยการสูงสุดเห็นแตกต่างจากความเห็นของหน่วยงานของรัฐ ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดีพิจารณา

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นพ้องกับความเห็นของอัยการสูงสุด มติของคณะกรรมการผูกพันหน่วยงานของรัฐ แต่หากคณะกรรมการเห็นควรให้ดำเนินคดีต่อไป ให้อัยการสูงสุดพิจารณาดำเนินการ ตามมติของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการอัยการประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ตาม กรณีที่คดีจะขาดอายุความฟ้องร้อง ให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความ โดยไม่ต้องรอผลการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ (ข้อ ๒๓)

(๔) กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในคดีแพ่งที่ต้องใช้อำนาจตุลาการในการระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีในชั้นอนุญาโตตุลาการโดยตรงดำเนินการ และให้นำความในข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๒๔ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ มาใช้บังคับกับการดำเนินคดีในชั้นอนุญาโตตุลาการโดยอนุโลม (ข้อ ๒๖)

ค. แนวทางการประสานงานคดีแพ่งระหว่างพนักงานอัยการและหน่วยงานของรัฐ

ในการศึกษาแนวทางการประสานงานคดีกับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง เพื่อทำความเข้าใจในมิติที่เป็นรูปแบบวิธีปฏิบัติงานของพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ ได้กำหนดประเภทนิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ว่าต่าง แก่ต่างคดีแพ่งให้ได้ดังนี้

๑. นิติบุคคลที่พนักงานอัยการต้องดำเนินการว่าต่างแก่ต่างคดีให้ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค

๒. นิติบุคคลหรือบุคคลที่พนักงานอัยการมีดุลยพินิจในการดำเนินการว่าต่างแก่ต่างคดี

๒.๑ หน่วยงานของรัฐ ประเภทราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินการกิจการของรัฐ

๒.๒ นิติบุคคลที่มีใช้หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น

๒.๓ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการเจ้าพนักงาน พนักงาน ลูกจ้างหรือ ผู้ปฏิบัติงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่

๒.๔ ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดในเรื่องการที่ได้กระทำการตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่ง ได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการ ข้อพิพาทที่หน่วยงานของรัฐตามข้อ ๒.๑ และข้อ ๒.๒ ส่งให้พนักงานอัยการดำเนินการว่าต่างหรือแก้ต่างต้องมีข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง

ดังนั้น ในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดจะมีอำนาจหน้าที่ในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีให้ ดังนั้น ในการประสานงานคดีระหว่างพนักงานอัยการกับหน่วยงานของรัฐ จึงจำเป็นต้องศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในฐานะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งให้แก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการในฐานะที่เป็นนิติบุคคลประเภทหน่วยงานของรัฐมีความประสานสอดคล้องกันและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการ จึงจำเป็นต้องพิจารณาหลักการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนี้

(๑) หลักการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ (ข้อ ๘)

พนักงานอัยการมีอิสระในการดำเนินคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ในทางอรรถคดีของพนักงานอัยการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด

ดั่งนี้

(๒) การพิจารณาดำเนินการก่อนฟ้อง มีกระบวนการที่เป็นสาระสำคัญ

(๒.๑) การรับเรื่อง

เมื่อได้รับเรื่องขอให้ดำเนินคดีแล้ว ให้ลงรับในสารบบความแพ่งและบัญชีจ่ายสำนวนในวันที่ได้รับ สำนวนคดีและให้ส่งจ่ายสำนวนโดยเร็ว หากมีการเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการผู้ว่าคดีให้บันทึกชื่อผู้รับโอนสำนวน ไว้ในสารบบความแพ่งและบัญชีจ่ายสำนวนด้วย (ข้อ ๑๓)

(๒.๒) การส่งจ่ายสำนวน

ในกรุงเทพมหานคร เมื่อสำนักงานคดีได้รับเรื่องแล้ว ให้อธิบดีอัยการหรือรองอธิบดีอัยการที่ได้รับมอบหมายพิจารณามอบหมายสำนวนไปยังสำนักงานคดีในสังกัดแล้วให้อัยการพิเศษฝ่ายส่งจ่ายสำนวนต่อไป (ข้อ ๑๕)

(๒.๓) การตรวจพิจารณาสำนวน

ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนตรวจพิจารณาในประเด็นแห่งคดีที่สำคัญ เช่น เขตอำนาจ อายุความ ความประสงค์ของตัวความ ข้ออ้าง ข้อเถียงพยานหลักฐาน ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย และอื่น ๆ ที่จำเป็นในการวินิจฉัยสั่งคดี หากพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยสั่งคดีได้ ให้พิจารณาสั่งให้รวบรวมพยานหลักฐาน แล้วแจ้งให้ตัวความดำเนินการต่อไป (ข้อ ๑๗)

(๒.๔) การรวบรวมพยานหลักฐาน

การส่งตัวความให้รวบรวมพยานหลักฐานนั้น ให้กำหนดประเด็นในการรวบรวมพยานหลักฐานให้ชัดเจนพร้อมกำหนดระยะเวลาให้ตัวความดำเนินการไว้ (ข้อ ๑๘)

พยานบุคคล ให้พนักงานอัยการหรือนิติกรหรือเจ้าพนักงานคดีที่ได้รับมอบหมาย บันทึกคำพยานที่เกี่ยวข้อง กรณีที่ตัวความเป็นผู้บันทึกคำพยาน พนักงานอัยการจะขอให้ตัวความนำพยานมาซักถามเพิ่มเติมก็ได้ (ข้อ ๒๐)

พยานเอกสาร ตัวความอาจจะส่งต้นฉบับหรือสำเนาที่รับรองความถูกต้องแล้วก็ได้ เว้นแต่เอกสารนั้นจำเป็นต้องส่งต้นฉบับต่อศาลก็ให้แจ้งตัวความส่งต้นฉบับ และหากเอกสารใดที่เป็นตราสารซึ่งจะต้องปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ให้แจ้งตัวความดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายด้วย (ข้อ ๒๑)

พยานวัตถุ พนักงานอัยการอาจแจ้งให้ตัวความรวบรวมพยานวัตถุ จัดทำบัญชี บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุ และจัดทำภาพถ่ายพร้อมรับรองความถูกต้องรวมไว้ในสำนวน (ข้อ ๒๒)

(๒.๕) การเสนอความเห็นในการรับว่าต่างหรือแตกต่างคดีและสังคดี

เมื่อพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนพิจารณาหลักฐานและข้อเท็จจริงแล้ว ให้ทำความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสังคดี ในกรณีมีความเห็นควรรับว่าต่างหรือแตกต่าง ให้ร่างคำฟ้องหรือร่างคำให้การและประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีไปด้วย ความเห็นของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนจะต้องอ้างพยานหลักฐานข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ละเอียดเพียงพอที่ผู้พิจารณาสังคดีจะมีความเห็นและคำสั่งได้ ในกรณีที่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนมีความเห็นไม่ควรรับว่าต่างหรือแตกต่าง หากผู้พิจารณาสังคดีมีคำสั่งให้รับว่าต่างหรือแตกต่าง ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเป็นผู้ร่างคำฟ้องหรือคำให้การเสนอโดยเร็ว (ข้อ ๒๔) ทั้งนี้ การสังคดี จะพิจารณาตามทุนทรัพย์ของแต่ละคดีซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการแต่ละชั้นเป็นผู้พิจารณาสังคดี (ข้อ ๒๕)

(๓) การพิจารณาดำเนินคดีในศาลชั้นต้น มีกระบวนการดังนี้

(๓.๑) การยื่นและการคัดคำคู่ความ

ให้สำนักงานคดีจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการนำคำคู่ความมาขึ้นบัญชีพยาน และเอกสารอื่นไปยื่นต่อศาล รวมทั้งฟังคำสั่งศาลและคัดคำพิพากษาคำเบิกความและเอกสารอื่นจากศาล (ข้อ ๓๘)

(๓.๒) การจัดทำบัญชีระบุพยานและสำเนาเอกสาร

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีระบุอ้างพยานหลักฐานในบัญชีพยานให้ครบถ้วนทุกประเด็นที่จะต้องนำสืบ สนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การ รวมทั้งให้จัดทำสำเนาบัญชีระบุพยานและสำเนาพยานเอกสาร เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามกฎหมาย พร้อมสำเนาประกอบสำนวนไว้จำนวนหนึ่งชุดด้วย (ข้อ ๓๙)

(๓.๓) การชี้สองสถาน

คดีที่มีการชี้สองสถาน ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเตรียมคดีโดยนำคำฟ้องและคำให้การมาพิจารณา เพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาท และให้ตรวจสอบการกำหนดประเด็นข้อพิพาทของศาลว่าถูกต้องครบถ้วน หรือไม่ หากพบว่าไม่ถูกต้องครบถ้วนก็ให้คัดค้านได้ตามกฎหมาย (ข้อ ๔๐)

(๓.๔) การสืบพยานและส่งประเด็นไปสืบที่สำนักงานคดีอื่น

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเตรียมการสืบพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุให้พร้อมก่อนวันนัดพิจารณา หากเห็นสมควรพนักงานอัยการผู้ว่าคดีอาจส่งประเด็นไปให้พนักงานอัยการในสำนักงานคดีอื่นช่วยสืบพยานในบางประเด็นก็ได้ โดยกำหนดประเด็นที่จะต้องสืบให้ชัดเจนและจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้ในการดำเนินคดีชั้นศาลพร้อมกับส่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการสืบพยานไปด้วย (ข้อ ๔๑)

(๓.๕) การประนีประนอมยอมความ

คดีแตกต่าง ถ้าพนักงานอัยการผู้ว่าคดีพิจารณาเห็นว่าคดีเสียเปรียบ หรือคดีว่าต่างที่คู่ความอีกฝ่ายขอลดหนี้ลงบางส่วน หรือขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้ว่าคดีเห็นว่ามีความสมควร ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อมีหนังสือแจ้งข้อเสนอประนีประนอมยอมความให้ตัวความพิจารณา

เมื่อตัวความตกลงประนีประนอมยอมความโดยแจ้งเงื่อนไขมาให้ทราบแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดี เสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาก่อนตกลงประนีประนอมยอมความตามนั้น ทั้งนี้ โดยให้ตัวความแต่งตั้งตัวแทนมาแถลงต่อศาลในวันประนีประนอมยอมความก็ได้ ในกรณีนี้ให้ตัวแทนของตัวความลงชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย และในคดีที่ตัวความเป็นส่วนราชการให้นำหนังสือกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาด้วย (ข้อ ๔๓)

(๔) การพิจารณาดำเนินการหลังศาลชั้นต้นพิพากษา มีกระบวนการดังนี้

(๔.๑) การแจ้งผลคดี

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีติดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง แล้วเสนอสำเนาคำพิพากษาหรือสำเนาคำสั่งและความเห็นพร้อมหนังสือแจ้งผลคดีถึงผู้พิจารณาสั่งคดีว่าควรอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือไม่ โดยให้แจ้งผลคดีให้ตัวความทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งได้แล้ว ให้จัดการส่งให้ตัวความพร้อมแจ้งความเห็นทางคดีให้ทราบในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงต่อพนักงานอัยการผู้ว่าคดีว่าศาลมีคำสั่งให้จำเลยฟื้นฟูกิจการหรือจำเลยถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ให้รีบแจ้งให้ตัวความทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ หากปรากฏว่าคดีดังกล่าวศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้แจ้งข้อมูลพร้อมหลักฐานของจำเลยดังกล่าวให้สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุดโดยเร็วเพื่อดำเนินการต่อไปด้วย (ข้อ ๔๓)

(๔.๒) การเสนอความเห็นชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำความเข้าใจ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดีผู้พิจารณาสั่งคดีในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา ให้ถือทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น (ข้อ ๔๔)

(๔.๓) การส่งคดีและการแจ้งผลคดีหลังมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

กรณีที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือสั่งให้ตัวความที่พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างชนะคดี และไม่มีประเด็นที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปให้ผู้พิจารณาสั่งคดีสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาไปได้ แล้วแจ้งผลคดีให้ตัวความทราบ

คดีที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ตัวความชนะคดีไม่เต็มตามฟ้องหรือแพคดี ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเสนอความเห็นตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี เพื่อแจ้งผลคดีพร้อมเหตุผลให้ตัวความพิจารณาตัดสินใจว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือไม่ (ข้อ ๔๙)

(๔.๔) การแก้อุทธรณ์และแก้ฎีกา

ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์หรือฎีกา ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกาทุกคดี และทำความเข้าใจต่อท้ายความเห็นและคำสั่งเดิมเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี เมื่อได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกาแล้วให้แจ้งให้ตัวความทราบ (ข้อ ๕๐)

(๔.๕) การรายงานผลคดีชั้นฎีกา

ให้คัดคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาส่งสำนักงานอัยการสูงสุดภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีรับรองสำเนา และให้อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคหรืออัยการจังหวัด เป็นผู้ลงนามในหนังสือนำส่งและจัดเก็บสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาไว้ที่สำนักงานคดีด้วย (ข้อ ๕๑)

(๔.๖) การขอให้ศาลออกคำบังคับ

ในกรณีจะต้องบังคับคดีและศาลยังมิได้ออกคำบังคับ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีขอให้ศาลออกคำบังคับภายในกำหนด ๔๕ วันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่คดีถึงที่สุดหรือคดีที่มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดีให้ขอออกคำบังคับภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุดหรือวันที่มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดี (ข้อ ๕๓)

(๔.๗) การขอยกหมายบังคับคดี

เมื่อระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ล่วงพ้นไปแล้วและลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีภายใน ๑๕ วันนับแต่ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว และให้ส่งสำเนาหมายบังคับคดีให้ตัวความ และสำนักงานการบังคับคดีหรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ศาลออกหมายบังคับคดี (ข้อ ๕๕)

ง. แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของส่วนราชการ

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือ ที่ กค ๐๕๓๐.๗/ว.๑๐๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้การสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ของส่วนราชการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ จึงกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ ดังนี้

๑. ให้ส่วนราชการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ทันทีที่มีหมายบังคับคดีแล้ว

๒. ให้คณะกรรมการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

๒.๑ ประสานงานกับกรมที่ดินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ปรากฏรายชื่อลูกหนี้ ครอบครัวลูกหนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ซึ่งอาจนำยึดมาบังคับคดีได้ โดยให้ตรวจสอบตามภูมิลำเนาเดิมที่เคยอยู่อาศัย สถานที่ที่เคยย้ายไปดำรงตำแหน่งและภูมิลำเนาปัจจุบันด้วย

๒.๒ ตรวจสอบทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เรือ หุ่นส่วนในบริษัท หรือหลักประกันการขอใช้ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ โดยประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่จัดทำทะเบียนควบคุมสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว

๒.๓ สืบหาทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ในสำนักงาน บ้านพักของลูกหนี้ หรือจากครอบครัว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับอันอาจมีทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ในครอบครอง

๒.๔ ขอความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์หรือบัญชีเงินฝากในธนาคารและสถาบันการเงินนั้น ๆ

๒.๕ ดำเนินการอื่นใดในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ

๓. ให้ส่วนราชการรายงานผลดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์ให้กรมบัญชีกลางทราบทุกระยะ ๓ เดือน

๔. การขออนุมัติจำหน่ายหนี้ที่ไม่สามารถสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ส่วนราชการต้องส่งหลักฐานการดำเนินการข้างต้นให้กระทรวงการคลังเพื่อประกอบการพิจารณาขออนุมัติและกรณีที่ไม่พบหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องแจ้งเหตุผลไว้ด้วย

๓. วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ

๓.๑ วิธีการและขั้นตอนการเจรจาต่อรอง

ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง โดยลำดับการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย ในเบื้องต้นนิติกรผู้รับผิดชอบควรหาทางที่จะเจรจาต่อรองเพื่อหาทางระงับข้อพิพาทให้ได้เสียก่อนที่จะดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล ในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ในการเรียกทรัพย์สินหรือชดใช้ราคา การเจรจาต่อรองเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งในทางปฏิบัติอาจทำได้โดยการชี้แจงถึงมูลเหตุอันเป็นที่มาของการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของคู่กรณี การเจรจาต่อรองอาจทำได้โดยการประสานงาน หรือมีหนังสือทวงถามเพื่อเจรจาให้ปฏิบัติชำระหนี้ โดยหนังสือบอกกล่าวทวงถามจะมีผลในทางกฎหมายในการกำหนดระยะเวลาให้มีการปฏิบัติการชำระหนี้ซึ่งในบางกรณีจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนจึงจะเกิดสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดี ก็จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นเสียก่อน อย่างกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเรียกคืนทรัพย์สินหรือเรียกให้ชำระเงิน ก่อนส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการ กรณีนี้จึงต้องมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้ลูกหนี้มาชำระหนี้อีกครั้งหนึ่งก่อน ดังนั้น ในการจัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถามมีข้อพิจารณาอันเป็นสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) มูลเหตุแห่งการเรียกทรัพย์สินหรือชดใช้ราคา

(๒) รายละเอียดที่ระบุว่าลูกหนี้หรือบุคคลที่ถูกบอกกล่าวทวงถามได้ปฏิบัติผิดนัดหรือผิดสัญญาอย่างไร

(๓) รายละเอียดว่าสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีความประสงค์ให้ลูกหนี้ดำเนินการชำระหนี้ โดยให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินและดอกเบี้ยที่เรียกให้ใช้คืน กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่ให้ชำระเงินคืนไว้อย่างชัดเจน โดยระบุด้วยว่า หากไม่ดำเนินการชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องดำเนินการทางกฎหมายตามขั้นตอนต่อไป

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินและดอกเบี้ยที่เรียกให้ใช้คืน กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่ให้ชำระเงินคืนไว้อย่างชัดเจน เป็นเรื่องที่ต้องประสานงานกับกลุ่มงานการเงิน สำนักการคลังและงบประมาณให้มีการระบุจำนวนเงินที่เป็นหนี้ที่ต้องชำระ พร้อมคำนวณดอกเบี้ยให้มีความชัดเจนด้วย

(๔) หนังสือบอกกล่าวทวงถามจะต้องลงนามโดยบุคคลผู้มีอำนาจในฐานะผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งก็คือ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หรือรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(๕) ควรดำเนินการคัดข้อมูลและรับรองสำเนาทะเบียนราษฎรเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับภูมิลำเนาปัจจุบันในการจัดส่งหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

ทั้งนี้ ตัวอย่าง หนังสือบอกกล่าวทวงถาม ปรากฏตามเอกสารผนวก ๒

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนของการเจรจาหรือบอกกล่าวทวงถามเพื่อให้ปฏิบัติการชำระหนี้ ในทางปฏิบัติของส่วนราชการกรณีที่มีข้อพิพาททางแพ่งที่ส่วนราชการเรียกคืนเงินหรือทรัพย์สิน หรือกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ยังมีทางเลือกให้ผู้ที่อยู่ในฐานะที่ต้องชดใช้เงินคืนสามารถผ่อนชำระหนี้ ซึ่งปัจจุบันกรณีที่คู่กรณีหรือลูกหนี้ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในมูลคดีที่มีข้อพิพาททางแพ่งต่าง ๆ ขอผ่อนผันการชำระหนี้ โดยการผ่อนชำระหนี้ต้องดำเนินการภายใต้ประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๒๐๖ ง เมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๔ มีสาระสำคัญของประกาศรัฐสภาฯ ดังกล่าว ดังนี้

(๑) หลักการทั่วไป

ประกาศรัฐสภานี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ที่ไม่สามารถชำระหนี้ดังกล่าวคืนแก่ทางราชการได้ทั้งหมดในคราวเดียวกันและขอผ่อนชำระคืน เพื่อให้หน่วยงานซึ่งเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภามีหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีดังกล่าวผ่อนชำระเงินคืนได้ในอัตราที่เป็นไปตามเงื่อนไขและแนวทางเดียวกัน

(๒) ขอบเขตการบังคับใช้

การอนุมัติให้ผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ (ข้อ ๔) จะต้องอยู่ในขอบเขต ดังนี้

(๒.๑) ต้องมิใช่กรณีที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้ขอผ่อนชำระ

(๒.๒) ต้องเป็นกรณีที่ผู้ขอผ่อนชำระขอผ่อนชำระเต็มจำนวนที่ต้องชดใช้คืน

(๒.๓) ต้องมิใช่การขอผ่อนชำระในชั้นศาล

(๒.๔) เงินหรือสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ให้ความหมายรวมถึงค่าดอกเบี้ย ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและบังคับคดี (ถ้ามี) ด้วย

(๓) ผู้ที่สามารถขอผ่อนชำระตามประกาศนี้

ได้แก่ ข้าราชการรัฐสภา พนักงานราชการและลูกจ้างของส่วนราชการ สังกัดรัฐสภา สมาชิกรัฐสภา อดีตสมาชิกรัฐสภา หรือบุคคลซึ่งได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการ สังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ หรือทายาทของบุคคลดังกล่าวข้างต้น หรือบุคคลอื่น ที่เกี่ยวข้อง (ข้อ ๒)

(๔) ผู้มีอำนาจอนุมัติให้ผ่อนชำระหนี้

ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ซึ่งก็คือ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หรือเลขาธิการวุฒิสภา แล้วแต่กรณี (ข้อ ๕)

(๕) ผู้ขอผ่อนชำระหนี้พ้นจากหน้าที่ระหว่างการผ่อนชำระ ย่อมมีผลให้ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระเป็นอันยุติ และให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเรียกให้ชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที เว้นแต่กรณีที่หัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภาอาจอนุมัติให้ผ่อนชำระต่อไปได้ตามควรแก่กรณี (ข้อ ๗)

(๖) กรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการขอผ่อนชำระหนี้ตามประกาศนี้ได้ ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเสนอต่อคณะกรรมการบริหารเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการงบประมาณ หรือ คบง.รส. เพื่อพิจารณาเห็นชอบ (ข้อ ๘)

(๗) ให้นำหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ และแบบหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกัน ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติ เกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด มาใช้บังคับ โดยอนุโลม (ข้อ ๙) โดยเมื่อบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิเสนอขอผ่อนชำระให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๗.๑) ตรวจสอบสถานภาพปัจจุบัน ณ วันเสนอขอผ่อนชำระเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่ายและทรัพย์สินทั้งของผู้เสนอขอผ่อนชำระและคู่สมรส โดยมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลดังกล่าวหรือหน่วยงานเจ้าของข้อมูลแล้วแต่กรณีเพื่อประกอบการพิจารณา

(๗.๒) ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาผ่อนผันและกำหนดจำนวนที่ต้องจ่ายงวดแรกอัตราร้อยละ ๒๐ ของวงเงินที่ได้รับเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิในโอกาสแรกก่อน ส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(๗.๒.๑) มีวงเงินไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑ ปี

(๗.๒.๒) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาทแต่ไม่เกิน ๕๐๐.๐๐๐ บาทให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๕ ปี

(๗.๒.๓) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาทให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑๐ ปี

(๘) ให้คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระในอัตราที่กฎหมายกำหนดนับตั้งแต่วันที่พ้นจากวันครบกำหนดที่ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเรียกให้คืนเงินจนกว่าจะชำระเสร็จ โดยให้ถือว่าจำนวนเงินที่ผ่อนชำระในแต่ละเดือนเป็นการชำระดอกเบี้ยรายเดือนที่เกิดขึ้นก่อนส่วนที่เหลือให้ถึงเป็นการผ่อนชำระเงินต้นที่ค้างอยู่

เว้นแต่การผ่อนชำระเงินทั้งจำนวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา ๖ เดือนทางราชการผ่อนผันไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระซึ่งหากได้มีการคิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระไปแล้วให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาคำนวณดอกเบี้ยคืนให้โดยหักจากเงินต้นที่ต้องชำระในงวดสุดท้าย

(๙) ให้ผู้ขอผ่อนชำระจัดหาบุคคลนิติบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกันการผ่อนชำระด้วย

(๑๐) เมื่อหัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภาอนุมัติให้ผ่อนชำระแล้ว ให้ผู้ขอผ่อนชำระทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกันตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนด (เอกสารผนวก ๓) ท้ายประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติ เกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ แล้วจัดส่งสำเนาให้กระทรวงการคลัง ๑ ชุด เมื่อได้รับชำระเงินในเดือนใดและนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินหรือนำส่งเข้าบัญชีอื่นตามหลักการบัญชีแล้วให้แจ้งเลขที่ใบนำส่งเลขที่คลังรับ วัน เดือน ปี และจำนวนเงินไปให้กรมบัญชีกลางทราบโดยตรง หากบุคคลดังกล่าวผิดนัดเดือนใดเดือนหนึ่งหรือบิดพลิ้วหรือประวิงเวลาชำระหนี้ให้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

(๑๑) กรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการขอผ่อนชำระหนี้ตามประกาศนี้ได้ (ข้อ ๘) หรือกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไป โดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ และหลักเกณฑ์วิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด (ข้อ ๑๐) ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเสนอต่อ คบง.รส. เพื่อพิจารณาเป็นกรณีไป

อย่างไรก็ตาม วิธีการและขั้นตอนในการผ่อนชำระหนี้ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นตามประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นแนวทางหนึ่งในการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่อาจเกิดได้ทั้งในช่วงเวลาเจรจาก่อนฟ้องคดี หรือ

ในขั้นตอนของการบังคับคดีก็ได้ ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจของฝ่ายที่อยู่ในฐานะลูกหนี้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา บุคคลหรือทายาทที่ได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิในการแสดงเจตนาที่จะขอผ่อนชำระหนี้เพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นโดยยอมผูกพันตนตามสัญญาผ่อนชำระต่อไป แนวทางปฏิบัติงานในฐานะนิติกรผู้รับผิดชอบในการดำเนินการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ มีดังนี้

(๑) เมื่อได้รับเรื่องการเสนอขอผ่อนชำระหนี้จากบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ในฐานะนิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องพิจารณาคุณสมบัติของลูกหนี้เกี่ยวกับความสามารถที่จะชำระหนี้ตามสัญญาผ่อนชำระ ภายใต้เงื่อนไขตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิ หรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด ที่ประกาศรัฐสภาฯ ข้างต้นได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น เมื่อมีการเสนอขอผ่อนชำระหนี้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาต้องพิจารณาตรวจสอบ ดังนี้

(๑.๑) ตรวจสอบสถานภาพปัจจุบันของผู้ขอผ่อนชำระเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่ายและทรัพย์สินของผู้เสนอขอผ่อนชำระและคู่สมรส

(๑.๒) ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาพิจารณาผ่อนผันและกำหนดจำนวนเงินที่ต้องจ่ายงวดแรกในอัตราร้อยละ ๒๐ ของวงเงินที่ได้รับเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิในโอกาสแรกก่อนสำหรับวันที่เหลือให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(๑.๒.๑) กรณีวงเงินไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือน หรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑ ปี

(๑.๒.๒) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือน หรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๕ ปี

(๑.๒.๓) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือน หรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑๐ ปี

(๑.๒.๔) ให้คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระในอัตราที่กฎหมายนับตั้งแต่วันถัดจากวันครบกำหนดที่หน่วยงานของรัฐเรียกให้คืนเงินจนกว่าจะชำระเสร็จ

ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการพิจารณาผ่อนชำระหนี้จะต้องกำหนดจำนวนเงินที่ต้องจ่ายงวดแรก และการคำนวณเงินที่ต้องผ่อนชำระในแต่ละงวด รวมทั้งการคำนวณดอกเบี้ยในทางปฏิบัตินิติกรผู้รับผิดชอบต้องประสานงานกับกลุ่มงานการเงินในการคำนวณเงินด้วย

(๒) นิติกรผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือทายาท ได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ เพื่อชี้แจงและแนะนำ ให้เสนอเรื่องพร้อมทั้งเอกสารประกอบในการยื่นคำขอในการขอผ่อนชำระหนี้มายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยจัดทำหนังสือเพื่อขอให้บุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และหลักฐานแสดงฐานะทางการเงิน ตลอดจนทรัพย์สินที่จำเลยถือครอง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาอนุมัติ และเสนอแนะแนวทางในการชำระเงินในแต่ละงวดที่เป็นไปตามเงื่อนไขตามประกาศรัฐสภาฯ

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการขอผ่อนชำระหนี้ตามประกาศนี้ได้ ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเสนอต่อคณะกรรมการบริหารเกี่ยวกับการงบประมาณการเงินและทรัพย์สินของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการงบประมาณ หรือ คบง.รส. เพื่อพิจารณาเห็นชอบ

(๓) เมื่อหัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภาอนุมัติ หรือ คบง.รส. พิจารณาเห็นชอบแล้วแต่กรณี ให้ผ่อนชำระหนี้ตามประกาศรัฐสภาฯ แล้ว ให้ผู้ขอผ่อนชำระทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกันตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนด และให้ผู้ขอผ่อนชำระจัดหาบุคคลนิติบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกันการผ่อนชำระด้วย

การตรวจพิจารณาร่างหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกัน จะต้องกำหนดรายละเอียดเงื่อนไขการชำระหนี้ให้ชัดเจน โดยกำหนดยอดเงินในการชำระแต่ละงวดให้สอดคล้องกับที่ได้รับการอนุมัติหรือเห็นชอบให้ผู้ขอผ่อนชำระให้ถูกต้องและชัดเจน เช่น ชื่อบุคคล จำนวนเงิน ระยะเวลาในการชำระหนี้และการคิดคำนวณดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเงื่อนไขข้อตกลงต่าง ๆ ให้ถูกต้อง นอกจากนี้ เอกสารที่ผู้ขอผ่อนชำระหนี้ต้องเตรียมมาในการทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระหนี้ สัญญาค้ำประกัน มีดังนี้

- ก. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- ข. สำเนาเอกสารที่เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกัน เช่น สำเนาโฉนดที่ดิน สำเนาบัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นต้น
- ค. สำเนาทะเบียนบ้าน
- ง. สำเนาทะเบียนสมรส (ถ้ามี)
- จ. เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

๓.๒ วิธีการและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล จะเกิดขึ้นภายหลังเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ซึ่งในขั้นตอนการฟ้องคดี

ส่วนราชการต้องฟ้องคดีโดยผ่านพนักงานอัยการในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีให้กับหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีการดำเนินคดีแพ่ง และได้มีการตกลงประนีประนอมยอมความในชั้นศาล หมายถึง กรณีที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี คู่กรณีได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกัน โดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้วแจ้งให้ศาลทราบและศาลได้มีคำพิพากษาตามที่คู่ความตกลงกัน (มานิตย์ จุมปา, ๒๕๕๑, น. ๗๔) การประนีประนอมยอมความในชั้นศาลย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความและการพิพากษายอม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้

“มาตรา ๑๙ ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแก้ต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

“มาตรา ๒๐ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

“มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

“มาตรา ๑๓๘ ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ”

จากบทบัญญัติข้างต้น สามารถวิเคราะห์การใกล้เคียงและประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ดังนี้

๑. การใกล้เคียงและประนีประนอมยอมความสามารถทำได้ทุกชั้นศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๐

๒. กระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมยอมความ อาจเริ่มต้นศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๐ ทวิ

๓. วิธีการดำเนินการประนีประนอมยอมความในศาล มี ๒ วิธี ตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีดังนี้

๓.๑ การทำความตกลง หมายความว่า คู่กรณีตกลงกันที่จะระงับข้อพิพาท โดยจะต้องมีการดำเนินการอย่างใดก็ตามที่ตกลงกันจึงจะมีคำพิพากษาได้

๓.๒ การประนีประนอมยอมความ หมายความว่า คู่กรณีได้ตกลงกันเสร็จสิ้นไม่ต้องดำเนินการใดอีก กรณีนี้มีแบบพิมพ์ของศาลที่เรียกว่า “สัญญาประนีประนอมยอมความ” สำหรับให้กรอกข้อความแห่งข้อตกลงเป็นข้อ ๆ ตอนท้ายของแบบพิมพ์มีช่องสำหรับให้คู่ความลงลายมือชื่อและช่องสำหรับผู้พิพากษาลงลายมือชื่อด้วย (มานิตย์ จุมปา, ๒๕๕๑, น. ๗๖ - ๗๗)

๔. เมื่อคดีได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยสัญญาหรือการประนีประนอมยอมความ โดยศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๘ ได้แก่ กรณีที่มีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล กรณีที่คำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ

ดังนั้น ผลของการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ย่อมมีผลทำให้สิทธิเรียกร้องที่คู่ความมีอยู่นั้นระงับสิ้นไป โดยแต่ละฝ่ายได้สิทธิใหม่ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ และที่สำคัญคือการที่ศาลมีคำพิพากษตามยอมนั้น จะมีผลเท่ากับมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามมาตรา ๑๓๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบัญญัติห้ามอุทธรณ์ไว้ โดยมีข้อยกเว้นให้อุทธรณ์ได้ในเหตุจำกัดเพียง ๓ ประการเท่านั้น ดังนั้น การทำสัญญาประนีประนอมยอมความจึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่คู่ความต้องมีความรอบคอบและใช้ความละเอียดอย่างสูง เพื่อให้ข้อตกลงนั้นถูกต้องตรงตามความประสงค์ของคู่ความและไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย จากหลักการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่พบจึงเป็นการใกล้เคียงและประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งการใกล้เคียงข้อพิพาทนั้นผู้พิพากษาเจ้าของคดีเป็นตัวกลาง

ในการไต่ถามหาข้อมูลความสามารถตกลงกันได้ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือถอนฟ้อง ซึ่งวิธีการและขั้นตอนในการไต่ถามหาข้อมูลและประนีประนอมยอมความในศาลมีดังนี้

(๑) ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่ความอาจแถลงต่อศาลให้มีการไต่ถามหาข้อมูลข้อพิพาทต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ ศาลจะนัดวันที่กำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความ

(๒) เมื่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวความได้รับแจ้งวันกำหนดนัด ต้องส่งตัวแทนมาศาลเข้าร่วมเจรจาในวันนัดไต่ถามหาข้อมูล

(๓) ในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควรเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ในการประนีประนอมยอมความแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะตัวความต้องเป็นผู้พิจารณาข้อเสนอประนีประนอมยอมความ หากตกลงประนีประนอมยอมความให้มีหนังสือแจ้งเงื่อนไขไปให้พนักงานอัยการทราบ ซึ่งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง ตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว.๖๔ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๘ ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

๒. คดีตามข้อ ๑ หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

๓. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

ในขั้นตอนของการพิจารณากำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามหนังสือเวียนของกรมบัญชีกลาง โดยต้องคำนึงถึงจำนวนทุนทรัพย์ ซึ่งคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีจะต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา แต่ถ้าเป็นคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องขออนุมัติต่อกรมบัญชีกลาง ดังนั้น นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องสามารถพิจารณาเสนอความเห็นต่อหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางประนีประนอมยอมความได้ เช่น หากมีกรณีที่ขอผ่อนชำระหนี้ ซึ่งผู้เขียนได้เคยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของกรมบัญชีกลางซึ่งรับผิดชอบในการพิจารณาการผ่อนชำระหนี้ในการประนีประนอมยอมความในชั้น

ศาล โดยกรมบัญชีกลางได้นำหลักเกณฑ์ตามประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคุณสมบัติของลูกหนี้เกี่ยวกับความสามารถในการผ่อนชำระหนี้โดยอนุโลม ดังนั้น เมื่อมีการเสนอขอผ่อนชำระหนี้ หน่วยงานของรัฐจึงอาจพิจารณาอนุโลมเงื่อนไขตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ อีกทั้งนิติกรผู้รับผิดชอบยังต้องสามารถกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความร่วมกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งและพนักงานอัยการเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน นำไปสู่การจัดทำสัญญาประนีประนอมและมีการพิพากษาตามยอมในที่สุด

(๔) ในการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

(๔.๑) การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักในเรื่องของสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีคู่สัญญา ๒ ฝ่าย คู่สัญญาจะต้องมีความสามารถในการทำสัญญา รวมถึงวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐

(๔.๒) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องลงนามในสัญญาต่อหน้าผู้พิพากษา และศาลก็จะพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ดังนั้น ในการยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องตรวจสอบข้อตกลงให้ดีเสียก่อนนำไปยื่นต่อศาล สัญญาประนีประนอมยอมความส่วนราชการตัวความอาจเป็นผู้ยกร่างเองตามที่ตกลงกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งแล้วส่งจึงให้พนักงานอัยการตรวจสอบเนื้อหาของข้อตกลงอีกครั้งหนึ่งว่าข้อตกลงในการประนีประนอมยอมความนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย และส่วนราชการที่เป็นตัวความไม่เสียเปรียบ

(๔.๓) ในเนื้อหาของสัญญาประนีประนอมยอมความ กรณีมีสาระสำคัญที่ตกลงให้มีการชำระหนี้ จะต้องตรวจสอบจำนวนหนี้ และดอกเบี้ยผิดนัด โดยต้องประสานงานกับกลุ่มงานการเงิน สำนักการคลังและงบประมาณในการคำนวณยอดเงินที่ลูกหนี้ต้องชำระให้เป็นไปตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความ นอกจากข้อตกลงในสาระสำคัญเกี่ยวกับหนี้แล้ว กรณีเป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง หรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และสามารถดำเนินการบังคับคดีได้ทันที นอกจากมีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว และควรจะต้องเรียกดอกเบี้ยผิดนัด โดยกำหนดข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้ดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งมีข้อตกลงเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความไว้ด้วย โดยจะต้องมีการจัดทำตามแบบฟอร์มศาล ตามแบบสัญญาประนีประนอมยอมความ ปรากฏตามเอกสารผนวก ๔

(๔.๔) การตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น ชื่อ-ชื่อสกุล จำนวนเงิน การคิดคำนวณดอกเบี้ย ระยะเวลา จำนวนงวดที่ต้องชำระ เงื่อนไข ข้อตกลง และผู้มีอำนาจในการลงนามในสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องเป็นผู้แทนที่มีอำนาจของนิติบุคคลนั้น กรณีมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมเอกสารที่ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย

(๔.๕) นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องทำการตรวจสอบและติดตามทวงถามให้คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากเมื่อศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๘

จากขั้นตอนการไต่ถามและประนีประนอมยอมความในศาลสามารถแสดงแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แผนภาพแสดงขั้นตอนการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล

๓.๓ วิธีการและขั้นตอนดำเนินคดีและการบังคับคดีแพ่ง

เดิมการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ มีแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้แจ้งเวียน หนังสือด่วนมาก ที่ นร ๐๔๐๕/ว. ๑๘๔ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๙ เรื่อง การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง เวียนแจ้งให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจที่โต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล และในกรณีที่ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจถูกเอกชนฟ้องคดีแพ่ง ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรง ดำเนินการ

แต่ในปัจจุบันได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ วางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐไว้ในทำนองเดียวกันกับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ ๒ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ หลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ในหัวข้อ ๓.๓ วิธีการและขั้นตอนดำเนินคดี และการบังคับคดีแพ่ง เป็นภาพรวมของการดำเนินคดีแพ่งทั้งกระบวนการ ในที่นี้ จึงขอจำแนกเป็น ๒ หัวข้อ ดังนี้

๓.๓.๑ วิธีการและขั้นตอนดำเนินคดีแพ่ง

บทบาท และอำนาจหน้าที่ตามภารกิจของนิติกรผู้ประสานงานคดี เมื่อมีกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการฟ้องคดีต่อศาล ในฐานะผู้ประสานงานคดีจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถในการรวบรวม เรียบเรียงและลำดับขั้นตอนความเป็นมาของคดีทั้งหมดเพื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีต่อศาลโดยผ่านพนักงานอัยการเป็นผู้ว่าต่างคดีให้หน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ในการประสานงานคดีระหว่างพนักงานอัยการกับหน่วยงานของรัฐ จึงจำเป็นต้องศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในฐานะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งให้แก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการในฐานะที่เป็นนิติบุคคลประเภทหน่วยงานของรัฐมีความประสานสอดคล้องกัน ซึ่งจากแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการดำเนินคดีแพ่ง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบกับการประสานงานคดีระหว่างพนักงานอัยการและหน่วยงานของรัฐ ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงสามารถศึกษาวิเคราะห์ขั้นตอนและวิธีการประสานงานคดีกับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ดังนี้

(๑) ขั้นตอนดำเนินการก่อนฟ้องคดี

ในฐานะนิติกรที่ได้รับมอบหมายให้ประสานงานคดี ต้องดำเนินการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวข้อง ศึกษาและทำความเข้าใจในการดำเนินการทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหา ขั้นตอนการดำเนินคดีแห่งลักษณะเดียวกันในอดีตที่ผ่านมา ที่สำนักกฎหมายดำเนินการรับผิดชอบ และศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งเป็นมูลเหตุหรือที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันจะทำให้เกิดอำนาจฟ้อง

อย่างกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเรียกคืนทรัพย์สิน หรือเรียกให้ชำระเงิน ก่อนส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการ ถ้ามีขั้นตอนตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินการก่อน จึงจะเกิดสิทธิในการฟ้องคดีได้ ก็จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นเสียก่อน กรณีนี้จึงต้องมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาชำระหนี้อีกครั้งหนึ่งก่อน โดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินและดอกเบี้ยที่เรียกให้ใช้คืน กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่ให้ชำระเงินคืนไว้อย่างชัดเจน ก่อนที่จะดำเนินการทางกฎหมายต่อไป

(๒) ขั้นตอนดำเนินการเพื่อเตรียมการฟ้องคดี

เมื่อผู้ประสานคดีได้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง โดยจะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริง ประเด็นข้อกฎหมาย เพื่อจัดทำข้อเท็จจริงประกอบการยื่นคำฟ้อง ก่อนส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ ตลอดจนเอกสารและหลักฐานต่างๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นครบถ้วนแล้ว ผู้ประสานงานคดีต้องรีบดำเนินการส่งเรื่องเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อว่าต่างคดี ซึ่งเป็นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติ ข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่กำหนดให้กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรงดำเนินการ (ข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง)

ในการส่งเรื่องหรือสำนวนคดีเพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการสามารถศึกษาวิเคราะห์ข้อพิจารณาในการประสานงานคดีระหว่างพนักงานอัยการกับหน่วยงานของรัฐ ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ ดังนี้

(๒.๑) กำหนดเวลาในการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ

คดีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะส่วนราชการต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบว่าต่างในฐานะโจทก์ดำเนินคดี ดังนั้นผู้ประสานงานคดีจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ

ดำเนินการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า ๓ เดือน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ (ข้อ ๒๑ วรรคสาม)

(๒.๒) การจัดทำหนังสือนำเสนอเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง

ในการจัดทำหนังสือนำเสนอพนักงานอัยการ ผู้ประสานงานคดีจะต้องระบุในหนังสือนำเสนอเรื่องด้วยว่ามีวัตถุประสงค์จะให้ฟ้องผู้ใด ในฐานะใด มูลหนี้ใด จำนวนเงินที่เรียกร้อง ดังนั้น จึงต้องสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นสำคัญเกี่ยวกับคดี รวมทั้งส่งพยานเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาพร้อมหนังสือนำเสนอเรื่อง เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาดำเนินการก่อนฟ้องของพนักงานอัยการในการรับเรื่อง การส่งจ่ายสำนวนและการตรวจพิจารณาสำนวนของพนักงานอัยการ ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ตัวอย่าง การจัดทำหนังสือนำเสนอเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง ปรากฏตามเอกสารผนวก ๕)

(๒.๓) การรวบรวมพยานหลักฐาน

ผู้ประสานงานคดีจะต้องรวบรวมและเรียบเรียงเอกสารและหลักฐานที่นำเสนอพร้อมหนังสือที่ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดี ประกอบด้วย

(๒.๓.๑) หลักฐานของผู้ฟ้องคดี มีดังนี้

ก. หลักฐานการเป็นนิติบุคคล และการเป็นผู้แทนของนิติบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ส่งเรื่องขอให้ดำเนินคดี ซึ่งในที่นี้ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ คำสั่งแต่งตั้งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะที่เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนของส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดี

ข. ใบแต่งตั้งนายความที่ผู้แทนในฐานะหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้แต่งตั้งนายความลงนาม คำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และพร้อมสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการของผู้แต่งตั้งนายความ โดยในใบแต่งตั้งนายความก็จะระบุให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินการแทนให้ครอบคลุม เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดี ซึ่งในการจัดทำใบแต่งตั้งนายความมักจะระบุให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เช่น การยอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ การสละสิทธิ หรือใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือขอให้พิจารณาคดีใหม่ เป็นต้น (ตัวอย่าง ใบแต่งตั้งนายความในดำเนินคดีแพ่ง ปรากฏตามเอกสารผนวก ๖)

ค. บันทึกการสรุปข้อเท็จจริง มูลเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเกิดอำนาจฟ้อง และพยานหลักฐานรวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักฐานการจ่ายเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น

หนังสือบอกกล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ คำสั่งศาลฎีกาที่ได้มีคำสั่งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดสมาชิกภาพ เป็นต้น และจะต้องมีคำขอซึ่งจะปรากฏในคำขอตายฟ้องว่าต้องการฟ้องคดีเพื่ออะไร เช่น การฟ้องเรียกคืนเงินจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับต้นเงินและดอกเบี้ยผิดนัด เป็นต้น นอกจากนี้ อาจมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายในข้อพิพาทของคดีซึ่งนิติกรผู้ประสานงานคดีจะต้องศึกษาให้รอบคอบและอาจหารือประเด็นเหล่านั้นกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ

(๒.๓.๒) หลักฐานของผู้ที่จะถูกฟ้อง มีดังนี้

ก. กรณีที่ผู้ถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล จะต้องมีความหลักฐานหนังสือรับรองการจดทะเบียนของนิติบุคคล การเป็นผู้แทนของนิติบุคคล แต่ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องเป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีการประจำตัวประชาชนของบุคคลและแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลที่จะถูกฟ้อง ซึ่งในการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจะต้องเป็นฉบับที่เจ้าพนักงานที่เป็นนายทะเบียนเป็นผู้รับรองสำเนาถูกต้องด้วย

ข. ผลการตรวจสอบสถานภาพการล้มละลายของลูกหนี้ที่จะถูกฟ้อง เพื่อตรวจสอบสถานภาพของลูกหนี้ ผู้ที่ถูกฟ้องว่าเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่

ทั้งนี้ การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานอัยการ ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ข้อ ๑๘ – ๒๑) ในระหว่างการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน พนักงานอัยการก็จะติดต่อกับผู้ประสานงานคดีโดยตรงเพื่อให้ผู้ประสานงานคดีเข้าให้ข้อมูลหรือจัดหาเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติม ดังนั้น ผู้ประสานงานคดีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและความเป็นมาของคดีได้อย่างดีที่สุด ต้องสามารถให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในทุกเรื่องเกี่ยวกับคดีได้ และสามารถรวบรวมเอกสารและหลักฐานที่สำคัญอย่างรอบคอบและรัดกุม เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับทางราชการอย่างสูงสุด

(๒.๔) การดำเนินการของตัวความซึ่งหน่วยงานของรัฐภายหลังพนักงานอัยการในการรับว่าต่างคดี

เมื่อพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบเจ้าของสำนวนพิจารณาหลักฐานและข้อเท็จจริงแล้ว ก็อาจจะเรียกนิติกรผู้ประสานงานคดีเข้าพบพนักงานอัยการเพื่อให้ข้อเท็จจริงในการจัดทำคำฟ้องและเตรียมการเบิกความในศาล ซึ่งพนักงานอัยการได้กำหนดพยานบุคคลเพื่อเตรียมคำเบิกความในฐานะพยานด้วย และส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมประกอบการฟ้องคดี

จากนั้นพนักงานอัยการจะจัดทำร่างคำฟ้อง และคำนวณค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินคดีแจ้งให้ตัวความทราบแล้ว ซึ่งผู้ประสานงานคดีต้องเตรียมขออนุมัติค่าธรรมเนียมศาลที่เป็นค่าขึ้นศาลจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อส่งค่าขึ้นศาลไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดพร้อมการยื่นคำฟ้องในคดีแพ่งคดีนี้ต่อไป โดยดำเนินการขออนุมัติค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับ

การดำเนินคดี โดยจัดทำบันทึกข้อความเพื่อขออนุมัติเบิกจ่ายค่าธรรมเนียม และส่งหนังสือไปยังสำนักการคลังและงบประมาณเพื่อตั้งเรื่องวางฎีกา และเบิกจ่ายเงินทดรองราชการ พร้อมทั้งนำส่งค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด (ตัวอย่าง หนังสือนำส่งค่าธรรมเนียม ปรากฏตามเอกสารผนวก ๗) เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว จะส่งสำเนาคำฟ้องมายังตัวความซึ่งหน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่อง (แบบฟอร์มคำฟ้อง ปรากฏตามเอกสารผนวก ๘)

(๓) ขั้นตอนดำเนินการในระหว่างพิจารณาในชั้นศาล

ผู้ประสานงานคดีจะต้องติดตามคดีอย่างต่อเนื่องโดยติดต่อกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ หรือนิติกรของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานอัยการเพื่อติดตามความคืบหน้าของคดี ซึ่งในการพิจารณาคดีในชั้นศาลนิติกรผู้ประสานงานคดี และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่มีข้อพิพาทอาจจะต้องเข้าเบิกความในฐานะพยาน จึงต้องมีความพร้อมในการเตรียมข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบร้องขอ และติดตามการนัดพิจารณาของศาลว่าคดีที่รับผิดชอบอยู่ในชั้นตอนใด โดยอาจเข้ารับฟังการพิจารณาของศาลตามที่ศาลมีหมายนัด ตลอดจนติดตามผลของคำพิพากษา การประสานงานคดีกับพนักงานอัยการในชั้นตอนนี้สามารถศึกษาวิเคราะห์ข้อพิจารณาในการประสานงานคดีระหว่างพนักงานอัยการกับหน่วยงานของรัฐ ในส่วนที่ว่าด้วยการพิจารณาดำเนินคดีในศาลชั้นต้น ได้ดังนี้

(๓.๑) การเตรียมพยานบุคคลเพื่อเบิกความต่อศาล

ขั้นตอนการพิจารณาคดีในชั้นศาล พนักงานอัยการจะจัดทำบัญชีระบุพยานและสำเนาเอกสาร โดยพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะระบุอ้างพยานหลักฐานในบัญชีพยานตามประเด็นที่จะต้องนำสืบ สนับสนุนคำฟ้อง รวมทั้งให้จัดทำสำเนาบัญชีระบุพยานและสำเนาพยานเอกสาร เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามกฎหมาย

ในส่วนของพยานบุคคลก่อนที่จะนำพยานเข้าเบิกความต่อศาล พนักงานอัยการได้ให้ผู้ประสานงานคดีและพยานบุคคลซึ่งเป็นข้าราชการที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นเข้าพบ เพื่อทบทวนข้อเท็จจริงและศึกษาแนวทางการเบิกความกับพนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานอัยการมักจะกำหนดให้ผู้ประสานงานคดีเข้าเบิกความในฐานะพยานบุคคลในคดีนี้ด้วย จึงต้องมีความพร้อมในการเตรียมข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามประเด็นแห่งคดีที่พิพาทนั้น

(๓.๒) การกำหนดแนวทางการสืบพยานในศาล

พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะเตรียมการสืบพยานบุคคลพยานเอกสาร และพยานวัตถุให้พร้อมก่อนวันนัดพิจารณา ซึ่งพยานหลักฐานทุกประเภทพนักงานอัยการจะให้ผู้ประสานงานคดีเป็นฝ่ายแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ในฐานะตัวความ เพื่อสนับสนุน

ข้ออ้างข้อเถียงตามประเด็นแห่งคดี ในส่วนของผู้ประสานงานคดีจะต้องสนับสนุนข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่พนักงานอัยการร้องขอเพื่อต่อสู้ตามประเด็นแห่งคดี

(๔) ขั้นตอนภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา

แนวทางการปฏิบัติงานของนิติกรผู้ประสานงานคดีกับพนักงานอัยการได้ศึกษาประกอบกับการพิจารณาดำเนินการหลังศาลชั้นต้นพิพากษา ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ข้อ ๔๗ - ๖๑) มีกระบวนการที่เป็นสาระสำคัญดังนี้

(๔.๑) การแจ้งผลคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะมีหนังสือแจ้งผลคดี โดยจะคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งและจัดการส่งให้ตัวความพร้อมแจ้งความเห็นทางคดีว่าควรอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือไม่ให้ทราบด้วย เมื่อได้รับหนังสือแจ้งผลคดีแล้ว ผู้ประสานงานคดีต้องรายงานผลคดีต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และในกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดี ต้องประสานงานกับสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป

(๔.๒) การแจ้งความเห็นชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา และการแจ้งผลคดีหลังมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

กรณีที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือสั่งให้ตัวความที่พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างชนะคดี และไม่มีประเด็นที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ให้ผู้พิจารณาสั่งคดีสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาไปได้ โดยพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะแจ้งผลคดีให้ตัวความซึ่งเป็นส่วนราชการทราบ

คดีที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ตัวความชนะคดี ไม่เต็มตามฟ้องหรือแพคดี ให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบเสนอความเห็นตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี เพื่อแจ้งผลคดีพร้อมเหตุผลให้ตัวความซึ่งเป็นส่วนราชการพิจารณาตัดสินใจว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือไม่

(๔.๓) การแก้อุทธรณ์และแก้ฎีกา

ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์หรือฎีกา จะต้องทำคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกาทุกคดี เมื่อได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกาแล้วให้แจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวความทราบ

(๔.๔) การรายงานผลคดีชั้นฎีกา

เมื่อศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะรายงานผลคดีชั้นฎีกา โดยคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาส่งสำนักงานอัยการสูงสุด

ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบรับรองสำเนา และอัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค จะเป็นผู้ลงนามในหนังสือนำเสนอไปยังหน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวความ

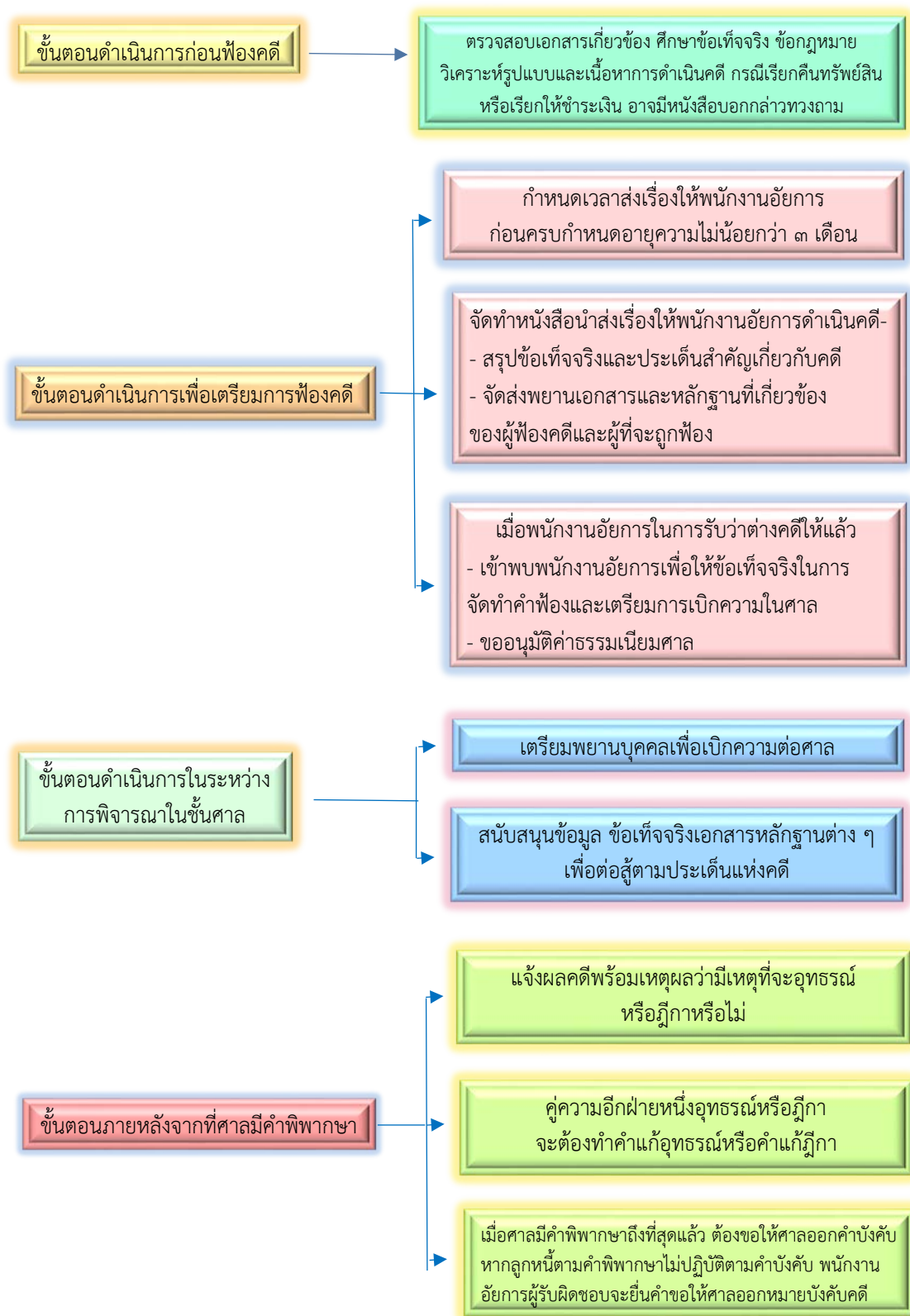
(๔.๕) การขอให้ศาลออกคำบังคับ

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจะต้องบังคับคดีและศาลยังมีได้ออกคำบังคับ พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบขอให้ศาลออกคำบังคับภายในกำหนด ๔๕ วัน นับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในบางกรณีพนักงานอัยการอาจให้ตัวความดำเนินการขอให้ศาลออกคำบังคับเอง

(๔.๖) การขอหมายบังคับคดี

เมื่อระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ล่วงพ้นไปแล้วและลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบจะยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีภายใน ๑๕ วันนับแต่ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว และส่งสำเนาหมายบังคับคดีให้ตัวความ และสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ศาลออกหมายบังคับคดี

จากขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีแพ่งสามารถแสดงแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ แผนภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีแพ่ง

๓.๓.๒ วิธีการและขั้นตอนการบังคับคดีแพ่ง

กระบวนการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา ในที่นี้ ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการบังคับคดี ประกอบกับการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้ ซึ่งเป็นอำนาจและหน้าที่พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ และขั้นตอนการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนในการบังคับคดีแพ่ง ดังนี้

(๑) แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๕๓๐.๗/ว.๑๐๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ ดังนี้

๑. ให้ส่วนราชการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ทันทีที่มีหมายบังคับคดีแล้ว

๒. ให้คณะกรรมการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

๒.๑ ประสานงานกับกรมที่ดินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์ประเภท อสังหาริมทรัพย์ที่ปรากฏรายชื่อลูกหนี้ ครอบครองลูกหนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ซึ่งอาจนำยึดมาบังคับคดีได้ โดยให้ตรวจสอบตามภูมิลำเนาเดิมที่เคยอยู่อาศัย สถานที่ที่เคยย้ายไปดำรงตำแหน่งและภูมิลำเนาปัจจุบันด้วย

๒.๒ ตรวจสอบทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เรือ หุ่นส่วนในบริษัท หรือหลักประกันการขอใช้ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ โดยประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่จัดทำทะเบียนควบคุมสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว

๒.๓ สืบหาทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ในสำนักงาน บ้านพักของลูกหนี้ หรือจากครอบครัว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับอันอาจมีทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ในครอบครอง

๒.๔ ขอความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์หรือบัญชีเงินฝากในธนาคารและสถาบันการเงินนั้น ๆ

๒.๕ ดำเนินการอื่นใดในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ

๓. ให้ส่วนราชการรายงานผลดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์ให้กรมบัญชีกลางทราบทุกระยะ ๓ เดือน

๔. การขออนุมัติจำหน่ายหนี้ที่ไม่สามารถสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ส่วนราชการต้องส่งหลักฐานการดำเนินการข้างต้นให้กระทรวงการคลังเพื่อประกอบการพิจารณาขออนุมัติและกรณีที่ไม่พบหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องแจ้งเหตุผลไว้ด้วย

(๒) แนวทางปฏิบัติของสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด ในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

การบังคับคดีแบ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา กฎหมายบัญญัติให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแบ่งแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๓ (๔) โดยดำเนินการดังนี้

(๒.๑) เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวเป็นฝ่ายชนะคดีหรือมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ศาลจะออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา หากไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาที่ศาลกำหนด พนักงานอัยการซึ่งว่าต่างหรือแก้ต่างคดีให้แก่หน่วยงานของรัฐ จะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำออกขายทอดตลาดแล้วนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

(๒.๒) เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว พนักงานอัยการในฐานะทนายความของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะแจ้งให้หน่วยงานตัวความทราบถึงการที่ศาลได้ออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว และสำนักงานคดีก็จะส่งสำเนาหมายบังคับคดีพร้อมเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การบังคับคดีไปยังสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป

(๒.๓) ต้องร้องขอให้มีการบังคับคดีภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่ มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ (สำนักงานอัยการสูงสุด, (ม.ป.ป.), น. ๑)

โดยสรุป ขั้นตอนในทางปฏิบัติภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นตัวความเป็นฝ่ายชนะคดีหรือมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว และศาล

ได้ออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาแล้วและลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาที่ศาลกำหนด จะมีขั้นตอนดังนี้

ก. สำนักงานคดีแพ่งที่รับผิดชอบก็จะส่งสำเนาหมายบังคับคดีพร้อมเอกสารต่างๆ ที่จำเป็นแก่การบังคับคดีไปยังสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการบังคับคดี

ข. สำนักงานการบังคับคดี จะมีหนังสือถึงหน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวความขอทราบผลการบังคับคดีว่าได้ดำเนินการบังคับคดีกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา และได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลแล้วหรือไม่ เพียงใด โดยขอให้ตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ของจำเลย และขอทราบว่าสำนักงานฯ มีความประสงค์ให้ สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีจำเลยหรือไม่

ค. หน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวความแจ้งความประสงค์ขอความอนุเคราะห์สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีจำเลยให้กับหน่วยงาน โดยได้ดำเนินการตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามที่สำนักงานการบังคับคดีขอทราบผลการบังคับคดี โดยให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นตัวความดำเนินการ ดังนี้

(๑) ตรวจสอบว่าจำเลยได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้กับสำนักงานฯ หรือวางเงินชำระหนี้ต่อศาลแขวงหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือไม่ เพียงใด

(๒) ตรวจสอบว่าจำเลยถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและจำเลยถูกเจ้าหนี้รายอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้หรือไม่ เมื่อใด พร้อมดัดถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(๓) ให้ส่งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของจำเลยฉบับปัจจุบัน และหมายเลขโทรศัพท์ของจำเลยและคู่สมรส (หากมี)

(๔) กรณีตรวจสอบพบว่าจำเลยเสียชีวิตให้ส่งหลักฐานการเสียชีวิต สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านฉบับปัจจุบัน และหมายเลขโทรศัพท์ (หากมี) ของทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดก ผู้รับพินัยกรรม และผู้จัดการมรดก

(๕) แจ้งชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ประสานงานในการบังคับคดีของหน่วยงานตัวความ

นอกจากแนวทางปฏิบัติในการบังคับคดี และสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นการวางกรอบแนวทางปฏิบัติให้แก่ส่วนราชการอย่างกว้าง ๆ ในทางปฏิบัติขั้นตอนของการบังคับคดีมีรายละเอียดที่มีความซับซ้อน ประกอบกับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนการบังคับคดีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตาม

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๐) พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องศึกษาขั้นตอนและวิธีการบังคับคดีให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้การดำเนินการบังคับคดีเป็นไปโดยถูกต้อง และให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการ

(๓) ขั้นตอนการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง นอกจากจะต้องดำเนินการภายใต้หลักทั่วไปของการบังคับคดีที่ได้กล่าวมาข้างต้นในบทที่ ๒ แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติในการบังคับคดี ดังนี้

(๓.๑) ศาลมีหน้าที่ออกคำบังคับทันทีที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง และให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้ว (มาตรา ๒๗๒)

(๓.๒) เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ จะต้องดำเนินการขอให้บังคับคดี (มาตรา ๒๗๔ – ๒๗๕) โดยในการพิจารณาคำขอบังคับคดี ให้ศาลกำหนดวิธีการบังคับคดี ตามมาตรา ๒๗๖ โดยในกรณีที่การบังคับคดีต้องทำโดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้น

(๓.๓) เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีตามคำขอของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ตามมาตรา ๒๗๔ และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดหรืออายัดได้ทรัพย์สินใดมาแล้ว จะต้องนำมาขายทอดตลาด หรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้นต่อไป แต่เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นการเรียกคืนเงินหรือทรัพย์สินอันเป็นหนี้เงิน ในที่นี้ จึงมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ขั้นตอนการบังคับคดีเฉพาะในกรณีหนี้เงินเท่านั้น กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้เงินแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา (มาตรา ๒๙๖ – มาตรา ๓๔๕) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการบังคับคดี ดังต่อไปนี้

(๓.๓.๑) การสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในทางปฏิบัติหน่วยงานตัวความก็อาจขอให้สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด ดำเนินการเกี่ยวกับสืบทรัพย์เพื่อการบังคับคดีได้ด้วย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ก. หน่วยงานราชการที่เป็นตัวความต้องส่งสำเนาหมายบังคับคดีและเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อขอให้ดำเนินการบังคับคดี

ข. เมื่อสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด มีคำสั่งรับดำเนินการบังคับคดีแล้ว จะแจ้งหน่วยงานตัวความเพื่อยืนยันที่จะให้มีการบังคับคดีและให้ดำเนินการตรวจสอบสถานะและทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลของลูกหนี้ สถานภาพของลูกหนี้และครอบครัวและอื่น ๆ ที่จำเป็นส่งให้สำนักงานการบังคับคดี

ค. สำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุด จะดำเนินการตรวจสอบสถานะและทรัพย์สินของลูกหนี้ ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี หากพบว่าทรัพย์สินที่สามารถบังคับคดีนำเงินมาชำระหนี้ได้ จะแจ้งผลการตรวจสอบทรัพย์สินไปยังหน่วยงานตัวความเพื่อดำเนินการยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดีตามขั้นตอนในการบังคับคดีต่อไป (สำนักงานอัยการสูงสุด, (ม.ป.ป.), น. ๑)

(๓.๓.๒) การยึดทรัพย์สิน

เมื่อสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แล้ว หน่วยงานตัวความจะต้องดำเนินการยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี เพื่อดำเนินการยึดทรัพย์สิน โดยการบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินมีสาระสำคัญดังนี้

ก. ทรัพย์สินที่อาจบังคับคดีได้

เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับคดีโดยวิธีการยึดทรัพย์สินในทรัพย์สินดังต่อไปนี้

(๑) ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
(มาตรา ๒๕๖ (๑))

(๒) สินสมรสของคู่สมรสของลูกหนี้ เฉพาะกรณีหนี้ร่วม หรือทรัพย์สินของคู่สมรส ซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับชำระหนี้ได้ (มาตรา ๒๕๗)

(๓) ทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับคดีชำระหนี้ได้ (มาตรา ๒๕๗)

ข. วิธีการยึดทรัพย์สิน

การยึดสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (มาตรา ๓๐๓ – มาตรา ๓๑๑) กระทำโดยนำทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากทรัพย์สินนั้นไว้ ณ สถานที่ใดตามที่เห็นสมควร หรือมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นโดยได้รับความ

ยินยอมจากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา โดยแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์สินนั้นทราบ

สำหรับการยึด เรือ แพ สัตว์พาหนะ หรือสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างอย่างอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งจะต้องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ หรือได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้วตามกฎหมาย ต้องแจ้งให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ถ้าได้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้ว ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน (มาตรา ๓๐๔)

การยึดอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (มาตรา ๓๐๒ – มาตรา ๓๐๔) กระทำโดยนำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากไว้แก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแสดงโดยการปิดประกาศไว้ที่ทรัพย์สินนั้นว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว รวมทั้งแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลอื่นซึ่งมีชื่อในทะเบียนว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

ค. ขั้นตอนการยึดทรัพย์สิน

จากหลักกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการยึดทรัพย์สินข้างต้น อาจจัดลำดับขั้นตอนการยึดทรัพย์สินได้ดังนี้

(๑) ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้น

(๒) โจทก์ขอตั้งสำนวน วางค่าใช้จ่าย และส่งเอกสารที่จะดำเนินการยึดทรัพย์สิน

(๓) เจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาคำขอยึดทรัพย์สิน

(๔) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามหมาย

(มาตรา ๒๗๘ และ มาตรา ๒๘๔)

(๕) กรณียึดสังหาริมทรัพย์ ให้ดำเนินการยึด ณ ที่ตั้งทรัพย์สิน และแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ (มาตรา ๓๐๓ – มาตรา ๓๐๔) ส่วนกรณียึดอสังหาริมทรัพย์ ให้ดำเนินการยึด ณ ที่ทำการ โดยแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน (มาตรา ๓๐๒)

ง. ผลของการยึดทรัพย์สิน

การยึดสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึงดอกผลธรรมดาและดอกผลดินนัยของทรัพย์สินนั้นด้วย

การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึงอุปกรณ์และดอกผลสินทรัพย์นั้น รวมทั้งดอกผลธรรมดาของทรัพย์นั้นที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเก็บเกี่ยว (มาตรา ๓๑๔)

นอกจากนี้ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีผลตามมาตรา ๓๑๕ ดังนี้

(๑) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดโอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น ไม่อาจใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้

(๒) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะใช้ทรัพย์สินเช่นว่านั้นได้ตามสมควร แต่ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหายหรือเกรงว่าจะเสียหาย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะรักษาทรัพย์สินนั้นเสียเองหรือตั้งให้ผู้ใดเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นก็ได้

(๓.๓.๓) การอายัดสิทธิเรียกร้อง

ก. สิทธิเรียกร้องที่สามารถอายัดได้

ได้แก่ สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินก็ดี หรือที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้อื่นนอกจากการชำระเงินหรือการส่งมอบหรือการโอนทรัพย์สินก็ดี (มาตรา ๓๑๖ วรรคหนึ่ง)

ข. ผู้มีอำนาจอายัดสิทธิเรียกร้อง

เป็นอำนาจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งกระทำโดยมีคำสั่งอายัด และแจ้งคำสั่งนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกทราบ (มาตรา ๓๑๖ วรรคหนึ่ง)

ค. สำคัญของคำสั่งอายัด (มาตรา ๓๑๖ วรรคสอง)

(๑) มีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้จำหน่าย

สิทธิเรียกร้อง

(๒) มีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ปฏิบัติการ

ชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๓) ให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้อื่นให้แก่ศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือบุคคลอื่น หรือให้ดำเนินการโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

ง. ขั้นตอนการอายัดสิทธิเรียกร้อง

(๑) เจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจรับหมายบังคับ

คดีและคำขออายัดเงิน

(๒) กรณีที่อายัดเงินชำระในคราวเดียว ให้คิด

คำนวณยอดหนี้ตามคำพิพากษา

(๓) สั่งให้โจทก์วางเงินค่าใช้จ่าย และดำเนินการ

ออกหมาย

(๔) ออกหมายแจ้งคำสั่งอายัดให้ลูกหนี้ตาม

คำพิพากษา และหนังสือแจ้งอายัดเงินไปยังบุคคลภายนอกให้ส่งเงิน (มาตรา ๓๑๖ – มาตรา ๓๑๗)

จ. ผลของการอายัดสิทธิเรียกร้อง (มาตรา ๓๒๐)

(๑) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด

สิทธิแก่บุคคลภายนอกเหนือสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัด โอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งสิทธิเรียกร้องดังกล่าวภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้วนั้น ไม่อาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้

(๒) ถ้าสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้นั้นต้องเสื่อมเสีย

ไปเพราะความผิดของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๓) การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอกตามที่ระบุไว้

ในคำสั่งอายัดนั้นให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามกฎหมาย

(๓.๓.๔) การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

เมื่อยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แล้ว

ในการบังคับคดีในขั้นตอนต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยจะมีการประกาศขายทอดตลาดล่วงหน้า และแจ้งกำหนดการขายทอดตลาดให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทราบ ในการดำเนินการของส่วนราชการในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะมีขั้นตอนและวิธีการในการติดตามการขายทอดตลาด ดังนี้

ก. สำนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี จะแจ้ง

ประกาศการขายทอดตลาด โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการขายทอดตลาดมายังส่วนราชการ เพื่อให้ส่วนราชการสามารถติดตามการขายทอดตลาดได้

ข. ผู้ประสานงานคดีติดตามการขายทอดตลาดตาม

กำหนด วัน เวลา และสถานที่ตามประกาศขายทอดตลาด

ค. วิธีการขายทอดตลาด (มาตรา ๓๓๓)

(๑) ก่อนเริ่มต้นขายทอดตลาด เจ้าพนักงาน

บังคับคดีอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการขายทอดตลาดและข้อกำหนด เงื่อนไขต่าง ๆ ผู้เข้าสู้ราคาอาจจะต้องมีการวางหลักประกันการเข้าเสนอราคา รวมถึงต้องมีหลักฐานต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาในวันประมูล

(๒) การขายทอดตลาดในแต่ละครั้ง เจ้าพนักงาน

บังคับคดีจะประกาศราคาเริ่มต้นในการขายทอดตลาดไว้

(๓) กรณีการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีหลายสิ่ง

ให้แยกขายทีละสิ่ง ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดลำดับที่จะขายทรัพย์สินนั้น กรณีการขายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งอาจแบ่งแยกออกได้เป็นส่วน ๆ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นเป็นส่วน ๆ ได้

(๔) ในกรณีที่ผู้สู้ราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะ

ขานราคานั้นหนึ่ง จำนวน ๓ ครั้ง และนับสองอีก ๓ ครั้ง หากไม่มีผู้ให้ราคาสูงกว่านั้น จะขานราคานั้นสามพร้อมเคาะไม้ให้กับผู้เสนอราคาสูงสุด แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้สู้ราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะถอนทรัพย์สินออกจากการขายทอดตลาด

(๓.๓.๕) การรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรืออายัด

(มาตรา ๓๔๐)

ก. เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการขายทอดตลาดหรือ

อายัด สำนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี จะมีหนังสือการจัดทำบัญชีรายรับ - จ่ายเงินให้ส่วนราชการตรวจสอบความถูกต้องของบัญชี กรณีที่มีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายคนร้องขอให้บังคับคดีแก้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ขอให้ตรวจสอบบัญชีนั้นและให้ยื่นคำแถลงคัดค้านได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันส่งคำบอกกล่าว

ข. ในกรณีที่ไม่มีผู้แถลงคัดค้าน ถือว่าเจ้าหนี้ตาม

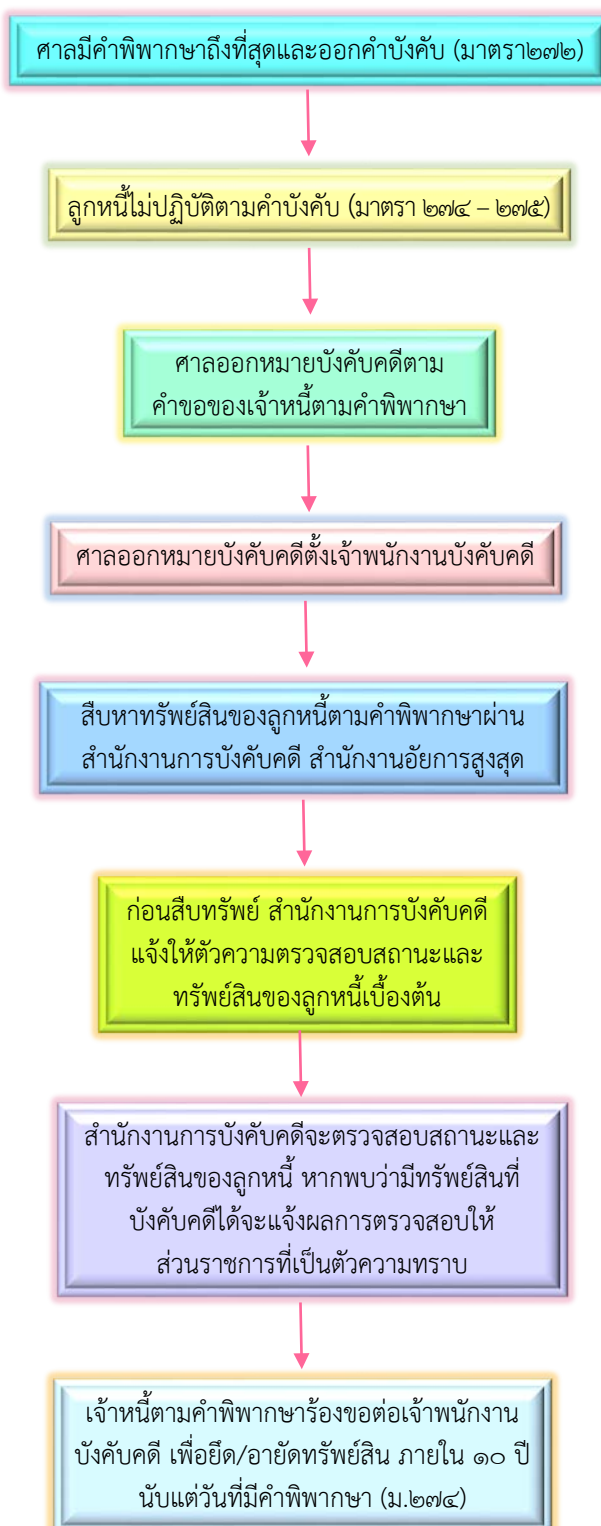
คำพิพากษารับรองบัญชีและยอมรับเงินตามบัญชีที่ส่งมา

ค. สำนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี จะส่งจ่ายเงิน

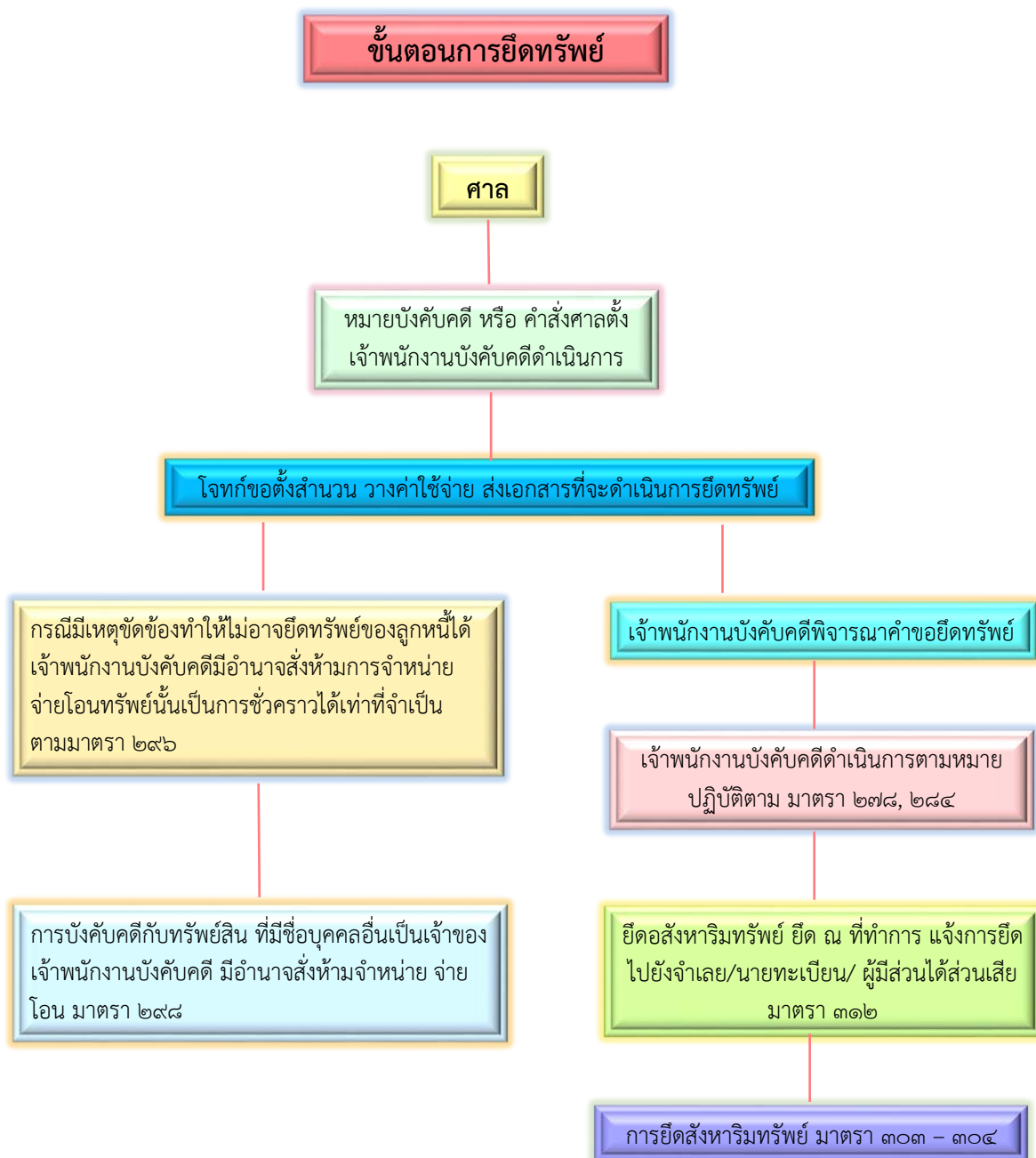
โดยแจ้งให้ส่วนราชการไปรับเงินจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลย

จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินการบังคับคดีของส่วนราชการซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกจากจะต้องดำเนินการตามหลักกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ก็จะต้องถือปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์สินหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอีกด้วย ในฐานะนิติกรผู้มีส่วนที่รับผิดชอบจึงต้องตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายในทุกขั้นตอน ทั้งกระบวนการเพื่อให้ดำเนินการ

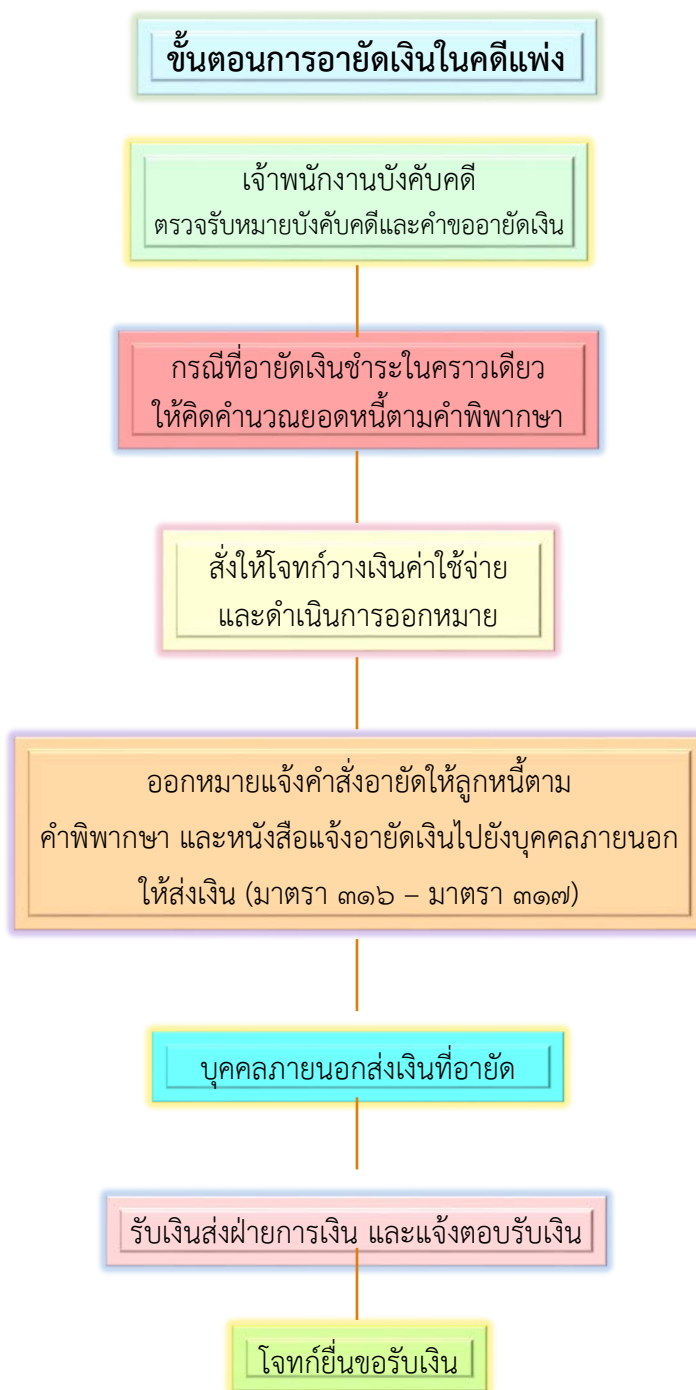
เกี่ยวกับคดีความของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ

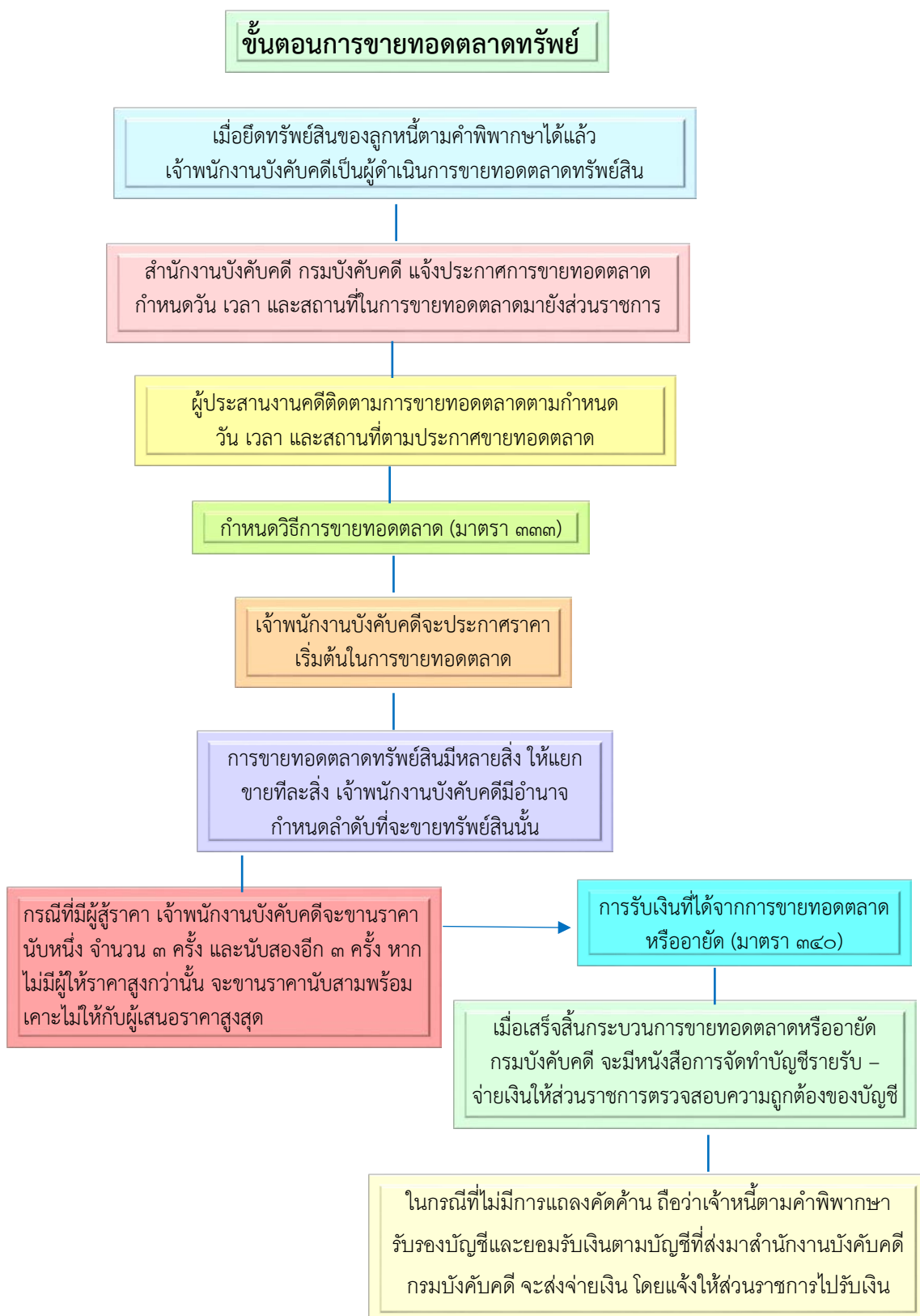
แผนภาพที่ ๓ แผนภาพแสดงขั้นตอนการบังคับคดีของส่วนราชการ

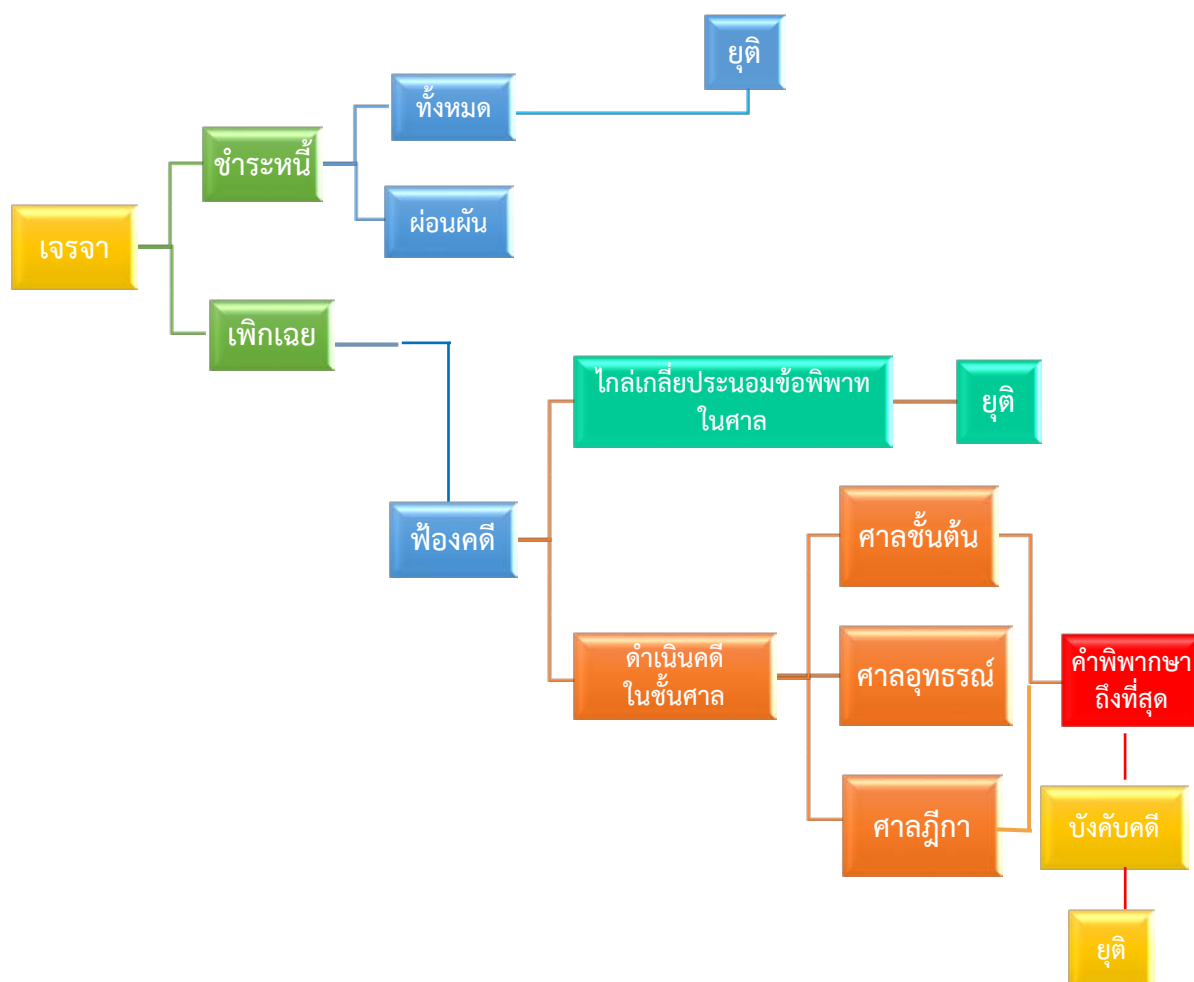
แผนภาพที่ ๔ แผนภาพแสดงขั้นตอนการยี่ห้อทรัพย์สิน

แผนภาพที่ ๕ แผนภาพแสดงขั้นตอนการอายัดเงินในคดีแพ่ง

แผนภาพที่ ๖ แผนภาพแสดงขั้นตอนการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

แผนภาพที่ ๗ แผนภาพแสดงการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ

บทที่ ๔

การวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบและกรณีศึกษา

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และวิเคราะห์ตัวอย่างกรณีศึกษาข้อพิพาททางแพ่งและสถิติคดีแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบเสมือนเป็นการถอดบทเรียนเพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางการระงับข้อพิพาทที่นำมาปรับใช้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานกฎหมาย โดยเป็นการศึกษาประกอบกับประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งเคยได้รับการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการทางกฎหมายในฐานะเป็นผู้ประสานงานคดีแพ่งที่ต้องวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งในลักษณะต่าง ๆ เพื่อนำข้อพิจารณาเหล่านี้มาวิเคราะห์หารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๑. วิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาเสียก่อนว่าข้อพิพาทดังกล่าว มีแนวทางใดบ้างที่จะสามารถทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพียงอย่างเดียว ในที่นี้ ควรกำหนดลำดับการทำงานให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบ และอย่างเป็นขั้นตอนทั้งกระบวนการ โดยจะทำการวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การเจรจาต่อรอง

๑.๑.๑ วิเคราะห์กระบวนการเจรจาต่อรอง

เป็นกระบวนการแรกเริ่มที่เมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน คู่กรณีที่เกี่ยวข้องควรพยายามหาข้อยุติร่วมตามแนวทางที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกัน ข้อขัดแย้งนั้นก็เลยยุติลง การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาต่อรองจึงเป็นวิธีการที่ง่ายและดีที่สุด แต่ในขณะเดียวกันผลสำเร็จของการเจรจาต่อรองจำเป็นต้องอาศัยความสมัครใจหรือความยินยอมของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง กระบวนการทางกฎหมายในการเจรจาต่อรองเพื่อระงับข้อพิพาท ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทที่ได้แย้งกับเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่พิพาท เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฟ้องเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินการในเบื้องต้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอาจจะติดต่อเจรจาให้คู่กรณีมาชำระหนี้ดังกล่าว

เสียก่อน หรือมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้กระทำการชำระหนี้ โดยหนังสือบอกกล่าวทวงถาม เป็นเอกสารที่เจ้าหนี้หรือผู้ที่จะใช้สิทธิการดำเนินคดีต่อศาลได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ หรือคู่กรณีให้รับทราบว่าจะต้องปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ทั้งนี้ ในการกำหนดเนื้อหาของข้อเจรจาต่อรอง ต้องพิจารณาถึงลักษณะมูลหนี้ด้วยว่าเป็นมูลหนี้เป็นมูลหนี้จากอะไรและ จะต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

ดังนั้น เมื่อมีกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเรียกคืนเงินหรือทรัพย์สิน หรือให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินเป็นจำนวนที่กำหนดแน่นอน จะเห็นได้ว่า เมื่อผลของการเจรจาต่อรองแล้วคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมชำระหนี้หรือปฏิบัติตามสัญญา ข้อพิพาทย่อมยุติลงสำหรับกรณีที่คู่กรณีขอผ่อนผันการชำระหนี้ เช่น การขอผ่อนชำระหนี้ แต่เดิมจะต้องมีการดำเนินการตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหนี้ที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ หรือประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหนี้ที่ แล้วแต่กรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับเป็นการเรียกคืนเงินจากมูลหนี้ใด และเมื่อมีการเจรจาขอผ่อนชำระหนี้ยอมนำไปสู่การทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระหนี้ และสัญญาค้ำประกัน โดยเงื่อนไขของการผ่อนชำระหนี้ หรือรายละเอียดเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้จะต้องมีการหารือไปยังกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง แต่ปัจจุบันกรณีที่คู่กรณีหรือลูกหนี้ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในมูลคดีที่มีข้อพิพาททางแพ่งต่าง ๆ ขอผ่อนผันการชำระหนี้โดยการผ่อนชำระหนี้ต้องดำเนินการภายใต้ประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๒๐๖ ง เมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๔ ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วใน หัวข้อ ๓.๑ วิธีการและขั้นตอนการเจรจาต่อรอง

อย่างไรก็ตาม หากการเจรจาต่อรองไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะเหตุที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ ก็จะนำไปสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี หรือเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป

๑.๑.๒ การปรับใช้รูปแบบการเจรจาต่อรองกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การเจรจาต่อรองเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาทที่นำมาใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ทุกประเภท ไม่ว่าข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดย

บทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการนำรูปแบบการเจรจาต่อรองมาใช้ย่อมเป็นผลดีกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัดและเกิดข้อยุติได้รวดเร็ว ตามความประสงค์ของคู่กรณี

๑.๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เป็นกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยมีคนกลางคนหนึ่งหรือบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือในการให้คำแนะนำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทำความเข้าใจความตกลงหาข้อยุติร่วมกัน ซึ่งบุคคลที่เข้ามาไกล่เกลี่ย เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย หรือผู้ประนีประนอม ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด เป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้งขึ้นนี้จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อช่วยเหลือคู่กรณีในการหาข้อยุติเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งประเภทของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑.๒.๑ วิเคราะห์กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ยังไม่เคยพบว่ามีกรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องร้องคดีต่อศาลมาก่อน เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต้องมีบุคคลที่สามเข้าทำหน้าที่คนกลาง ช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในฐานะของส่วนราชการที่จะเข้าเป็นคู่ความในคดี เมื่อมีกรณีโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ จึงได้ใช้แนวทางที่จะเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีโดยผ่านพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด จึงไม่ได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ทั้งที่ศาลยุติธรรมมีความพยายามในการส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลดปริมาณคดีในศาล เนื่องจากการดำเนินคดีในศาลมีระยะเวลาที่ยาวนาน และมีคดีที่ค้างค้างการพิจารณาอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก สำหรับในส่วนของคู่กรณีเองก็สามารถหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นร่วมกันได้

ที่ผ่านมาแม้รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จะเป็นรูปแบบที่ศาลยุติธรรมได้วางแนวทางให้มีการระงับข้อพิพาททางเลือก ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลอาจเชิญชวนหรือให้คำแนะนำแก่คู่ความ ทนายความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การไกล่เกลี่ย ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย คู่ความอาจแจ้งความประสงค์ต่อ ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลหรือแถลงต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา ภายใต้ข้อกำหนด ประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีแนวทางในการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทโดยมีผู้ประนีประนอมทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยให้คู่ความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความ โดยไม่มีการชี้ขาดให้ฝ่ายใดแพ้หรือชนะ ในทางปฏิบัติของส่วนราชการไม่เคยมีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทยังไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งที่แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกที่เป็นประโยชน์กับคู่ความทุกฝ่ายให้สามารถตกลงยุติข้อพิพาทร่วมกันได้

อย่างไรก็ตาม สำนักงานศาลยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยเพิ่มมาตรา ๒๐ ตีมีหลักการที่สำคัญเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ เพื่อเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกแก่ผู้มีกรณีพิพาท โดยก่อนยื่นฟ้องคดี ผู้ที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเอง และแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป โดยให้นามตรา ๒๐ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งต่อมาได้ประกาศใช้แล้วเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๗ ตอนที่ ๗๑ ก เมื่อ ๘ กันยายน ๒๕๖๓

จากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี แสดงให้เห็นว่าเป็นการนำกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการลดขั้นตอนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีของคู่ความหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล และการระงับข้อพิพาททางแพ่งยุติลงอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. โดยมีหลักการที่ให้นำการไกล่เกลี่ยไปใช้ในการระงับข้อพิพาท ทำให้ข้อพิพาทสามารถระงับไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม เป็นการส่งเสริมให้มีการใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแพร่หลาย โดยมีกฎหมายมารองรับสิทธิหน้าที่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ย การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ย การรักษาความลับในการไกล่เกลี่ย และการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

ดังนั้น เมื่อมีแนวทางที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี และพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเห็นควรที่จะทำการศึกษาหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนฟ้องคดี เพื่อปรับตัวให้เท่าทันต่อหลักการของกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยสภาพกฎหมายเปิดช่องให้มีการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีมาปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

๑.๒.๒ การปรับใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กรณีนี้เห็นควรมีแนวทางนำมาปรับใช้กับกรณีที่มีข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเรียกคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่มีจำนวนทุนทรัพย์ไม่มากนัก และสามารถกำหนดราคาทรัพย์สินได้แน่นอน เช่น การเรียกคืนหรือให้ชุดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) หรือ iPad จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการดำรงตำแหน่ง ซึ่งการฟ้องร้องคดีต่อศาลในคดีเหล่านี้หากประเมินถึงความคุ้มค่าในแง่ทรัพยากรและงบประมาณที่ต้องใช้จ่ายไปกับการดำเนินคดีอาจจะไม่เกิดความคุ้มค่า กรณีนี้หากติดตามทวงคืนด้วยการเจรจาไม่ได้ผล ก็อาจจะใช้การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี โดยมีคนกลางที่เป็นผู้ประนีประนอมเข้าเสนอแนะทางออก อาจจะเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่บรรลุผลสำเร็จโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดี

๑.๒.๓ วิเคราะห์กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๙ – ๒๐ ซึ่งบัญญัติดังนี้

“มาตรา ๑๙ ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

“มาตรา ๒๐ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

ในการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้น ๆ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยจะกระทำขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดีและใช้ห้องพิจารณาเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย หากไกล่เกลี่ยสำเร็จคู่ความก็จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันและศาลจะพิพากษตามยอม แต่หากไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ ศาลจะทำการพิจารณาคดีต่อไป (ชูเกียรติ ดันทวีวงศ์, ๒๕๔๑, น. ๑๐ – ๑๑)

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรพบว่า มีกรณีที่มีการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลบ้างเช่นกัน ซึ่งแนวทางนี้มีข้อดีตรงที่ว่า มีศาลหรือผู้พิพากษาเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่ความ และเมื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้แล้วก็นำไปสู่การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลก็จะพิพากษาเสร็จ

เด็ดขาดตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือที่เรียกว่า คำพิพากษตามยอม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๘ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๑๓๘ ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกัน นั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ”

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยผลแห่งคำพิพากษตามยอม คดีจึงเป็นที่ยุติ เนื่องจากมาตรา ๑๓๘ ห้ามอุทธรณ์ไว้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น ๓ ประการข้างต้น สภาพบังคับของคำพิพากษตามยอมก็มีผลไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ สำหรับในกรณีที่เป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดงดเวดใดเวดหนึ่ง หรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และให้บังคับคดีได้ทันที นอกจากนี้มีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว หากประสงค์จะเรียกดอกเบี้ยต้องมีข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้กลับไปคิดดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร ดังนั้น เมื่อมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็มีผลให้สามารถบังคับคดีได้

๑.๒.๔ การปรับใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาทที่นำมาใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ทุกประเภท ไม่ว่าข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการนำรูปแบบการเจรจาต่อรองมาใช้ย่อมเป็นผลดีกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งที่ผ่านมาข้อพิพาททางแพ่งในการเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดสมาชิกภาพที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ดำเนินการฟ้องคดีแพ่งในศาลแพ่งได้มีการตกลงประนีประนอมยอมความได้เป็นผลสำเร็จ โดยได้รับชำระหนี้เต็มตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระหนี้ โดยมีการทำสัญญา

ประนีประนอมยอมความในชั้นศาล และศาลได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

๑.๓ การดำเนินคดีแพ่ง

๑.๓.๑ วิเคราะห์กระบวนการดำเนินคดีแพ่ง

การดำเนินคดีแพ่งโดยการฟ้องคดีต่อศาลจะเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ถูกนำมาใช้ หากการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ได้กล่าวมาข้างต้นไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ ก็จะต้องนำวิธีการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ ซึ่งก็คือวิธีระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลมาใช้ อันเป็นกระบวนการยุติธรรมหลักที่มีกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและแน่นอน โดยการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการนี้ ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งผลของการระงับข้อพิพาทในรูปแบบนี้ จะปรากฏในรูปแบบของคำพิพากษา โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทว่า ฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด

อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องคดีต่อศาลเป็นกระบวนการยุติธรรมหลัก ซึ่งเป็นที่พึงสุดท้ายในการอำนวยความยุติธรรม แม้จะเป็นแนวทางที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรใช้เป็นแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งเป็นหลัก แต่การฟ้องคดีต่อศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดียาวนาน รวมถึงขั้นตอนการบังคับคดีที่ยุ่งยาก และสิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณ ดังนั้น หากสามารถใช้แนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ย่อมเป็นผลดีมากกว่า ดังนั้น การระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลควรใช้ในกรณีที่อาจใช้การระงับข้อพิพาททางเลือกอื่น ๆ ได้ หรือการระงับข้อพิพาททางเลือกไม่เป็นผลสำเร็จเท่านั้น

ปัจจุบันตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการพิจารณาดำเนินคดีแพ่งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรงดำเนินการ และการดำเนินการฟ้องร้องคดีทุกประเภท ให้หน่วยงานของรัฐเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องไปยังพนักงานอัยการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า ๓ เดือน

๑.๓.๒ การปรับใช้รูปแบบการดำเนินคดีแพ่งกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การดำเนินคดีแพ่งโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาลถือเป็นกระบวนการยุติธรรมหลักซึ่งใช้ได้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกรูปแบบ แต่ด้วยปัญหาและอุปสรรคของการ

ฟ้องร้องคดีต่อศาล พบว่ามีความล่าช้าในการดำเนินคดี มีภาระค่าใช้จ่าย และสิ้นเปลืองทรัพยากร นอกจากนี้ ความรู้สึกของคู่ความที่เกี่ยวข้องซึ่งเมื่อเป็นคู่ความในคดีก็จะมีความรู้สึกที่ขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน การที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรก็ควรจะนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกมาปรับใช้เพื่อหายุติในข้อพิพาททางแพ่งร่วมกันระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๒. วิเคราะห์กรณีศึกษาจากข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ

กรณีศึกษาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

กรณีศึกษาที่จะนำมาศึกษาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล การดำเนินคดีแพ่งกับอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นอันเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามนัยของมาตรา ๙๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องดำเนินการเรียกคืนเงินดังกล่าวคืนจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๒,๘๙๘,๗๘๙.๗๘ บาท โดยคดีนี้ตั้งต้นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแพ่งเนื่องจากจำนวนทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ต่อมาเมื่อเข้าสู่การพิจารณาของศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรก เป็นนัดไกล่เกลี่ยสืบพยาน จำเลยได้แถลงต่อศาลประสงค์จะขอผ่อนชำระหนี้ จึงนำไปสู่ขั้นตอนการประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งมีขั้นตอนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาล ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบได้มีหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรว่า ฝ่ายจำเลยประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ย โดยให้ผู้ประสานงานคดีเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยในการพิจารณาของศาลในนัดต่อไปโดยการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ผู้ประสานงานคดีนอกจากจะต้องประสานงานกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบแล้ว จะต้องมียุติวิธีสำคัญในการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความให้บรรลุความประสงค์ของทุกฝ่าย และต้องรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ จึงต้องเป็นตัวกลางที่ต้องประสานงานกับทุกฝ่ายทั้งพนักงานอัยการ ฝ่ายจำเลยและทนายจำเลยซึ่งแถลงต่อศาลขอให้มีการประนีประนอมยอมความ และจะต้องขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาลต่อกรมบัญชีกลาง ซึ่งขั้นตอนของการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการที่ได้ดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาล จะต้องปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว.๖๔ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประการได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

๒. คดีตามข้อ ๑ หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

๓. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาข้อเสนอในการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการในคดีนี้ จึงมีข้อจำกัดอยู่ที่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้ประนีประนอมยอมความ และเงื่อนไขของข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ดังนั้น แนวทางการประนีประนอมยอมความจะสำเร็จหรือไม่ ยังต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งในขั้นตอนของการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ แต่พนักงานอัยการจะให้ความรู้ความเข้าใจความตกลงกันเอง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบที่กำหนดไว้ นิติกรผู้รับผิดชอบคดีก็ต้องมีบทบาทในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความให้บรรลุผล ผู้เขียนจึงอยู่ในฐานะทั้งที่เป็นผู้แทนของฝ่ายโจทก์ และต้องเป็นผู้แนะนำฝ่ายจำเลยในการเสนอแนวทางการขอผ่อนชำระหนี้ให้เป็นแนวทางที่กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลได้

สำหรับการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่ามีการดำเนินคดีของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ดังนั้น จึงไม่มีแนวปฏิบัติ หรือแนวการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ซึ่งกระบวนการใกล้เคียงในชั้นศาลอาจเกิดขึ้นได้เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้

“มาตรา ๒๐ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

“มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีทนายความด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

“มาตรา ๑๓๘ ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ”

สำหรับในทางปฏิบัติในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเกิดขึ้น ๒ ทาง คือ ศาลไกล่เกลี่ยเอง หรือคู่ความขอให้ศาลไกล่เกลี่ย ซึ่งในคดีนี้ศาลซึ่งเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเป็นฝ่ายเริ่มไกล่เกลี่ยเอง ประกอบกับฝ่ายจำเลยประสงค์จะให้ศาลไกล่เกลี่ยให้ ด้วยการที่จำเลยตกลงชำระหนี้ตามฟ้องด้วยการขอผ่อนชำระ จึงต้องเข้าสู่กระบวนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหนังสือเวียนที่กำหนดแนวทางและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดในทางปฏิบัติ เพราะนอกจากข้อตกลงจะต้องเป็นที่ยอมรับกับทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยแล้ว ข้อตกลงนั้นจะต้องมีการขออนุมัติจากกรมบัญชีกลางในการเสนอขอผ่อนชำระหนี้ด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ เสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อกรมบัญชีกลาง โดยผู้ประสานงานคดีต้องดำเนินการติดต่อเพื่อชี้แจงและแนะนำจำเลย ให้เสนอเรื่องพร้อมทั้งเอกสารประกอบในการยื่นคำขอในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยจัดทำหนังสือเพื่อขอให้อดีตสมาชิกฯ ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และฐานะทางการเงิน ตลอดจนทรัพย์สินที่อดีตสมาชิกฯ ถือครอง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาอนุมัติ และเสนอแนะแนวทางในการชำระเงินในแต่ละงวดที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่

กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้ โดยแสดงเหตุผลจงใจให้มีการประนีประนอมยอมความว่ามีแนวคำพิพากษาในเรื่องนี้ว่าเป็นอย่างไร และการชำระหนี้เงินเข้าไปอาจจะต้องรับภาระในเรื่องดอกเบี้ยผัดนัด

ขั้นตอนที่ ๓ จัดเตรียมการเสนอเรื่องพร้อมส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของอดีตสมาชิกฯ เพื่อขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งตามที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยจัดทำหนังสือขอหารือการผ่อนชำระหนี้ของอดีตสมาชิกฯ ไปยังกรมบัญชีกลาง

ขั้นตอนที่ ๔ กรมบัญชีกลางได้พิจารณาข้อเสนอการขอผ่อนชำระหนี้แล้ว อนุมัติให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลกับ อดีตสมาชิกฯ ได้ โดยแจ้งเป็นหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ศาลมีคำพิพากษายอมยอมภายใต้เงื่อนไขให้อดีตสมาชิกฯ ผ่อนชำระหนี้ตามฟ้อง โดยจำนวนเงินเมื่อนับถึงวันที่ศาลพิพากษายกฟ้อง สัญญาประนีประนอม เป็นจำนวน ๓,๘๕๔,๗๔๔.๗๖ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี จากต้นเงินจำนวน ๒,๘๘๘,๗๘๙.๗๘ บาท โดยชำระเงินคืนช่วงแรกเป็นการชำระในส่วนของการดอกเบี้ยจำนวนทั้งสิ้น ๙๕๖,๐๐๔.๘๘ บาท และส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระคืนเป็นรายเดือน เดือนละ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมระยะเวลาผ่อนชำระ ๙๑ งวด และในแต่ละปีให้ชำระเพิ่มอีกปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๖๐ ถึง เดือนธันวาคม ๒๕๖๗ หากมีการผัดนัด ๒ งวดติดต่อกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการบังคับคดีทันที และแจ้งพนักงานอัยการถึงผลการพิจารณาแนวทางการประนีประนอมยอมความที่กรมบัญชีกลางได้อนุมัติ เพื่อเสนอแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาลแพ่งตามกำหนดนัดศาลในนัดถัดไป

ขั้นตอนที่ ๕ ตรวจพิจารณาร่างสัญญาประนีประนอมยอมความโดยกำหนดรายละเอียดในสัญญาประนีประนอมยอมความตามเงื่อนไขการชำระหนี้ที่ได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลาง และจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ในแต่ละงวดเพื่อเป็นเอกสารแนบท้ายสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดยอดเงินในการชำระแต่ละงวดให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่จะระบุไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องและชัดเจน ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ

ขั้นตอนที่ ๖ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องชัดเจนและอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ เช่น ชื่อบุคคล จำนวนเงินและการคำนวณดอกเบี้ย เงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ ให้ถูกต้อง นอกจากนี้ สัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างสูงสุด เพื่อเสนอสัญญาประนีประนอมยอมความให้ศาลมีคำพิพากษายอมยอมต่อไป

จากตัวอย่างกรณีศึกษาข้างต้น ซึ่งสามารถวิเคราะห์กรณีศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

๑. จากโครงสร้างกระบวนการในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล จะเห็นได้ว่า บทบาทของนิติกรผู้ประสานงานคดี ต้องมีบทบาทในเชิงรุกในการที่ต้องเข้าไปติดต่อ

เจรจากับตัวความเพื่อกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาล และกรมบัญชีกลาง เนื่องจากในระหว่างการเสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติการขอผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง ส่วนราชการเจ้าของคดีคือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นฝ่ายติดต่อและเจรจากับจำเลยเอง ซึ่งในชั้นตอนนี้ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในชั้นตอนนี้ด้วย แต่จะให้ตัวความดำเนินการตกลงเกี่ยวกับรายละเอียดและเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับจำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระ การส่งเอกสารและหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติ เนื่องจากเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้การประนีประนอมยอมความบรรลุผลสำเร็จได้ ดังนั้น บทบาทของนิติกรจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ประกอบกับแนวทางการดำเนินคดีที่มีการประนีประนอมยอมความในชั้นศาลไม่เคยมีแนวทางปฏิบัติมาก่อน นิติกรผู้ประสานงานคดีจึงต้องศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาล ตลอดจนแนวทางการขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้จากกรมบัญชีกลาง การจัดทำสัญญาประนีประนอมให้มีความถูกต้อง รัดกุมมากที่สุด

๒. แนวทางไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล ก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผลคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน เนื่องจากได้รับชำระหนี้เต็มตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระ ทำให้ในส่วนของคดีซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาตามยอม คดีจึงเสร็จเด็ดขาดไปจากศาล ไม่ต้องรับภาระ ยุ่งยากในการดำเนินคดีในศาลต่อไปซึ่งอาจจะต้องต่อสู้คดีถึง ๓ ศาล อย่างกรณีคดีลักษณะเดียวกันนี้ที่จะเกิดในอดีตและดอกเบี้ยผิดนัดอาจจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นจำนวนหนี้ที่สูงขึ้น จนเป็นการยากในการติดตามการบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ทั้งหมด

๓. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ อยู่ที่เนื้อหาของการประนีประนอมยอมความ การพิจารณารายละเอียดข้อเสนอในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้กันและกัน และที่สำคัญก็คือ ต้องขึ้นอยู่กับความยินยอมพร้อมใจของคู่ความทุกฝ่ายด้วย

๔. ผลของการทำสัญญาประนีประนอมยอมความทำให้คู่ความสามารถหาข้อยุติและบรรลุความตกลงร่วมกัน โดยมีศาลเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ ตลอดจนได้มีคำพิพากษาตามยอมที่มีผลผูกพันคู่ความ และหากจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความก็สามารถบังคับคดีได้ทันที

๕. แม้ในปัจจุบันมูลคดีที่มีข้อพิพาททางแพ่งต่าง ๆ อาจพิจารณาขอผ่อนผันการชำระหนี้โดยการผ่อนชำระหนี้ต้องดำเนินการภายใต้ประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับ การผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิ หรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔ ก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ตามประกาศรัฐสภาดังกล่าวจะไม่นำมาใช้ในการขอผ่อนชำระหนี้ในชั้นศาล

๓. สถิติการดำเนินคดีแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ

ปัจจุบันมีคดีแพ่งซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานกฎหมาย รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๑ คดี โดยมีคู่ความที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นบุคคลธรรมดา จำนวน ๕๐ ราย และนิติบุคคล จำนวน ๓ ราย (ข้อมูล ณ สิงหาคม ๒๕๖๕) สามารถจำแนกลักษณะข้อพิพาททางแพ่งได้ดังนี้

ลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง/มูลคดี	จำนวน
๑. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา - ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาจ้างทำของ - ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) หรือ iPad จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๕
๒. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุอันเนื่องมาจากมูลละเมิดหรือลามิควรได้ - ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ - ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ติดตามเอาคืนทรัพย์สินหรือให้ชดใช้ราคา	๙
๓. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย - ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สิ้นสุดสมาชิกภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๗
รวม	๒๑

ตารางที่ ๑ ตารางแสดงสถิติคดีแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบจำแนกตามลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง

จากการตรวจสอบคดีแพ่งของสำนักงานกฎหมายปรากฏว่า ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่จะมีมูลคดีแพ่งส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่ฟ้องเรียกคืนเงิน และอยู่ในสถานะโจทก์ โดยลักษณะข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ อย่างกรณีการเรียกให้รับผิดชอบลามิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออกเพราะเหตุที่ละทิ้งหน้าที่ราชการ และได้มีการจ่ายเงินเดือนในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่งไล่ออก ทำให้ข้าราชการผู้นั้น

ได้รับเงินเดือนโดยไม่มีสิทธิ หรือกรณีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากมูลละเมิด ติดตามเอาคืนทรัพย์สินหรือให้ชดใช้ราคา จะมีสถิติของคดีแพ่งที่มีจำนวนมากกว่าข้อพิพาททางแพ่งลักษณะอื่น

สำหรับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย มีสถิติคดีที่มีจำนวนมาก รองลงมา แต่มีคู่ความที่เกี่ยวข้องกับคดีเป็นจำนวนหลายราย เนื่องจากในอดีตมีบางศาลแพ่งได้รวมฟ้องเป็นคดีเดียวกัน แต่มีคู่ความร่วมหลายราย ซึ่งเป็นกรณีการเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดสมาชิกภาพ ตามนัยของมาตรา ๙๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และมาตรา ๙๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งมีการเรียกคืนเงินจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนหลายราย ในบางคดีมีการต่อสู้คดีถึงในชั้นศาลฎีกา ในขณะที่การฟ้องเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สิ้นสุดสมาชิกภาพเพราะเหตุที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จะเกิดขึ้นเมื่อมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ขณะมีคดีทั้งที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาในศาลชั้นต้นและอยู่ในระหว่างดำเนินการยื่นฟ้อง

นอกจากนี้ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา อย่างกรณีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาจ้างทำของ ซึ่งเป็นสัญญาระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับบริษัทเอกชน การพิจารณาตีความลักษณะของสัญญาจ้างทำของในที่นี้ศาลตีความว่าเป็นสัญญาทางแพ่งที่มีลักษณะที่มุ่งผูกพันบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ดังนั้นสัญญาจ้างทำของที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นคู่สัญญากับบริษัทเอกชน อาจไม่ใช่เป็นสัญญาทางปกครองเสมอไป จึงต้องวิเคราะห์เนื้อหาแห่งข้อพิพาทโดยหากสัญญาจ้างทำของนั้นไม่ปรากฏว่าผู้ว่าจ้างมอบหมายให้ผู้รับจ้างใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง และได้มีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และลักษณะของสัญญานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในกิจการของผู้ว่าจ้างโดยเฉพาะ อีกทั้งต้องไม่มีข้อกำหนดในสัญญาที่มีลักษณะพิเศษซึ่งแสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐเพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครองอันเป็นการบริการสาธารณะ สัญญาดังกล่าวย่อมเป็นสัญญาจ้างทำของและเป็นสัญญาทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๔. เปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

ประเด็นพิจารณา	การเจรจาต่อรอง	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	การฟ้องร้องคดีต่อศาล
ผู้มีอำนาจชี้ขาดตัดสิน	คู่กรณีพิพาทกัน	คู่กรณีพิพาทกัน	ผู้พิพากษา
ผู้ควบคุมกติกาหรือกระบวนการระงับข้อพิพาท	คู่กรณีพิพาทกัน	ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมมีส่วนร่วม ส่วนหนึ่ง	ผู้พิพากษา
บทบาทของคนกลางที่เข้าช่วยเหลือการระงับข้อพิพาท	ไม่มี	เป็นผู้ช่วยเหลือในการเสนอแนะทางออก	ผู้พิพากษาเป็นคนกลางในการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดี
ผลของการเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาท	คู่กรณีเป็นผู้เตรียมการต่าง ๆ เพื่อตกลงกัน	คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงร่วมกันได้	ผลชนะ/แพ้ของคดีโดยอาศัยหลักกฎหมายและพิจารณาจากพยานหลักฐาน

ตารางที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า เมื่อกระบวนการพิจารณาคดีทางศาลเสร็จสิ้นแล้วมักพบว่าอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดในการยุติข้อพิพาทเพราะเป็นวิธีการที่มีความล่าช้าเนื่องจากการนำสืบพยานหลักฐานที่ใช้เวลานานรวมถึงมีค่าใช้จ่ายสูงสำหรับใช้ในการดำเนินกระบวนการทางศาล เช่น ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสภาพความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย ดังนั้น การไกล่เกลี่ยจึงเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) สำหรับการระงับข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีในเบื้องต้นได้ทั้งก่อนมีการฟ้องเป็นคดีความกันในศาลหรือเมื่อมีคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาลจะต้องใช้เวลานานหลายปี พิจารณาได้จากคดีส่วนใหญ่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักกฎหมายยังอยู่ในชั้นของการบังคับคดี อีกทั้งหนี้ตามพิพาทซึ่งจำเลยถูกหนี้ตามคำพิพาทต้องรับผิดชอบมีลักษณะเป็นหนี้เงินที่มีทั้งต้นเงินและ

ดอกเบี๊ยผิदनยังคงถูกคิดคำนวณจนกว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์
ยังทำให้จำนวนหนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และยากแก่การได้รับชดใช้หนี้ก็ตาม แต่การใช้วิธีระงับข้อพิพาท
ทางแพ่งโดยการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล ก็ยังเป็นการระงับข้อพิพาทหลักที่สำคัญที่สุดเมื่อไม่
สามารถหาวิธีระงับข้อพิพาททางเลือกใด ๆ ได้

บทที่ ๕

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง และแนวทางแก้ไขปัญหา

๑. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง

๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับนิติกรผู้ปฏิบัติงานขาดความเชี่ยวชาญและไม่ทราบลำดับขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน เนื่องจากอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของนิติกรสำนักกฎหมายต้องรับผิดชอบทั้งงานในด้านนิติบัญญัติและงานด้านนิติกร นิติกรผู้ปฏิบัติงานต้องทำหน้าที่หลายด้าน หากไม่เคยรับผิดชอบงานคดีมาก่อนเลย ย่อมขาดความเชี่ยวชาญ เมื่อได้รับมอบหมายงาน ก็ยังขาดความเข้าใจในเรื่องของลำดับการปฏิบัติงาน ต้องใช้เวลาศึกษาทำความเข้าใจในขั้นตอนการทำงาน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความล่าช้า

๑.๒ ปัญหาในเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งทั้งขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีและในขั้นตอนที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากรูปแบบการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ระงับข้อพิพาททางแพ่งในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีด้วยการเจรจา หรือไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการระงับข้อพิพาททางแพ่งในขั้นตอนคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เช่น การประนีประนอมยอมความในชั้นศาล มีลักษณะเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การระงับข้อพิพาทหาข้อยุติได้ โดยอาศัยความยินยอมพร้อมใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่จะหาข้อยุติโดยนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ และกระบวนการนำรูปแบบการระงับข้อพิพาททางเลือกนั้น ยังไม่มีรูปแบบและขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน

๑.๓ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบระยะเวลาการทำงานและระยะเวลาเตรียมการในการดำเนินคดี เนื่องจากบางกรณีอาจมีปัญหาในเรื่องของอายุความ ทำให้นิติกรผู้รับผิดชอบมีเวลาน้อยในการเตรียมการเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่มีข้อพิพาท

๑.๔ ปัญหาการดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน แนวการปฏิบัติงานทางด้านคดีแพ่งยังไม่มี ความชัดเจน และการพิจารณาคดีในศาลมีความล่าช้า ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการดำเนินคดี รวมถึงในขั้นตอนของการบังคับคดีมีกระบวนการที่ยุ่งยาก

๑.๕ ปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล เอกสารและหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง เนื่องจากในการดำเนินการทางกฎหมายนั้นต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริง เอกสารและหลักฐานเพื่อให้นิติกรผู้รับผิดชอบทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่มี

ข้อพิพาท และมีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารและหลักฐาน เพื่อจะได้กำหนดแนวทางต่อไปในการจัดการปัญหาข้อพิพาททางแพ่งต่อไป

๑.๖ ปัญหาเกี่ยวกับนิติกรผู้รับผิดชอบให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก และการสร้างแรงจูงใจแก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องให้ยินยอมพร้อมใจในการเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก และเห็นผลดีของการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ที่เหมาะสม เนื่องจากที่ผ่านมาเมื่อเกิดข้อพิพาททางแพ่งขึ้นภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มักจะมุ่งใช้การระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาล ทั้งที่กระบวนการทางศาลต้องใช้เวลาดำเนินการในศาลอย่างยาวนาน และเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณ แทนที่จะเลือกแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งทางเลือกมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

๒. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

๒.๑ ปัจจุบันการพิจารณาเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน อาจทำได้ด้วยการจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของนิติกรผู้ปฏิบัติงานเมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

๒.๒ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งทั้งขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี เช่น วิธีการเจรจาต่อรอง หรือไกล่เกลี่ย และประนอมข้อพิพาท และในขั้นตอนที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เช่น การกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ ให้มีความชัดเจนแต่ละขั้นตอน อย่างเป็นรูปธรรม

๒.๓ ในกรณีที่มิมีระยะเวลาจำกัด หน่วยงานต้นเรื่องที่ประสงค์จะให้ดำเนินการทางกฎหมายควรทำการประสานงานเป็นการเบื้องต้นเสียก่อน เพื่อให้นิติกรผู้รับผิดชอบมีเวลาในการเตรียมการเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่มีข้อพิพาท และควรมีการกำหนดกรอบการทำงานแต่ละขั้นตอนเมื่อมีกรณีที่ต้องดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งให้ชัดเจน

๒.๔ เนื่องจากดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความล่าช้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงควรกำหนดมาตรการหรือแนวปฏิบัติในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่นมาใช้ก่อนที่จะดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล เช่น จัดให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งได้

๒.๕ การปฏิบัติงานเพื่อดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาทในขั้นตอนใดก็ตาม จำเป็นต้องพิจารณาจากพยานเอกสารเป็นสำคัญ ดังนั้น ต้องมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต้นเรื่องกับสำนัก

กฎหมายในการรวบรวมข้อมูล เอกสารและหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยอาจจะกำหนดเป็นมาตรฐานเดียวกันว่า หากส่วนราชการภายในประสงค์จะดำเนินการทางกฎหมายในเรื่องใด เอกสารที่ต้องส่งให้สำนักกฎหมายจะต้องเป็นเอกสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีในเรื่องใดบ้าง เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

๒.๖ เนื่องจากการนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ มีเจตนารมณ์ที่สำคัญในการทำให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องรอมชอมกัน หรือก่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งที่มีอยู่ นั้น สามารถยุติลงได้ จึงเห็นควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกให้แก่นิติกรผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง ให้เห็นผลดีของการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ที่เหมาะสมเพื่อให้ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นยุติลงไปได้โดยเร็วและรวบรัดที่สุด

บทที่ ๖

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๑. บทสรุป

คู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฉบับนี้ มุ่งเน้นการศึกษาวិธีการและขั้นตอนระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบกระบวนการระงับข้อพิพาททั้งระบบ ทั้งวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการฟ้องคดีแพ่งต่อศาล และวิธีการและขั้นตอนในการระงับข้อพิพาททางเลือก เพื่อเป็นการประเมินถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการฟ้องร้องคดี โดยวิธีการทางศาลซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้เป็นมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดี และเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน โดยทำให้ข้อพิพาททางแพ่งที่มีอยู่ยุติลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นการประหยัดงบประมาณและลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร

จากการศึกษาวิธีระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น มี ๒ ประเภท คือ

(๑) การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

(๒) การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution)

ปัจจุบันการใช้แนวทางระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล ซึ่งยอมรับว่าเป็นแนวทางหลักในการใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น แต่ในการพิจารณากำหนดแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง นอกจากจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดีและเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

(๑) การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกในบริบทที่ส่วนราชการสามารถนำมาปรับใช้ได้มีวิธีการ ดังนี้

(๑.๑) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรมชาติ ประหยัด รวดเร็ว เนื่องจากการเจรจาระหว่างคู่ความเมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ปัญหาก็จะจบลง และถือได้ว่าการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว

(๑.๒) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้นมิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำ

สัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจจำแนกได้ ๒ รูปแบบ คือ

(๑.๒.๑) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล หรือแม้จะฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว แต่คู่ความดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันเอง โดยไม่ต้องดำเนินการในศาลก็ได้

ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล กรณีนี้คู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำเนินการ เป็นต้น

(๑.๒.๒) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีทั้งก่อนวันนัดชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน หรือหลังวันนัดดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจติดต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้น ๆ ก็ได้

(๒) การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) เป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั่นเอง ทั้งทำให้เกิดความล่าช้า มีความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก บรรยากาศของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท

อย่างไรก็ตาม พบว่าในการกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายประการร่วมกัน เช่น จำนวนทุนทรัพย์ ความยุ่งยากในเนื้อหาของข้อพิพาท

ซึ่งข้อพิจารณาเหล่านี้หากนำมาประกอบเพื่อหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางแพ่งแต่ละรูปแบบ ก็จะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ยุติลงได้โดยเร็ว

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ ควรมีการศึกษาวិเคราะห์และรวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ เพื่อพิจารณาปัจจัยแห่งความสำเร็จการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถระงับข้อพิพาทให้ยุติลงได้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง โดยจัดทำในรูปแบบการรวบรวมสถิติ หรือจัดเป็นฐานข้อมูลคดี และการศึกษาวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจากคดีแพ่งต่าง ๆ ว่า คดีเหล่านั้นเกิดผลสัมฤทธิ์หรือสามารถระงับข้อพิพาทลงด้วยวิธีการใด เพื่อนำมาปรับใช้กับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่อาจมีขึ้นในอนาคต

๒.๒ ควรส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาท การประนีประนอมยอมความ มาปรับใช้ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นอกเหนือจากการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งที่มีจำนวนทุนทรัพย์ไม่มากนัก หรือมีลักษณะไม่ยุ่งยาก หรือเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องเงินที่กำหนดเป็นจำนวนแน่นอนชัดเจน เพื่อเป็นลดภาระงานคดีที่รับผิดชอบ ตลอดจนเป็นการประหยัดงบประมาณทรัพยากรที่ต้องสิ้นเปลืองไปกับการดำเนินคดีและการบังคับคดี

๒.๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับคดีแพ่งในรูปของระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง หรือแนวทางปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา เพื่อให้หน่วยงานสังกัดรัฐสภามีแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีแพ่งทั้งระบบ อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากมูลคดีบางประเภทในการดำเนินคดีแพ่งของหน่วยงานในสังกัดรัฐสภามีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกรัฐสภาจำนวนมาก เช่น การฟ้องเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนจากอดีตสมาชิกรัฐสภาที่หมดสมาชิกภาพ เพราะเหตุที่การเลือกตั้งฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือการฟ้องเรียกคืนหรือขอใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) หรือ iPad จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และนอกจากการฟ้องร้องคดีในคดีตามปกติแล้ว อาจจะกำหนดกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทข้อพิพาท

ในคดีความต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหลายประการ ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดอย่างรวดเร็ว อันเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นที่ยุติยอมรับของทุกฝ่าย ลดปัญหาความขัดแย้ง

บรรณานุกรม

หนังสือ

จรัญ ภักดีธนากุล. (๒๕๖๑). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดี*. (พิมพ์ครั้งที่ ๕).

กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พัลลิตซ์ จำกัด.

ชูเกียรติ ตันทวิวงศ์. (๒๕๔๑). *การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล : ศึกษากรณี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้*. งานวิจัยหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ ๓ วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

โชติช่วง ทัพวงศ์. (ม.ป.ป.). *รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : แนวปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม*. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

พรรณนง พุฒิภาษ. (๒๕๕๕). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก*.

กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.

ประเสริฐ เสียงสุทิววงศ์. (๒๕๕๗). *คู่มือการศึกษา สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*.

กรุงเทพฯ : อภิโชติ.

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (ม.ป.ป.). *รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*.

กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

มานิตย์ จุมปา. (๒๕๕๑). *คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วรรณชัย บุญบำรุง ธนภุต วรรณชชากุล และคณะ. (๒๕๕๕). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับอ้างอิง*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ศาลแพ่ง. (๒๕๓๙). *เทคนิคการไกล่เกลี่ย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อศตยา.

สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด. (๒๕๕๕). *คู่มือส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง*.

กรุงเทพฯ : สำนักงานอัยการสูงสุด.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม. (๒๕๖๐). *คู่มือการระงับข้อพิพาททางเลือกสำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ : บริษัท คัมปาย อิมเมจจิ้ง จำกัด.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อนันต์ จันทโรภากร. (๒๕๕๘). *ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท: การเจรจา การไกล่เกลี่ยและ
ประนอมข้อพิพาท อนุญาตตุลาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานอัยการสูงสุด. (ม.ป.ป). *การบังคับคดีแพ่ง*. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ จาก
<https://www3.ago.go.th/center/led/>

ภาคผนวก

รายการเอกสารผนวก		
ลำดับที่	รายชื่อเอกสาร	เอกสารผนวก
๑	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	ผนวก ๑
๒.	ตัวอย่าง หนังสือบอกกล่าวทวงถาม	ผนวก ๒
๓.	แบบหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกัน	ผนวก ๓
๔.	แบบสัญญาประนีประนอมยอมความ	ผนวก ๔
๕.	ตัวอย่าง หนังสือนำเสนอเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง	ผนวก ๕
๖.	แบบฟอร์มใบแต่งตั้งทนายความ	ผนวก ๖
๗.	ตัวอย่าง หนังสือนำเสนอค่าธรรมเนียม	ผนวก ๗
๘.	แบบฟอร์มคำฟ้อง	ผนวก ๘

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระราชบัญญัติ

องค์กรอัยการและพนักงานอัยการ

พ.ศ. ๒๕๕๓

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

เป็นปีที่ ๖๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๘๘
- (๒) พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๐
- (๓) พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒
- (๔) พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓
- (๕) พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๓

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ก.อ.” หมายความว่า คณะกรรมการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

“ข้าราชการฝ่ายอัยการ” หมายความว่า ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัตินี้

“ภาค” หมายความว่า เขตท้องที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ ก.อ. กำหนดตามมาตรา ๗

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า องค์การตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ เจ้าพนักงาน พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง

มาตรา ๕ ระเบียบตามมาตรา ๑๔ วรรคสามที่ออกตามวรรคหนึ่ง (๒) มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑ วรรคสอง และมาตรา ๒๓ วรรคสาม และประกาศตามมาตรา ๗ วรรคสี่ มาตรา ๘ วรรคสาม มาตรา ๑๒ วรรคสอง และมาตรา ๑๔ (๕) เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้อัยการสูงสุดรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
องค์กรอัยการ

มาตรา ๓ องค์กรอัยการประกอบด้วย ก.อ. อัยการสูงสุด และพนักงานอัยการอื่น โดยมี
สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยธุรการ

สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ
และการดำเนินการอื่น และเป็นนิติบุคคล โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้แทนนิติบุคคล

ให้ข้าราชการฝ่ายอัยการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด

การแบ่งหน่วยงาน การจัดตั้งและกำหนดท้องที่ของภาค และการกำหนดอำนาจและหน้าที่
ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้ทำเป็นประกาศ ก.อ.

มาตรา ๔ การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและ
หลักนิติธรรม

หมวด ๒
พนักงานอัยการ

มาตรา ๕ ตำแหน่งพนักงานอัยการมีดังต่อไปนี้

- (๑) อัยการสูงสุด
- (๒) รองอัยการสูงสุด
- (๓) ผู้ตรวจการอัยการ
- (๔) อธิบดีอัยการ
- (๕) อธิบดีอัยการภาค
- (๖) รองอธิบดีอัยการ
- (๗) รองอธิบดีอัยการภาค
- (๘) อัยการพิเศษฝ่าย
- (๙) อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

- (๑๐) อัยการผู้เชี่ยวชาญ
- (๑๑) อัยการจังหวัด
- (๑๒) อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
- (๑๓) อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
- (๑๔) รองอัยการจังหวัด
- (๑๕) อัยการประจำกอง
- (๑๖) อัยการจังหวัดผู้ช่วย
- (๑๗) อัยการผู้ช่วย

นอกจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ให้มีตำแหน่งอัยการอาวุโสด้วย

ในกรณีที่มิได้เหตุผลและความจำเป็น ก.อ. จะประกาศกำหนดให้มีตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น นอกจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง โดยจะให้ตำแหน่งใดเทียบเท่าตำแหน่งตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๐ การแต่งตั้งและการให้อัยการสูงสุดพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามมติของ ก.อ. และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา และให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งอัยการสูงสุด

การแต่งตั้งพนักงานอัยการอื่นและการให้พนักงานอัยการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

มาตรา ๑๑ ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลต่าง ๆ นอกจากศาลทหาร ตามกรอบอัตรากำลังที่ ก.อ. กำหนดตามความจำเป็นและเหมาะสม

มาตรา ๑๒ ในภาคหนึ่งๆ ให้มีสำนักงานอัยการภาคโดยมีพนักงานอัยการคนหนึ่งเป็นหัวหน้า เรียกว่า “อธิบดีอัยการภาค”

ในท้องที่ที่ตั้งศาลจังหวัด ศาลแขวง หรือศาลเยาวชนและครอบครัว ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ให้มีสำนักงานอัยการจังหวัดประจำศาลแต่ละศาล มีเขตพื้นที่ตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนด โดยมีพนักงาน อัยการคนหนึ่งเป็นหัวหน้า เรียกว่า “อัยการจังหวัด”

ในสำนักงานอัยการภาคและสำนักงานอัยการจังหวัด จะให้มีพนักงานอัยการตำแหน่งใด จำนวนเท่าใดให้เป็นไปตามที่ ก.อ. กำหนด

มาตรา ๑๓ ในกรุงเทพมหานคร ให้พนักงานอัยการซึ่งรับราชการประจำอยู่ในราชการส่วนกลาง เป็นพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นทุกศาล ให้อัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุดหรืออธิบดีอัยการ ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จากอัยการสูงสุดเป็นหัวหน้าในการปฏิบัติราชการของพนักงานอัยการประจำ ศาลชั้นต้นนั้น

มาตรา ๑๔ พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- (๒) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- (๓) ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ ที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- (๔) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้
- (๕) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการ ที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้
- (๖) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้
- (๗) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(๘) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้น ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(๙) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี

(๑๐) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(๑๑) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด ตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา ๑๔ (๓) (๔) และ (๕) พนักงานอัยการจะออกคำสั่งเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาให้ถ้อยคำโดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้

พนักงานอัยการตำแหน่งใดมีอำนาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้เพียงใดให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.อ.

มาตรา ๑๕ อัยการสูงสุดและรองอัยการสูงสุดมีอำนาจดำเนินคดีได้ทุกศาล อธิบดีอัยการภาคมีอำนาจดำเนินคดีได้ทุกศาลภายในภาค พนักงานอัยการผู้อื่นมีอำนาจดำเนินคดีได้เฉพาะศาลแห่งท้องที่ที่พนักงานอัยการผู้นั้นรับราชการประจำ เว้นแต่

(๑) เมื่ออัยการสูงสุดมีคำสั่งให้พนักงานอัยการซึ่งรับราชการประจำในท้องที่หนึ่งไปช่วยราชการในอีกท้องที่หนึ่งชั่วคราว หรือให้ไปดำเนินคดีใดเฉพาะเรื่อง หรือเมื่ออธิบดีอัยการภาคได้มีคำสั่งให้พนักงานอัยการซึ่งรับราชการประจำในท้องที่หนึ่งภายในภาคไปช่วยราชการในอีกท้องที่หนึ่งชั่วคราว หรือให้ไปดำเนินคดีใดเฉพาะเรื่องภายในภาค ให้พนักงานอัยการผู้นั้นมีอำนาจดำเนินคดีในศาลประจำท้องที่นั้นได้ และให้มีอำนาจดำเนินคดีได้ตลอดถึงศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา หรือศาลปกครองสูงสุดแล้วแต่กรณี

(๒) เมื่ออธิบดีอัยการภาคมีคำสั่งให้พนักงานอัยการซึ่งรับราชการประจำในภาคมีอำนาจดำเนินคดีในศาลทุกศาลภายในภาค ให้พนักงานอัยการผู้นั้นมีอำนาจดำเนินคดีในศาลทุกศาลภายในภาคนั้นได้ และให้มีอำนาจดำเนินคดีได้ตลอดถึงศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา หรือศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี

(๓) เมื่อคดีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินไว้ในศาลชั้นต้นขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา พนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีนั้น หรือพนักงานอัยการผู้อื่นซึ่งประจำศาลชั้นต้นนั้น หรือพนักงานอัยการอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดมีอำนาจดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาได้

(๔) ในคดีที่ศาลส่งประเด็นไปสืบพยานยังศาลอื่น หรือโอนคดีไปพิจารณายังศาลอื่น พนักงานอัยการประจำศาลอื่นนั้น หรือพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมาแต่ต้น หรือพนักงานอัยการซึ่งประจำศาลที่ดำเนินคดีมาแต่ต้น มีอำนาจดำเนินคดีนั้นในศาลที่สืบพยานตามประเด็น หรือศาลที่รับโอนคดีนั้นได้

มาตรา ๑๖ ในการปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่เฉพาะในคดีที่ต้องตั้งต้นที่พนักงานอัยการ หรือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่นใด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้การต่อพนักงานอัยการ ออกคำสั่งให้ส่งพยานหลักฐาน เอกสารหรือวัตถุ และดำเนินการอื่นตามที่เห็นสมควร รวมทั้งอาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นเป็นคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นผู้ถูกกล่าวหา บุคคลดังกล่าวจะไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งพยานหลักฐาน เอกสารหรือวัตถุตามที่เรียกก็ได้

มาตรา ๑๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาซึ่งมิใช่การร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหรือร่วมทำสำนวนสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ ให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และมีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในการค้น การจับ และการคุมขังอาจร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่น หรือแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นดำเนินการก็ได้

มาตรา ๑๘ คำสั่งของพนักงานอัยการตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ให้ถือเป็นคำบังคับของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๕ ในการใช้อำนาจหรือกระทำหน้าที่ของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจทำคำสั่งเฉพาะเรื่อง หรือวางระเบียบไว้ให้พนักงานอัยการปฏิบัติการได้

ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของอัยการสูงสุด ถ้ากฎหมายมิได้กำหนดวิธีการมอบอำนาจไว้เป็นการเฉพาะ อัยการสูงสุดจะมอบอำนาจนั้นให้รองอัยการสูงสุดหรืออธิบดีอัยการภาคก็ได้ ทั้งนี้ เว้นแต่อำนาจตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา ๒๐ วรรคหก มาตรา ๑๔๓ และมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการมอบอำนาจตามวรรคสอง อัยการสูงสุดจะวางระเบียบให้ผู้รับมอบอำนาจต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

มาตรา ๒๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนพนักงานอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๕ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.อ. กำหนด

ในกรณีที่มิกฎหมายอื่นแต่งตั้งให้พนักงานอัยการผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการ หรือให้อำนาจและหน้าที่อย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนหรือผู้ปฏิบัติราชการแทนมีอำนาจและหน้าที่เป็นกรรมการหรือมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในการรักษาราชการแทนหรือปฏิบัติราชการแทนด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๑ พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีอาญาจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้เสนอต่ออัยการสูงสุด และอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.อ.

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับกรณีที่พนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกาด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒ คุณสมบัติของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๑ ซึ่งได้แสดงเหตุผลอันสมควรประกอบแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมวด ๓
สำนักงานอัยการสูงสุด

มาตรา ๒๓ สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการและงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานอัยการแล้ว ให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมายรวมตลอดทั้งในการคุ้มครองป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
- (๒) ให้คำปรึกษา และตรวจร่างสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายให้แก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ
- (๓) ให้คำปรึกษา และตรวจร่างสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายให้แก่นิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ ตามที่เห็นสมควร
- (๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง หรือคดีปกครองแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้
- (๕) ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ เว้นแต่การดำเนินการนั้นจะขัดต่องานในหน้าที่หรืออาจทำให้ขัดต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ
- (๖) ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ
- (๗) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการอำนวยความสะดวก การรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน
- (๘) ติดต่อและประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด
- (๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด

ในการตรวจร่างสัญญาตาม (๒) และ (๓) ให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหน้าที่รักษาประโยชน์ของรัฐ ในการนี้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหน้าที่รายงานรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐตาม (๒) หรือนิติบุคคลตาม (๓) ที่เป็นผู้สัญญาให้ทราบถึงข้อที่ควรปรับปรุงหรือแก้ไขให้สมบูรณ์ ข้อเสียเปรียบหรือข้อที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

มาตรา ๒๔ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนสำนักงานอัยการสูงสุดไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่สำนักงานอัยการสูงสุดเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ไม่เพียงพอให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยตรง

มาตรา ๒๕ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยรับตรวจตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

เมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว ให้เสนอผลการสอบบัญชีโดยตรงต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีด้วย

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศกำหนดให้กระทรวง ทบวง กรม ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี หรือได้รับการยกเว้น หรือผ่อนผันการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด ให้สำนักงานอัยการสูงสุดได้รับการยกเว้น หรือผ่อนผันการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องนั้นด้วย

มาตรา ๒๗ ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด

(๒) ควบคุมดูแล และรับผิดชอบในการบริหารราชการ ปฏิบัติราชการ และบริหารงานบุคคลของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนและประเพณีปฏิบัติของทางราชการ

(๓) บริหารจัดการงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน และการพัสดุของสำนักงานอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามวรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดอาจมอบอำนาจให้รองอัยการสูงสุดหรือข้าราชการฝ่ายอัยการผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติหน้าที่แทนได้

ให้อัยการสูงสุดโดยความเห็นชอบของ ก.อ. มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน และการพัสดุของสำนักงานอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) และ (๒) ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งอันจำเป็นต่อการปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการสูงสุด ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบ หรือประกาศที่ ก.อ. กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๘ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นสำนักงานอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๙ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิหนี้ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และเงินงบประมาณ ของสำนักงานอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ไปเป็นของสำนักงานอัยการสูงสุดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๐ ให้บรรดาพระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการ การแบ่งส่วนราชการ และการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ และการอื่นใดที่ใช้บังคับกับพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งของ ก.อ. หรือของอัยการสูงสุด ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๓๑ บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องใดที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ที่อ้างถึงกรมอัยการ อธิบดีกรมอัยการ รองอธิบดีกรมอัยการ และผู้ตรวจราชการอัยการ ให้ถือว่ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น อ้างถึงสำนักงานอัยการสูงสุด อัยการสูงสุด รองอัยการสูงสุด และผู้ตรวจการอัยการ ตามพระราชบัญญัตินี้ ตามลำดับ

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องใดที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ที่อ้างถึงอัยการพิเศษฝ่ายปรึกษาหรือตำแหน่งที่เทียบตำแหน่งอัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดีหรือตำแหน่งที่เทียบตำแหน่งอัยการ

พิเศษฝ่ายคดี อัยการพิเศษฝ่ายวิชาการหรือตำแหน่งที่เทียบเท่ากับตำแหน่งอัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ ให้ถือว่า กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น อ้างถึง อธิบดีอัยการตามพระราชบัญญัตินี้

บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี ในเรื่องใดที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ที่อ้างถึงอัยการพิเศษประจำเขตหรือตำแหน่ง ที่เทียบเท่ากับอัยการพิเศษประจำเขต รองอธิบดีอัยการฝ่าย รองอธิบดีอัยการเขต อัยการจังหวัดประจำกรม และอัยการประจำกรม ให้ถือว่ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือมติ คณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น อ้างถึงอธิบดีอัยการภาค รองอธิบดีอัยการ รองอธิบดีอัยการภาค อัยการจังหวัด ประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และอัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด ตามพระราชบัญญัตินี้ ตามลำดับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และพนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม โดยมาตรา ๒๕๕ วรรคห้า ได้บัญญัติให้องค์กรอัยการ มีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุด เป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีองค์กรอัยการ และให้สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยธุรการขององค์กรอัยการตามรัฐธรรมนูญ โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา เพื่อให้สอดคล้องกับ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประกอบกับพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ใช้บังคับมานานแล้ว สมควรปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เป็นปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด
ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ
พ.ศ. ๒๕๖๐

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่งมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ อัยการสูงสุดจึงวางระเบียบ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ชื่อระเบียบ

ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๐”

ข้อ ๒ วันใช้บังคับ

ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ยกเลิกระเบียบเดิม

ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๗

(๒) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อ ๔ บทนิยาม

ในระเบียบนี้

“การดำเนินคดี” หมายความว่า การดำเนินการไปตามอำนาจและหน้าที่ในทางอรรถคดีของพนักงานอัยการ

“พนักงานอัยการผู้ว่าคดี” หมายความว่า พนักงานอัยการคนหนึ่งหรือหลายคน หรือคณะทำงานที่ได้รับการส่งจ่ายสำนวนให้ดำเนินคดีแพ่งตามที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานอัยการเจ้าของสำนวน

“อัยการพิเศษฝ่าย” หมายความว่า อัยการพิเศษฝ่ายผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่ง แต่ไม่รวมถึงอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค

“รองอธิบดีอัยการ” หมายความว่า รองอธิบดีอัยการผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่ง

“อธิบดีอัยการ” หมายความว่า อธิบดีอัยการผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่ง

“สำนักงานคดี” หมายความว่า สำนักงานอัยการที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีแพ่ง

ข้อ ๕ ผู้ตีความและวินิจฉัยปัญหา

อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ ๖ ผู้มีอำนาจออกประกาศ คำสั่ง หลักเกณฑ์ และวิธีการ

อัยการสูงสุดมีอำนาจออกประกาศ คำสั่ง หลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้
บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่ง ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

บททั่วไป

ข้อ ๗ คดีแพ่ง

คดีแพ่งตามระเบียบนี้ ประกอบด้วย

(๑) คดีแพ่ง

(๒) คดีแพ่งที่เป็นคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดีล้มละลาย คดีภาษีอากร
คดีแรงงาน และคดีประเภทอื่นที่มีใช้คดีอาญาหรือคดีปกครอง

(๓) คดีอนุญาโตตุลาการ

ข้อ ๘ หลักการดำเนินคดี

พนักงานอัยการมีอิสระในการดำเนินคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่
ในทางอรรถคดีของพนักงานอัยการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของ
คณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด

การมอบหมายให้ดำเนินคดี การควบคุมและการตรวจสอบ รวมทั้งการดำเนินคดีเอง การมอบหมาย
ให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งดำเนินคดีแทน การมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งร่วมดำเนินคดี
หรือการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อร่วมดำเนินคดีเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา

การสั่งจ่ายสำนวน ให้คำนึงถึงลำดับอาวุโส ความเชี่ยวชาญ และความเหมาะสมของพนักงานอัยการ
ที่จะรับผิดชอบสำนวนคดีนั้น รวมทั้งปริมาณคดีที่พนักงานอัยการผู้นั้นต้องรับผิดชอบ

การเรียกคืนสำนวนหรือการโอนสำนวนจะกระทำมิได้ เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นกรณีที่จะเสียความ
เป็นอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายโดยสุจริต รวดเร็ว เทียบธรรม และ

ปราศจากอคติทั้งปวง ให้ผู้บังคับบัญชาเรียกคืนสำนวนหรือโอนสำนวนโดยเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการผู้ว่าคดี แล้วให้รายงานผู้บังคับบัญชาถัดขึ้นไปหนึ่งชั้นทราบ

ผู้บังคับบัญชาอาจกำหนดการแบ่งภาระหน้าที่และมอบหมายให้พนักงานอัยการในบังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งปฏิบัติงาน หรือช่วยกลั่นกรองงานเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะเรื่องก็ได้

ให้พนักงานอัยการสำนักงานคดีที่ได้รับสำนวนซึ่งคดีอยู่ในเขตอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดี เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควรว่าการดำเนินคดีที่ศาลอื่นที่มีเขตอำนาจจะเป็นการสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อทางราชการให้อธิบดีอัยการที่เกี่ยวข้องทำความตกลงและประสานงานกันเป็นการเฉพาะเรื่องหรือเป็นการทั่วไปก็ได้ว่าคดีนั้นควรจะดำเนินคดีที่ศาลใด

ข้อ ๙ การรายงานคดีสำคัญ

คดีที่ประชาชนสนใจ คดีที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีสถานะสำคัญ คดีที่มีผลกระทบต่อรัฐหรือความรู้สึกของประชาชนอย่างกว้างขวาง คดีที่มีการเสนอข่าวทางสื่อมวลชนและอยู่ในความสนใจของประชาชนในวงกว้าง คดีที่มีทุนทรัพย์ตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาทขึ้นไป หรือคดีที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดหลักเกณฑ์ให้ถือปฏิบัติเป็นคดีสำคัญ ให้รายงานเป็นคดีสำคัญ เว้นแต่คดีอื่นที่เห็นว่าควรรายงานให้อัยการสูงสุดทราบให้เสนออธิบดีอัยการพิจารณารายงานเป็นคดีสำคัญ

การรายงานคดีสำคัญตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้รับเรื่องไว้แล้วให้รายงานตามลำดับชั้นถึงอัยการสูงสุด

ข้อ ๑๐ การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ

อธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการภายในตามประกาศคณะกรรมการอัยการหรือตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด และมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแผน จัดองค์กรบริหารงานบุคคล อำนาจการ ประสานการปฏิบัติราชการ ควบคุมตรวจสอบ ประเมินผล และการรายงานผลการปฏิบัติราชการในความรับผิดชอบให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด

รองอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชารองจากอธิบดีอัยการ รับผิดชอบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการภายในตามประกาศคณะกรรมการอัยการหรือตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด หรือที่อธิบดีอัยการมอบหมาย และมีอำนาจหน้าที่อำนาจการ ประสานการปฏิบัติราชการ ควบคุมตรวจสอบ ประเมินผล และการรายงานผลการปฏิบัติราชการในความรับผิดชอบให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด หรืออธิบดีอัยการ

อัยการพิเศษฝ่ายเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการภายในตามประกาศคณะกรรมการอัยการหรือตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด และมีอำนาจหน้าที่อำนาจการ ประสาน การปฏิบัติราชการ ควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด อธิบดีอัยการ หรือรองอธิบดีอัยการ

อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการภายในตามประกาศคณะกรรมการอัยการหรือตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด และมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ อำนาจการ ประสานการปฏิบัติราชการ ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินคดีของสำนักงานคดี ภายในเขตท้องที่ ของสำนักงานคดีในภาคนั้นๆ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด รวมทั้งผู้บังคับบัญชา และให้มีอำนาจเรียก สำนวนคดีใดคดีหนึ่งมาตรวจสอบพิจารณาหรือดำเนินคดีเอง หรือจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่ง ดำเนินคดีแทนก็ได้ แต่ถ้าเรียกมาดำเนินคดีเอง หรือมอบหมายให้พนักงานอัยการคนอื่นดำเนินคดีแทน ต้องรายงานให้อธิบดีอัยการทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินการดังกล่าว

อัยการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการภายในตามประกาศ คณะกรรมการอัยการหรือตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของ คณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด และมีอำนาจหน้าที่อำนาจการ ประสานการปฏิบัติราชการ ควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุด รวมทั้งผู้บังคับบัญชา

ข้อ ๑๑ สารบบและงานธุรการ

สารบบและงานธุรการคดีแพ่ง ให้เป็นไปตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ข้อ ๑๒ การอุดช่องว่างของระเบียบและการหารือ

ในกรณีที่ระเบียบนี้ไม่ได้กล่าวถึงไว้ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดที่จะต้องรีบปฏิบัติให้ทันกำหนดระยะเวลา มิฉะนั้นจะเสียหายแก่ราชการ ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจพิจารณาปฏิบัติไปตามที่เห็นสมควรโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ

กรณีที่มีปัญหาหรือข้อขัดข้องอันเกิดจากการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้หารือผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น หรือหารือไปยังอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี

หมวด ๑ การดำเนินคดีแพ่ง

ส่วนที่ ๑ การพิจารณาดำเนินการก่อนฟ้อง

ข้อ ๑๓ การรับเรื่อง

เมื่อได้รับเรื่องขอให้ดำเนินคดีแล้ว ให้ลงรับในสารบบความแพ่งและบัญชีจ่ายสำนวนในวันที่ได้รับสำนวนคดีและให้ส่งจ่ายสำนวนโดยเร็ว หากมีการเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการผู้ว่าคดีให้บันทึกชื่อผู้รับโอนสำนวนไว้ในสารบบความแพ่งและบัญชีจ่ายสำนวนด้วย

คดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ให้สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการรับเรื่องไว้พิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการนั้น และหากจะต้องดำเนินคดีให้ส่งเรื่องให้สำนักงานคดีที่มีเขตอำนาจพิจารณาดำเนินการต่อไป

สำนวนคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาหรือสำนวนที่ศาลรับไว้เป็นคดีสาขาให้รับไว้เป็นสำนวนต่างหากและให้ปฏิบัติตามหมวดนี้แล้วนำไปพ่วงกับสำนวนหลัก

สำนวนคดีแตกต่างที่ตัวความขอให้ฟ้องแย้งด้วยและส่งมาในคราวเดียวกัน ในส่วนของฟ้องแย้งให้แยกนับเป็นสำนวนคดีว่าต่างแล้วนำไปพ่วงกับสำนวนคดีแตกต่าง

สำนวนคัดค้านคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในศาลชั้นต้น ให้ลงรับเป็นสำนวนไต่สวน และเมื่อศาลมีคำสั่งรับฟ้องแล้ว ให้ลงรับใหม่เป็นสำนวนคดีแตกต่างในวันที่ทราบคำสั่งศาล

ข้อ ๑๔ การรับเรื่องที่เป็นข้อหาหรือหรือตรวจร่างสัญญา

งานตอบข้อหาหรือหรือตรวจร่างสัญญา ให้รับเป็นสำนวนและจัดทำสารบบแยกไว้ต่างหาก

ข้อ ๑๕ การส่งจ่ายสำนวน

ในกรุงเทพมหานคร เมื่อสำนักงานคดีได้รับเรื่องแล้ว ให้อธิบดีอัยการหรือรองอธิบดีอัยการที่ได้รับมอบหมายพิจารณามอบหมายสำนวนไปยังสำนักงานคดีในสังกัด แล้วให้อัยการพิเศษฝ่ายส่งจ่ายสำนวนต่อไป

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร

(๑) เมื่อสำนักงานคดีแรงงานภาคได้รับเรื่อง ให้อธิบดีอัยการหรือรองอธิบดีอัยการที่ได้รับมอบหมายพิจารณามอบหมายสำนวนไปยังสำนักงานคดีในสังกัด แล้วให้อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคส่งจ่ายสำนวนต่อไป

(๒) เมื่อสำนักงานอัยการจังหวัดได้รับเรื่อง ให้อัยการจังหวัดเป็นผู้ส่งจ่ายสำนวน

ในกรณีที่สำนักงานอัยการจังหวัดได้รับเรื่องโดยตรง ให้อัยการจังหวัดรายงานให้อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีแรงงานภาค ทราบโดยเร็ว

ผู้ส่งจ่ายสำนวนจะส่งจ่ายสำนวนให้ตนเองหรือผู้ใดบังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ กรณีส่งจ่ายสำนวนให้หลายคน ให้ระบุด้วยว่าผู้ใดเป็นพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนผู้รับผิดชอบ

ผู้ส่งจ่ายสำนวนต้องลงชื่อพร้อมวันเดือนปีที่ส่งจ่าย

หากมีการเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนผู้รับผิดชอบ ให้บันทึกชื่อผู้รับโอนสำนวนไว้ในสารบบ และบัญชีจ่ายสำนวนด้วย

ข้อ ๑๖ การบันทึกความเห็นและคำสั่ง

ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนทำความเห็นและคำสั่งไว้ในแบบ (อ.ก. ๔) โดยให้ลงชื่อและตำแหน่งของผู้ทำความเห็นและผู้สั่ง พร้อมวันเดือนปีที่ทำความเห็นหรือคำสั่งไว้ด้วย

ข้อ ๑๗ การตรวจพิจารณาสำนวน

ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนตรวจพิจารณาในประเด็นแห่งคดีที่สำคัญ เช่น เขตอำนาจ อายุ ความประสงค์ของตัวความ ข้ออ้าง ข้อเถียง พยานหลักฐาน ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย และอื่นๆ ที่จำเป็นในการวินิจฉัยสั่งคดี

หากพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยสั่งคดีได้ ให้พิจารณาสั่งให้รวบรวมพยานหลักฐาน แล้วแจ้งให้ตัวความดำเนินการต่อไป โดยให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนทำความเห็นเสนออัยการพิเศษฝ่ายอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่ง

ในกรณีที่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเป็นผู้พิจารณาสั่งคดีนั้นได้อยู่แล้ว ให้เสนออัยการพิเศษฝ่ายอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบก่อนดำเนินการต่อไป

การตรวจพิจารณาสำนวนตามข้อนี้ หากเห็นว่าไม่อาจรับดำเนินคดีได้ ให้เสนออธิบดีอัยการพิจารณาสั่ง

ข้อ ๑๘ การรวบรวมพยานหลักฐาน

การสั่งตัวความให้รวบรวมพยานหลักฐานนั้น ให้กำหนดประเด็นในการรวบรวมพยานหลักฐานให้ชัดเจนพร้อมกำหนดระยะเวลาให้ตัวความดำเนินการไว้

กรณีตัวความไม่ดำเนินการและไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้แจ้งเตือน หากตัวความยังไม่ดำเนินการและไม่แจ้งเหตุขัดข้องอีกให้ส่งเรื่องคืนโดยแจ้งเกี่ยวกับอายุความไปด้วย

ข้อ ๑๙ การทำรายงานการคดี

การดำเนินคดีทุกครั้ง ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีบันทึกรายละเอียดรายงานการคดีไว้ในแบบ (อ.ก.๑๓) ให้ได้ความเพียงพอที่จะทราบว่าในการดำเนินคดีนั้นในครั้งใดหรือวันใด ได้จัดการเกี่ยวกับคดีอย่างไร ถ้าเหตุที่ได้จัดการไปนั้นสมควรจะให้ปรากฏถึงเจตนาเพื่อผลใดๆ ก็ให้บันทึกให้ปรากฏไว้ด้วย

ข้อ ๒๐ พยานบุคคล

ให้พนักงานอัยการหรือนิติกรหรือเจ้าพนักงานคดีที่ได้รับมอบหมาย บันทึกคำพยานที่เกี่ยวข้องไว้ในแบบ (อ.ก.๒๒)

กรณีที่ตัวความเป็นผู้บันทึกคำพยาน พนักงานอัยการจะขอให้ตัวความนำพยานมาซักถามเพิ่มเติมก็ได้
เมื่อมีเหตุสมควร พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกบุคคลที่เชื่อว่าคำให้การจะเป็นประโยชน์แก่คดีมาซักถามแล้วบันทึกไว้ก็ได้

ข้อ ๒๑ พยานเอกสาร

พยานเอกสารตัวความอาจจะส่งต้นฉบับหรือสำเนาที่รับรองความถูกต้องแล้วก็ได้ เว้นแต่เอกสารนั้นจำเป็นต้องส่งต้นฉบับต่อศาลก็ให้แจ้งตัวความส่งต้นฉบับ และหากเอกสารใดที่เป็นตราสารซึ่งจะต้องปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ให้แจ้งตัวความดำเนินการจัดให้มีการปิดอากรแสตมป์หรือเสียอากรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายด้วย

ให้พนักงานอัยการรวบรวมบัญชีเอกสารและสำเนาเอกสารไว้ในสำนวน ส่วนต้นฉบับให้แยกเก็บรักษาไว้ เอกสารใดที่ต้องส่งศาลหรือคู่ความ ให้พนักงานอัยการจัดทำสำเนารวมไว้ในสำนวนหนึ่งชุด

ข้อ ๒๒ พยานวัตถุ

พนักงานอัยการอาจแจ้งให้ตัวความรวบรวมพยานวัตถุ จัดทำบัญชี บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุ และจัดทำภาพถ่ายพร้อมรับรองความถูกต้องรวมไว้ในสำนวน

ข้อ ๒๓ การมอบหมายให้นิติกรหรือเจ้าพนักงานคดีช่วยดำเนินการ

พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนอาจมอบหมายให้นิติกรหรือเจ้าพนักงานคดีช่วยดำเนินการได้ตามขอบเขตและวิธีการที่ผู้บังคับบัญชาหรือสำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ข้อ ๒๔ การเสนอความเห็น ร่างคำฟ้อง และคำให้การ

เมื่อพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนพิจารณาหลักฐานและข้อเท็จจริงทั้งปวงแล้ว ให้ทำความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี ในกรณีมีความเห็นควรรับว่าต่างหรือแตกต่าง ให้ร่างคำฟ้องหรือร่างคำให้การ และประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีไปด้วย

ความเห็นของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนจะต้องอ้างพยานหลักฐานข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ละเอียดเพียงพอที่ผู้พิจารณาสั่งคดีจะมีความเห็นและคำสั่งได้

ในกรณีที่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนมีความเห็นไม่ควรรับว่าต่างหรือแตกต่าง หากผู้พิจารณาสั่งคดีมีคำสั่งให้รับว่าต่างหรือแตกต่าง ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเป็นผู้ร่างคำฟ้องหรือคำให้การเสนอโดยเร็ว

ข้อ ๒๕ การสั่งคดี

ให้พนักงานอัยการดังต่อไปนี้เป็นผู้พิจารณาสั่งคดี

(๑) อธิบดีอัยการเป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและตรวจร่างคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่ายี่สิบล้านบาทขึ้นไป

(๒) รองอธิบดีอัยการเป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและตรวจร่างคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไปแต่ไม่เกินยี่สิบล้านบาท แล้วเสนออธิบดีอัยการเพื่อทราบ

(๓) อัยการพิเศษฝ่ายและอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคเป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและตรวจร่างคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสิบล้านบาท แล้วเสนอรองอธิบดีอัยการเพื่อทราบ

(๔) อัยการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่าง ตรวจร่างคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท แล้วเสนออัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคเพื่อทราบ เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินการในศาลเยาวชนและครอบครัว

(๕) อัยการชั้น ๖ เป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและทำคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินเจ็ดล้านบาท แล้วเสนออัยการพิเศษฝ่าย หรืออัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ

(๖) อัยการชั้น ๕ เป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและทำคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท แล้วเสนออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ

(๗) อัยการชั้น ๔ เป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและทำคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองล้านบาท แล้วเสนออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ

(๘) อัยการชั้น ๓ เป็นผู้พิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแตกต่างและทำคำฟ้องหรือคำให้การคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินหนึ่งล้านบาท แล้วเสนออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ

ในกรณีคดีไม่มีทุนทรัพย์ ให้ยื่นการตั้งแต่นั้น ๔ ขึ้นไปพิจารณาสั่งรับว่าต่างหรือแก้ต่างได้ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ

การสั่งคดีของอัยการอาวุโส ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการนั้น

การเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบตามระเบียบข้อนี้ ให้ปฏิบัติตามความในข้อ ๓๔

สำนวนคดีแก้ต่างที่ต้องดำเนินการว่าต่างฟ้องแย้งไปในคราวเดียวกัน ให้การสั่งคดีทั้งสองเรื่องดังกล่าวเป็นของผู้พิจารณาสั่งคดีในเรื่องที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูงกว่า

สำนวนคดีที่อัยการสูงสุดแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะเรื่อง ให้หัวหน้าคณะทำงานเป็นผู้พิจารณาสั่งแล้วเสนออัยการสูงสุดเพื่อทราบ เว้นแต่อัยการสูงสุดจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๒๖ การสั่งบางประการของอธิบดีอัยการ

ให้อธิบดีอัยการเป็นผู้พิจารณาสั่งในกรณี ดังนี้

- (๑) การไม่รับดำเนินคดี
- (๒) การส่งเรื่องคืนตัวความ
- (๓) การแจ้งฐานะคดี ตามข้อ ๒๙
- (๔) การสั่งยุติการดำเนินคดี
- (๕) การถอนฟ้อง
- (๖) การสั่งให้ส่งหรือโอนสำนวนไปพิจารณาดำเนินการที่สำนักงานอัยการอื่น

ข้อ ๒๗ การพิจารณาคดีที่ร้องขอความเป็นธรรม

ในคดีที่มีการร้องขอความเป็นธรรม ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนทำความเข้าใจในแบบ (อ.ก.๔) เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการเพื่อพิจารณา

ข้อ ๒๘ การตอบข้อหาหรือหรือตรวจร่างสัญญา

การตอบข้อหาหรือเกี่ยวกับคดีที่ขอให้ว่าต่างหรือแก้ต่างหรือการหาหรือเพื่อจะส่งเรื่องให้ว่าต่างหรือแก้ต่างต่อไป ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนทำความเข้าใจเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการเพื่อพิจารณา

ในกรุงเทพมหานคร การตอบข้อหาหรือกรณีอื่นนอกจากวรรคหนึ่งหรือการตรวจร่างสัญญา ให้เสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการพิจารณาสั่งให้ส่งเรื่องดังกล่าวไปยังสำนักงานที่ปรึกษาทนายความ

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) การตอบข้อหาหรือกรณีอื่นนอกจากวรรคหนึ่ง ให้อัยการจังหวัดรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องพร้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นข้อหาหรือให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วส่งสำนวนข้อหาหรือดังกล่าวไปยังสำนักงานที่ปรึกษาทนายความเพื่อพิจารณาทำความเข้าใจตอบข้อหาหรือถึงอัยการสูงสุด

(๒) การตรวจร่างสัญญาให้อัยการจังหวัดรวบรวมเอกสารหลักฐานที่เป็นสาระสำคัญในการพิจารณาตรวจร่างสัญญา เช่น ที่มาหรือความเป็นมาของสัญญา ขอบเขตของเนื้อหาตามสัญญา คู่สัญญา ผู้มีอำนาจลงนามของคู่สัญญา และผู้ประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วให้ส่งสำนวนตรวจร่างสัญญาดังกล่าวไปยังสำนักงานที่ปรึกษากฎหมายโดยไม่ต้องพิจารณาทำความเห็นตรวจร่างสัญญา

ข้อ ๒๙ การแจ้งฐานะคดีและการไม่รับดำเนินคดี

คดีว่าต่างหรือแตกต่างที่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนพิจารณาเห็นว่าตัวความอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ไม่สามารถชนะคดีได้ หรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่ควรถูกดำเนินคดีในเรื่องนั้น เช่น คดีขาดพยานหลักฐานอันเป็นสาระสำคัญ หรือกรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีหรือคดีขาดอายุความแล้ว ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเสนอความเห็นควรแจ้งฐานะคดีตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการ พร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่ควรรับดำเนินคดีทั้งเรื่องหรือบางประเด็น หากอธิบดีอัยการเห็นพ้องด้วย ให้แจ้งฐานะคดีดังกล่าวไปให้ตัวความพิจารณา

ถ้าตัวความเห็นพ้องด้วยให้ยุติการดำเนินคดีในเรื่องหรือประเด็นนั้น

หากตัวความมีความเห็นขัดหรือแย้งกับความเห็นของพนักงานอัยการให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนนำความเห็นของตัวความมาประกอบการพิจารณาสั่งคดี ถ้าอธิบดีอัยการไม่เห็นด้วยกับตัวความให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนปฏิบัติ ดังนี้

(๑) กรณีตัวความเป็นรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาค ให้ส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาเสนออัยการสูงสุด

(ก) ถ้าอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดให้ดำเนินคดีต่อไปตามความเห็นของตัวความ ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนดำเนินการไปตามนั้น แต่หากอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดเห็นพ้องกับความเห็นของพนักงานอัยการว่าควรยุติการดำเนินคดีในเรื่องหรือประเด็นนั้น ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวินิจฉัยชี้ขาด

(ข) ถ้าคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้ขาดให้ดำเนินคดีต่อไปให้สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการส่งเรื่องให้สำนักงานคดีเดิมหรือสำนักงานคดีที่มีเขตอำนาจดำเนินการตามนั้น กรณีคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้ขาดให้ยุติเรื่องและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบแล้วให้ส่งเรื่องคืนสำนักงานคดีเดิมเพื่อส่งเรื่องคืนตัวความ

(๒) กรณีตัวความเป็นราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๑) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น

เป็นคู่กรณี ให้อธิบดีอัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่รับว่าต่างหรือแก้ต่างได้ เว้นแต่คดีที่มีทุนทรัพย์ตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป ให้อธิบดีอัยการส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณา

สำหรับการแจ้งฐานะคดีให้ตัวความพิจารณา หากตัวความไม่ดำเนินการและไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้แจ้งเตือน หากตัวความยังไม่ดำเนินการและไม่แจ้งเหตุขัดข้องอีกอาจพิจารณาส่งเรื่องคืน

ข้อ ๓๐ การแจ้งฐานะคดีในกรณีคดีใกล้ขาดอายุความหรือจะครบกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การ

คดีว่าต่างหรือแก้ต่างที่พนักงานอัยการพิจารณาเห็นว่าตัวความอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ไม่สามารถชนะคดีได้ และคดีจะขาดอายุความฟ้องร้องหรือจะครบกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การ ให้พนักงานอัยการปฏิบัติ ดังนี้

(๑) กรณีตัวความเป็นรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือ ราชการส่วนภูมิภาค ให้รีบแจ้งฐานะคดีพร้อมแจ้งตัวความให้ส่งเงินค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยเร็วและให้ดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความหรือยื่นคำให้การภายในกำหนดระยะเวลาโดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาการแจ้งฐานะคดีของตัวความ

(๒) กรณีตัวความเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๑) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น หากพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจรับดำเนินคดี ให้รีบแจ้งฐานะคดีพร้อมแจ้งตัวความให้ส่งค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยเร็ว และให้ดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความหรือยื่นคำให้การภายในกำหนดระยะเวลาโดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาการแจ้งฐานะคดีของตัวความ

ข้อ ๓๑ การดำเนินคดีที่ขาดอายุความ

คดีใดที่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนพิจารณาเห็นว่าขาดอายุความแล้วทั้งเรื่อง ให้เสนอความเห็นตามลำดับขั้นถึงอธิบดีอัยการเพื่อส่งเรื่องคืน โดยแจ้งให้ตัวความถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินคดีอาญาคดีแพ่ง และคดีปกครองตามมติคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๓๒ การส่งสำนวนที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานอัยการอื่นพิจารณา

การส่งเรื่องหรือสำนวนที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ไปให้พนักงานอัยการสำนักงานอัยการอื่นพิจารณา ดำเนินการ ให้อธิบดีอัยการพิจารณาสั่งแล้วแจ้งให้ตัวความทราบ

หากมีปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาดำเนินการ ให้เสนออัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด

ข้อ ๓๓ การลงนามในหนังสือ

การลงนามในหนังสือเกี่ยวกับคดีถึงหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลภายนอก ให้หัวหน้าสำนักงานคดีเป็นผู้ลงนาม เว้นแต่หนังสือแจ้งไม่รับดำเนินคดี หนังสือส่งเรื่องคืนตัวความ และหนังสือแจ้งฐานะคดี ตามข้อ ๒๖ (๑) (๒) และ (๓) หนังสือตอบข้อหาหรือตามข้อ ๒๘ และหนังสือแจ้งผลคดีในส่วนกลาง ให้เสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการ เพื่อพิจารณาลงนาม

การลงนามในหนังสือส่งเงินค่าธรรมเนียมคืนตัวความในส่วนกลาง ให้อธิบดีอัยการเป็นผู้ลงนาม หรืออาจมอบหมายให้หัวหน้าสำนักงานคดีลงนามแทนก็ได้

ข้อ ๓๔ การเสนอเพื่อทราบ

ในกรณีมีคำสั่งรับว่าต่างหรือแก้ต่างและต้องเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบก่อนยื่นคำฟ้องหรือคำให้การ เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ตรวจแล้วมีความเห็นและคำสั่งประการใดให้ปฏิบัติตามนั้น

กรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจเสนอเพื่อทราบก่อนยื่นคำฟ้องหรือคำให้การ เช่น คดีจะขาดอายุความหรือจะครบกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การ หรือเหตุอื่นที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่คดี ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเสนอเพื่อทราบภายหลังยื่นคำฟ้องหรือคำให้การโดยเร็ว

ข้อ ๓๕ การรายงานเหตุสำนวนค้าง

สำนวนคดีแพ่งทุกประเภทหากคดีไต่ยังค้างอยู่โดยดำเนินการยังไม่เสร็จภายในสามเดือนนับแต่วันรับสำนวน ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนรายงานชี้แจงเหตุขัดข้องต่อหัวหน้าสำนักงานคดีเพื่อให้เสนอบัญชีสำนวนค้างประจำเดือนตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการ และให้ผู้รับรายงานพิจารณาดำเนินการตรวจสอบเพื่อหาทางเร่งรัด หรือกำหนดแนวทางแก้ไขตามที่เห็นสมควร แล้วรายงานให้สำนักงานอัยการสูงสุดทราบ ทั้งนี้ ตามแบบและวิธีการที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ให้บันทึกในรายงานบัญชีสำนวนค้างให้ปรากฏชัดด้วยว่าคดีจะขาดอายุความเมื่อใด

ข้อ ๓๖ การรายงานผลการปฏิบัติงาน

ในกรุงเทพมหานคร เมื่อมีการพิจารณาเรื่องหรือสั่งรับว่าต่างหรือแก้ต่างสำนวนคดีใด ให้อัยการพิเศษฝ่ายรายงานเรื่องดังกล่าวถึงอธิบดีอัยการทราบเป็นรายเดือนภายในวันที่สิบห้าของเดือนถัดไป

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร เมื่อสำนักงานอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีศาลแขวง สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด มีการพิจารณาเรื่องหรือสั่งรับว่าต่างหรือแก้ต่างสำนวนคดีใดแล้ว ให้อัยการจังหวัดรายงาน

เรื่องดังกล่าวถึงอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคทราบเป็นรายเดือนภายในวันที่สิบห้าของเดือนถัดไปแล้วให้รวบรวมเพื่อรายงานอธิบดีอัยการต่อไป

การรายงานผลการปฏิบัติงาน ให้ดำเนินการตามแบบและวิธีการที่สำนักงานคดีหรือสำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ข้อ ๓๗ การเดินทางไปดำเนินคดีนอกเขตท้องที่

การดำเนินคดีที่ต้องเดินทางไปราชการชั่วคราว ให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของข้าราชการฝ่ายอัยการ

เพื่อประโยชน์ของทางราชการ กรณีเห็นว่าไม่จำเป็นต้องดำเนินการด้วยตนเอง เช่น การคัดสำเนา ทะเบียนบ้าน การส่งหมายเรียก การส่งสำเนาเอกสาร การยื่นบัญชีระบุงพยาน การยื่นคำฟ้อง การยื่นคำร้อง การยื่นคำแถลง การขอคัดเอกสาร การฟังคำสั่งศาล และอื่นๆ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเสนอเรื่องต่ออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาแจ้งให้พนักงานอัยการในท้องที่นั้นๆ ดำเนินการแทน

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาดำเนินคดีในศาลชั้นต้น

ข้อ ๓๘ การยื่นและการคัดคำคู่ความ

ให้สำนักงานคดีจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการนำคำคู่ความ บัญชีพยาน และเอกสารอื่นไปยื่นต่อศาล รวมทั้งฟังคำสั่งศาลและคัดคำพิพากษา คำเบิกความและเอกสารอื่นจากศาล

การขอถ่ายสำเนาเอกสารจากศาล ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำบัญชีและรับรองค่าใช้จ่ายไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๓๙ การจัดทำบัญชีระบุงพยานและสำเนาเอกสาร

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีระบุงพยานหลักฐานในบัญชีพยานให้ครบถ้วนทุกประเด็นที่จะต้องนำสืบสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การ รวมทั้งให้จัดทำสำเนาบัญชีระบุงพยานและสำเนายานเอกสาร เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามกฎหมาย พร้อมสำเนาประกอบสำนวนไว้จำนวนหนึ่งชุดด้วย

ข้อ ๔๐ การซื้อสองสถาน

คดีที่มีการซื้อสองสถาน ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเตรียมคดีโดยนำคำฟ้องและคำให้การมาพิจารณาเพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาท และให้ตรวจสอบการกำหนดประเด็นข้อพิพาทของศาลว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ หากพบว่าไม่ถูกต้องครบถ้วนก็ให้คัดค้านไว้ตามกฎหมาย

ข้อ ๔๑ การติดต่อพยานบุคคลไปเบิกความที่ศาล

กรณีเป็นพยานนำ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีมีหนังสือแจ้งตัวความติดต่อพยานให้ไปเบิกความที่ศาล
กรณีเป็นพยานหมาย ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียื่นคำขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานแล้วจัดส่งให้พยานหรือขอให้ตัวความส่งให้พยานต่อไป

ข้อ ๔๒ การสืบพยานและส่งประเด็น

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเตรียมการสืบพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุให้พร้อมก่อนวันนัดพิจารณา กรณีพยานบุคคลเป็นพยานหมายให้เตรียมคำพาหนะและคำปวดยการพยานเพื่อจ่ายให้แก่พยานตามคำสั่งศาลด้วย

หากเห็นสมควรพนักงานอัยการผู้ว่าคดีอาจส่งประเด็นไปให้พนักงานอัยการในสำนักงานคดีอื่นช่วยสืบพยานในบางประเด็นก็ได้ โดยกำหนดประเด็นที่จะต้องสืบให้ชัดเจนและจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้ในการดำเนินคดีขึ้นศาลพร้อมกับส่งค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการสืบพยานไปด้วย

ข้อ ๔๓ การประนีประนอมยอมความ

คดีแก้ต่าง ถ้าพนักงานอัยการผู้ว่าคดีพิจารณาเห็นว่าคดีเสียเปรียบ หรือคดีว่าต่างที่คู่ความอีกฝ่ายขอลดหนี้ลงบางส่วนหรือขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้ว่าคดีเห็นว่ามิเหตุอันสมควร ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อมีหนังสือแจ้งข้อเสนอประนีประนอมยอมความให้ตัวความพิจารณา

เมื่อตัวความตกลงประนีประนอมยอมความโดยแจ้งเงื่อนไขมาให้ทราบแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาก่อนตกลงประนีประนอมยอมความตามนั้น ทั้งนี้ โดยให้ตัวความแต่งตั้งตัวแทนมาแถลงต่อศาลในวันประนีประนอมยอมความก็ได้ ในกรณีนี้ให้ตัวแทนของตัวความลงชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย

ในคดีที่ตัวความเป็นส่วนราชการ ให้นำหนังสือกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๔๔ ค่าธรรมเนียม

ในการดำเนินคดีหากมีค่าธรรมเนียมใดๆ ที่จะต้องชำระ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีชำระค่าธรรมเนียมให้ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อ ๔๕ การแถลงการณ์ปิดคดี

การแถลงการณ์ปิดคดีต่อศาลไม่ว่าโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ให้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการผู้ว่าคดี สำหรับคดีที่มีเอกสารอ้างอิงจำนวนมาก คดีที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายยุ่งยาก หรือคดีที่มีทุนทรัพย์สูง พนักงานอัยการผู้ว่าคดีควรพิจารณาแถลงการณ์ปิดคดี

การไม่แถลงการณ์ปิดคดีให้ทำบันทึกเหตุผลไว้ในแบบ (อ.ก.๑๓) เป็นหลักฐาน

ข้อ ๔๖ การคัดคำเบิกความและคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีขอคัดสำเนาคำเบิกความของพยานทุกปากและรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลทุกนัดประกอบสำนวนไว้ในโอกาสแรกที่จะกระทำได้

เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีขอคัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งประกอบสำนวนไว้ทุกเรื่อง

ส่วนที่ ๓

การพิจารณาดำเนินการหลังศาลชั้นต้นพิพากษา

ข้อ ๔๗ การแจ้งผลคดี

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีติดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วเสนอสำเนาคำพิพากษาหรือสำเนาคำสั่งและความเห็นพร้อมหนังสือแจ้งผลคดีถึงผู้พิจารณาสั่งคดีว่าควรอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือไม่ โดยให้แจ้งผลคดีให้ตัวความทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

หากยังไม่สามารถคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ในวันที่ศาลอ่าน ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีหรือผู้รับมอบฉันทะ จดย่อคำพิพากษาหรือคำสั่ง ในกรณีที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ตัวความแพ้คดีทั้งหมดหรือบางส่วน ให้จดย่อคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผลที่ให้แพคดีนั้นเสนอความเห็นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี และให้แจ้งผลคดีไปก่อน โดยไม่ต้องรอการคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือกรณีไม่อาจจดย่อเหตุผลแห่งการวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้แพคดีได้ ให้แจ้งผลคดีให้ตัวความทราบก่อนโดยยังไม่ต้องมีความเห็นในทางคดีจนกว่าจะคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งได้

เมื่อคัดคำพิพากษาหรือคำสั่งได้แล้ว ให้จัดการส่งให้ตัวความพร้อมแจ้งความเห็นทางคดีให้ทราบ

ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงต่อพนักงานอัยการผู้ว่าคดีว่าศาลมีคำสั่งให้จำเลยพ้นพินิจการหรือจำเลยถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ให้รีบแจ้งให้ตัวความทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ หากปรากฏว่าคดีดังกล่าว

ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้แจ้งข้อมูลพร้อมหลักฐานของจำเลยดังกล่าวให้สำนักงานการบังคับคดี โดยเร็วเพื่อดำเนินการต่อไปด้วย

ข้อ ๔๘ การเสนอความเห็นชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดี ทำความเห็นลงในแบบ (อ.ก.๑๔) เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี

ผู้พิจารณาสั่งคดีในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา ให้ถือทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น

ข้อ ๔๙ การสั่งคดีและการแจ้งผลคดีหลังมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

กรณีศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือสั่งให้ตัวความที่พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างชนะคดี และไม่มีประเด็นที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ให้ผู้พิจารณาสั่งคดีสั่งไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาไปได้ แล้วแจ้งผลคดีให้ ตัวความทราบ

คดีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ตัวความชนะคดีไม่เต็มตามฟ้องหรือแพคดี ให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีเสนอความเห็นตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี เพื่อแจ้งผลคดีพร้อมเหตุผลให้ตัวความพิจารณาตัดสินใจว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือไม่

ระหว่างรอความเห็นของตัวความ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์หรือ ฎีกาไว้ด้วย

เมื่อได้รับแจ้งผลการพิจารณาจากตัวความ ให้เสนอความเห็นตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาสั่งคดี เพื่อสั่งและดำเนินคดีตามความประสงค์ของตัวความ กรณีตัวความขอให้อุทธรณ์หรือฎีกา ให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีเสนอร่างอุทธรณ์หรือร่างฎีกาไปด้วย

ในคดีที่ตัวความเป็นส่วนราชการ ให้นำหนังสือกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาด้วย

การสั่งคดีตามข้อนี้ ถ้ามีใช้คำสั่งของอธิบดีอัยการ ให้ผู้พิจารณาสั่งคดีเสนอผู้บังคับบัญชาถัดขึ้นไปหนึ่ง ชั้นเพื่อทราบ และให้นำความในข้อ ๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๐ การแก้อุทธรณ์และแก้ฎีกา

ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์หรือฎีกา ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกา ทุกคดี และทำความเห็นลงในแบบ (อ.ก. ๑๔) ต่อท้ายความเห็นและคำสั่งเดิม เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ถึงผู้พิจารณาสั่งคดี ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ ๔๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือคำแก้ฎีกาแล้วให้แจ้งให้ตัวความทราบ

ข้อ ๕๑ การขอลูกเลิกการบังคับคดี

เมื่อศาลพิพากษาหรือสั่งให้ตัวความแพ้คดีและอาจถูกบังคับคดี ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียื่นคำร้องขอลูกเลิกการบังคับคดีไปพร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์หรือคำฟ้องฎีกาด้วย

ข้อ ๕๒ การรายงานผลคดีชั้นฎีกา

ให้คัดคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาส่งสำนักงานอัยการสูงสุดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีรับรองสำเนา และให้อัยการพิเศษฝ่ายอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาคหรืออัยการจังหวัด เป็นผู้ลงนามในหนังสือนำเสนอและส่งและจัดเก็บสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาไว้ที่สำนักงานคดีด้วย

ข้อ ๕๓ การขอให้ศาลออกคำบังคับ

ในกรณีจะต้องบังคับคดีและศาลยังมีได้ออกคำบังคับ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีขอให้ศาลออกคำบังคับภายในกำหนดสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่คดีถึงที่สุดหรือคดีที่มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ลูกเลิกการบังคับคดี ให้ขอออกคำบังคับภายในกำหนดสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุดหรือวันที่มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ลูกเลิกการบังคับคดี

ข้อ ๕๔ การคัดค้านการขอลูกเลิกการบังคับคดี

ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขอลูกเลิกการบังคับคดี พนักงานอัยการผู้ว่าคดีอาจพิจารณาคัดค้านการขอลูกเลิกการบังคับคดีตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๕๕ การขอหมายบังคับคดี

เมื่อระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ล่วงพ้นไปแล้วและลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีภายในสิบห้าวันนับแต่ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว และให้ส่งสำเนาหมายบังคับคดีให้ตัวความ และสำนักงานการบังคับคดีหรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลออกหมายบังคับคดี

หากมีเหตุต้องเปลี่ยนแปลงการบังคับคดีตามหมายบังคับคดีเดิมให้แจ้งสำนักงานการบังคับคดีหรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด ทราบโดยเร็ว

ข้อ ๕๖ การรับเอกสารคืนจากศาล

เมื่อคดีถึงที่สุด ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนขอรับต้นฉบับเอกสารที่ใช้ในการสืบพยานคืนจากศาล เพื่อส่งคืนให้ตัวความ

ข้อ ๕๗ การโอนโลมใช้ระเบียบในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา

ให้นำความในส่วนของ ๑ และส่วนของ ๒ มาใช้บังคับในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาโดยโอนโลม

ข้อ ๕๘ การเก็บรักษาสำนวน

สำนวนคดีที่อยู่ระหว่างการรอฟังคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เมื่อได้มีการหักล้างเงินยืมแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีส่งมอบสำนวนให้อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด ดำเนินการเก็บรักษาเพื่อรอฟังคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาต่อไป

สำนวนคดีที่มีการดำเนินคดีถึงที่สุด เมื่อได้มีการแจ้งตัวความ การส่งเอกสารคืนตัวความ การบังคับคดี และการหักล้างเงินยืมแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำความเข้าใจในแบบ (อ.ก.๔) ว่าสำนวนคดีนั้นควรทำลายหรือควรเก็บรอไว้ต่ออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ เพื่อพิจารณาส่งก่อนส่งเก็บต่อไป

สำนวนคดีที่มีคำสั่งให้เก็บรอไว้ ให้เขียน “ร” ด้วยสีน้ำเงินตัวโตไว้ที่หน้าปกสำนวน สำนวนคดีที่มีคำสั่งให้ทำลาย ให้เขียน “ผ” ด้วยสีแดงตัวโตไว้ที่หน้าปกสำนวน

ให้สำนักงานคดีจัดทำสารบบบัญชีคุมสำนวนที่ดำเนินการเสร็จแล้วไว้สองเล่ม เล่มหนึ่งใช้บันทึกสำนวนคดีที่เก็บรอไว้ อีกเล่มหนึ่งใช้บันทึกสำนวนคดีที่ทำลายได้แล้ว โดยให้ปรากฏชื่อพนักงานอัยการผู้ทำความเข้าใจตามวรรคสองด้วย

ข้อ ๕๙ การเก็บสำนวนและเอกสารไว้เพื่อศึกษา

สำนวนคดีถึงที่สุดสำนวนใดที่สมควรเก็บไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้า ให้สำนักงานคดีจัดเก็บรักษาไว้ไม่ต้องทำลาย สำหรับเอกสารอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่น ความเห็นและคำสั่ง หนังสือแจ้งฐานะคดี คำฟ้อง คำให้การ คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้อง คำแถลง คำแถลงการณ์ หรือคำตอบข้อหาหรือ อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด อาจพิจารณาให้มีการจัดเก็บสำเนาแยกไว้เป็นเรื่องๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖๐ การทำลายสำนวน

สำนวนคดีที่มีการดำเนินคดีถึงที่สุดและมีคำสั่งให้ทำลายตามข้อ ๕๘ ให้เก็บไว้มีกำหนดสองปี แล้วทำการสำรวจเพื่อทำลาย

สำนวนคดีที่มีการดำเนินคดีถึงที่สุดและมีคำสั่งให้เก็บไว้ตามข้อ ๕๘ ให้เก็บไว้ต่อไปมีกำหนดสิบปี หากไม่มีความจำเป็นต้องเก็บไว้อีกให้มีคำสั่งทำลายและให้เก็บไว้ต่อไปอีกสองปี แล้วจึงทำการสำรวจเพื่อทำลาย

ภายในเดือนมกราคมของทุกปี ให้อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นไม่น้อยกว่าสามคน เป็นผู้สำรวจตรวจสอบว่าควรจะทำลายสำนวนคดีที่เก็บไว้เรื่องใดบ้าง ให้คณะกรรมการเสนอรายงานขออนุมัติทำลายต่ออัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี โดยระบุให้ชัดเจนว่าจะทำลายสำนวนคดีใด เรื่องใด พร้อมด้วยเหตุผลที่ขอทำลาย

การทำลายสำนวนให้ทำโดยการเผาหรือการย่อยทำลาย

ในการตรวจราชการของอธิบดีอัยการ ให้กำหนดการทำลายสำนวนคดีแพ่งเป็นหัวข้อหนึ่งที่จะต้องตรวจด้วย

ข้อ ๖๑ การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

เพื่อประโยชน์ในการกำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผล รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงาน ให้ดำเนินการตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ส่วนที่ ๔

เงินค่าธรรมเนียม

ข้อ ๖๒ การรับและเก็บรักษาเงินค่าธรรมเนียม

ในกรุงเทพมหานคร เมื่อตัวความส่งเงินค่าธรรมเนียม ให้สำนักงานการคลัง สำนักงานบริหารกิจการ สำนักงานอัยการสูงสุด มีหน้าที่รับเงินและออกใบเสร็จรับเงินให้ผู้ส่งเงิน และเก็บรักษาเงินไว้หรือนำฝากธนาคารไว้ในบัญชีเงินฝากค่าธรรมเนียมความแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการเงิน

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้สำนักอำนวยการของสำนักงานคดีมีหน้าที่รับเงินและออกใบเสร็จรับเงินให้ผู้ส่งเงิน แล้วให้นำเงินฝากคลังจังหวัดที่สำนักงานคดีตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามระเบียบ สำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการเงิน

ข้อ ๖๓ การเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียม

การเบิกเงินค่าธรรมเนียม ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดียืมเงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้โดยความเห็นชอบของผู้บังคับบัญชาถัดขึ้นไปหนึ่งชั้น โดยให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายในแต่ละคดีไว้ให้สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีเบิกเงินค่าธรรมเนียมไว้เพื่อสำรองค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ไม่เกินคดีละห้าพันบาท แต่เมื่อรวมกันทุกคดีให้เบิกเงินสำรองค่าใช้จ่ายได้รวมกันไม่เกินสองหมื่นห้าพันบาท

ในกรณีพนักงานอัยการผู้ว่าคดีคนใดได้สำรองจ่ายเงินค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีไปแล้ว ให้ทำการเบิกจ่ายได้โดยไม่ต้องทำการยื่นตามวรรคหนึ่ง

การเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมให้เป็นไปตามแบบและวิธีการที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ข้อ ๖๔ การฝากเงินที่ยังไม่ต้องใช้จ่าย

ในระหว่างการดำเนินคดี ถ้ามีเหตุยังไม่ต้องใช้จ่ายเงินในระยะเวลาเกินหกเดือนขึ้นไปหรือหากเงินที่เบิกไปใช้เหลือเกินกว่าจำนวนที่กำหนดให้ถือสำรองไว้ได้หรือได้รับเงินจากการดำเนินคดี ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีนำเงินดังกล่าวฝากสำนักการคลัง สำนักงานบริหารกิจการสำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักอำนวยการของสำนักงานคดีที่เป็นหน่วยเบิกจ่าย ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่มีเหตุที่จะต้องฝากเงินดังกล่าว

ข้อ ๖๕ การเบิกเงินเพิ่มเติม

ในระหว่างการดำเนินคดี ถ้าเงินที่เบิกสำรองไว้ไม่เพียงพอ ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีขอเบิกเงินค่าธรรมเนียมส่วนที่เหลือหรือเงินค่าธรรมเนียมที่ฝากไว้ในบัญชีเบ็ดเตล็ด เพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินคดีนั้นได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามข้อ ๖๓ และข้อ ๖๔ โดยอนุโลม

ข้อ ๖๖ การหักล้างเงินยืม

เมื่อศาลแต่ละชั้นได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีรับดำเนินการหักล้างเงินยืมโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด

เมื่อคดีถึงที่สุด ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีจัดทำบันทึกแจ้งว่าคดีถึงที่สุดแล้วและส่งบัญชีค่าใช้จ่ายพร้อมเงินเหลือจ่ายและจัดทำใบถอนเงินที่ฝากไว้ในบัญชีเบ็ดเตล็ด เพื่อหักล้างเงินยืมภายในสิบห้าวันนับแต่คดีถึงที่สุดและไม่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างใดต่อไปอีก ให้เจ้าหน้าที่การเงินหักล้างทะเบียนเงินยืมของพนักงานอัยการผู้ว่าคดีและทะเบียนเงินรับฝากต่อไป

กรณีเงินเหลือจ่ายตามวรรคสองเป็นเงินงบประมาณให้ส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน และหากเป็นเงินนอกงบประมาณให้ส่งคืนตัวความ

ข้อ ๖๗ การหักล้างเงินยืมกรณีเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการผู้ว่าคดี

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนตัวพนักงานอัยการผู้ว่าคดีหากได้ยื่นเงินค่าธรรมเนียมไปแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ส่งมอบคดีดำเนินการหักล้างเงินยืมให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันส่งมอบคดี

ข้อ ๖๘ การมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน

การยืม การเบิก การจ่าย การฝาก การทำบัญชีค่าใช้จ่าย และการหักล้างเงินยืม พนักงานอัยการผู้ว่าคดีอาจมอบหมายให้ข้าราชการธุรการช่วยดำเนินการแทนได้

ข้อ ๖๙ เงินค่าทนายความ

เงินค่าทนายความที่ศาลสั่งให้จ่าย ให้ตกเป็นของพนักงานอัยการผู้ว่าคดี

ในกรณีที่มีพนักงานอัยการผู้ว่าคดีหลายคน ให้อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่งภาค หรืออัยการจังหวัด เป็นผู้พิจารณาจัดสรรตามสัดส่วนและความสำคัญของงานแล้วเสนอตามลำดับชั้นถึงอธิบดีอัยการเพื่อให้ความเห็นชอบ

หมวด ๒

**การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ
และคดีประเภทอื่นที่มีใช้คดีอาญาหรือคดีปกครอง**

ข้อ ๗๐ การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ

การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ ได้แก่ การดำเนินคดีแพ่งที่เป็นคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คดีล้มละลาย คดีภาษีอากร และคดีแรงงาน

ข้อ ๗๑ การดำเนินคดีล้มละลายที่ไม่มีทุนทรัพย์

การดำเนินคดีล้มละลายที่ไม่มีทุนทรัพย์ ให้ปฏิบัติตามข้อ ๒๕ โดยให้ถือเอาจำนวนหนี้สินแทนจำนวนทุนทรัพย์

ข้อ ๗๒ การแจ้งผลคดีในคดีแรงงาน

การแจ้งผลคดีในคดีแรงงาน ให้ดำเนินการตามข้อ ๔๗ โดยให้แจ้งตัวความทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ข้อ ๗๓ การอนุโลมบังคับใช้ระเบียบในการดำเนินคดี

นอกจากที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ การดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษและคดีประเภทอื่นที่มีใช้คดีอาญาหรือคดีปกครองให้นำความในหมวด ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๓
การดำเนินคดีอนุญาตตุลาการ

ข้อ ๗๔ การดำเนินการเกี่ยวกับคดีอนุญาตตุลาการ

เมื่อได้รับเรื่องขอให้ดำเนินคดีว่าต่างหรือแก้ต่างในชั้นอนุญาตตุลาการแล้ว ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนทำความเห็นและคำสั่งไว้ในแบบ (อ.ก. ๔) โดยให้ลงชื่อและตำแหน่งของผู้ทำความเห็นและผู้สั่ง พร้อมวันเดือนปีที่ทำความเห็นหรือคำสั่งไว้ด้วย

การดำเนินคดีในชั้นอนุญาตตุลาการนอกจากที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ ให้นำความในหมวด ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗๕ การแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

กรณีมีความร้องขอให้แต่งตั้งพนักงานอัยการเป็นอนุญาตตุลาการ ให้อธิบดีอัยการ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาตตุลาการ เสนอชื่อพนักงานอัยการผู้มีความเหมาะสม เพื่อขออนุมัติต่ออัยการสูงสุดพิจารณาแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อนุญาตตุลาการ

ข้อ ๗๖ การดำเนินการภายหลังคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ

เมื่อคณะอนุญาตตุลาการได้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแล้ว ให้พนักงานอัยการผู้ว่าคดีทำความเห็นลงในแบบ (อ.ก.๑๔) เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นถึงผู้พิจารณาส่งคดีเพื่อส่ง แล้วแจ้งให้ตัวความทราบ

ข้อ ๗๗ การเพิกถอนหรือการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาตตุลาการ

การเพิกถอนหรือการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาตตุลาการ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการสำนักงานคดีที่รับผิดชอบการดำเนินคดีในศาลที่มีเขตอำนาจ เว้นแต่อัยการสูงสุดจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

ลงชื่อ ร้อยตำรวจตรี พงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร
(พงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร)
อัยการสูงสุด

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี

พ.ศ. ๒๕๖๑

โดยที่สมควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๖๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“คดี” หมายความว่า คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีประเภทอื่นซึ่งมิใช่คดีอาญา และคดีซึ่งต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการ

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อโต้แย้งดังกล่าว

“คู่กรณี” หมายความว่า หน่วยงานของรัฐซึ่งมีข้อพิพาทระหว่างกัน

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี

ข้อ ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด

หมวด ๑

คณะกรรมการ

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี” เรียกโดยย่อว่า “กยพ.” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะรัฐมนตรี และอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ

ให้อธิบดีอัยการ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ เป็นกรรมการและเลขานุการ และรองอธิบดีอัยการ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ ที่อัยการสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๖ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ

(๒) พิจารณาชี้ขาดความเห็นแย้งกรณีอัยการสูงสุดเห็นว่าควรยุติการดำเนินคดีของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ดำเนินการเกี่ยวกับข้อพิพาทซึ่งอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(๔) เสนอแนะความเห็นและแนวทางปฏิบัติในการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ การดำเนินคดี และเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อคณะรัฐมนตรี

(๕) เรียกให้คู่กรณี หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริง จัดส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน จัดทำคำแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย และให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณา

(๖) วางระเบียบหรือแนวปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการตามระเบียบนี้เป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๗ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การพิจารณาชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๘ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ให้นำความในข้อ ๗ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

ข้อ ๙ ให้สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ สำนักงานอัยการสูงสุด ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ และให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานจากคู่กรณีทุกฝ่าย เพื่อทำความเข้าใจเสนอต่ออัยการสูงสุดในการดำเนินการตามระเบียบนี้

(๒) เรียกให้คู่กรณี หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริง จัดส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน จัดทำคำแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย และให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) เข้าตรวจหรือดำเนินการให้มีการตรวจสอบสถานที่ ทรัพย์สิน หรือยานพาหนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๔) ปฏิบัติงานธุรการ งานการประชุม และจัดทำรายงานการประชุมของคณะกรรมการ

(๕) รวบรวมและจัดทำงานวิชาการของคณะกรรมการ และศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ

(๖) จัดพิมพ์และเผยแพร่คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ

(๗) ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในการดำเนินการตาม (๒) และ (๓) ให้คู่กรณีเป็นผู้ชำระตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ข้อ ๑๐ ค่าใช้จ่ายสำหรับการประชุม เบี้ยประชุม หรือค่าตอบแทนของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายของสำนักงานอัยการสูงสุด

หมวด ๒

การพิจารณาข้อพิพาทเพื่อยุติการดำเนินคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐ

ข้อ ๑๑ เมื่อมีข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ ให้คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องแจ้งข้อเรียกร้องหรือข้อโต้แย้งสิทธิไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้อง โดยระบุให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและข้อเรียกร้อง หากคู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องเห็นว่ามีความพยานหลักฐานว่าตนต้องรับผิดชอบและไม่ติดใจโต้แย้งในเรื่องจำนวนค่าเสียหาย ให้คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องดำเนินการตามข้อเรียกร้องหรือชำระค่าเสียหายให้แก่คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ข้อพิพาทตามข้อ ๑๑ ไม่อาจยุติได้ภายในเวลาอันสมควรเนื่องจากคู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องปฏิเสธหรือไม่ยอมชำระหนี้ ให้คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องเสนอข้อพิพาทไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดภายในอายุความหรือกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี เพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

หนังสือเสนอข้อพิพาทไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด ให้ลงนามโดยบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนของคู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้อง ในกรณีที่มอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทน จะต้องมียุติฐานการมอบอำนาจแสดงประกอบด้วย

เมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องเสนอข้อพิพาทไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดภายในอายุความหรือกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องยกอายุความหรือกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีขึ้นต่อสู้ในภายหลัง

เพื่อประโยชน์ในการนับอายุความหรือกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีตามวรรคสาม ในกรณีที่ส่งหนังสือเสนอข้อพิพาททางไปรษณีย์ ให้กระทำโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน และให้ถือว่าวันที่ส่งหนังสือเสนอข้อพิพาทแก่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เป็นวันที่ยื่นหนังสือเสนอข้อพิพาทต่อสำนักงานอัยการสูงสุด

ให้นำความในข้อนี้มาใช้บังคับแก่กรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องได้ใช้สิทธิเรียกร้องแย้งด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓ เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้รับหนังสือเสนอข้อพิพาทจากคู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องแล้ว ให้พิจารณามีหนังสือแจ้งข้อเรียกร้องของคู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องไปยังคู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องเพื่อให้ชี้แจง แก่ข้อเรียกร้องดังกล่าว ในกรณีนี้ให้คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลว่าจะรับหรือ ปฏิเสธความรับผิดชอบตามที่ถูกร้องภายในระยะเวลาที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องมิได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าคู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องสละสิทธิในการชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผล เกี่ยวกับข้อพิพาทที่ถูกเรียกร้อง และให้สำนักงานอัยการสูงสุดดำเนินการต่อไป

ข้อ ๑๔ ในการพิจารณาระงับข้อพิพาท ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเปิดโอกาสให้คู่กรณีรับทราบ ข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ รวมทั้งชี้แจงและแสดงพยานหลักฐานประกอบข้ออ้างหรือข้อเถียง ของตนตามควรแก่กรณี

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ตกลงกัน หรือ ประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาท

ข้อ ๑๖ เมื่ออัยการสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามข้อเรียกร้องในข้อพิพาท เรืองใดแล้ว ให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยให้คู่กรณีทราบ เพื่อให้คู่กรณีได้มีโอกาส เจรจากตกลงกันหรือแสดงเหตุผลโต้แย้งคำวินิจฉัยดังกล่าว และให้คู่กรณีแจ้งผลการเจรจากกลง หรือเหตุผลโต้แย้งคำวินิจฉัยภายในระยะเวลาที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ในกรณีที่คู่กรณีทุกฝ่ายเห็นพ้องกับคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุด ให้คำวินิจฉัยนั้นเป็นอันยุติและ ผูกพันคู่กรณี และให้คู่กรณีถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุดดังกล่าวต่อไป

ในกรณีที่ไม่ปรากฏว่าคู่กรณีทุกฝ่ายเห็นพ้องกับคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุดภายในระยะเวลา ที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง หรือคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้แสดงเหตุผลโต้แย้งคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี ให้สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอข้อพิพาทดังกล่าวต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาชี้ขาดต่อไป

ข้อ ๑๗ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาข้อพิพาทของคู่กรณีและมีคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว ให้คำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นที่สุด และให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวให้คู่กรณีทราบ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการได้รับรองมติเกี่ยวกับข้อพิพาท เพื่อให้คู่กรณีถือปฏิบัติตาม คำวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวต่อไป

เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้แจ้งคำวินิจฉัยชี้ขาดให้คู่กรณีทราบแล้ว หากปรากฏว่าคู่กรณี ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการภายในเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยชี้ขาด ให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมีหนังสือแจ้งให้สำนักงานอัยการสูงสุดทราบ

เมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้รับแจ้งตามวรรคสองแล้ว ให้มีหนังสือแจ้งเตือนคู่กรณีฝ่ายที่ ต้องรับผิดชอบให้ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าว หากคู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบยังเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตาม ให้มีหนังสือเสนอให้ประธานกรรมการมีหนังสือถึงรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือผู้มีอำนาจกำกับหรือควบคุมดูแล หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นเพื่อแจ้งให้คู่กรณีฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าว และหาก ยังคงเพิกเฉยอยู่อีกให้ประธานกรรมการเสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ข้อ ๑๘ ในกรณีที่คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการอาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียของบุคคลภายนอกซึ่งไม่อาจยุติได้ในฝ่ายบริหาร คณะกรรมการจะไม่พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

ข้อ ๑๙ การทบทวนคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการจะกระทำได้เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญและไม่อาจเสนอได้ก่อนการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ

ข้อ ๒๐ ให้สำนักงานอัยการสูงสุดจัดทำรายงานสรุปคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบทุกหกเดือน

หมวด ๓

การพิจารณาดำเนินคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน

ข้อ ๒๑ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่งหรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรงดำเนินการ

รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่ดำเนินธุรกิจการค้าหรือการบริการเป็นปกติธุระ และมีข้อพิพาทอันเกี่ยวกับธุรกิจการค้าหรือการบริการนั้น อาจดำเนินคดีเองโดยไม่ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการดำเนินการก็ได้

ในการดำเนินการฟ้องร้องคดีทุกประเภท ให้หน่วยงานของรัฐเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องไปยังพนักงานอัยการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่าสามเดือนเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือรับผิดชอบดำเนินคดีเองตามวรรคสอง หน่วยงานของรัฐดังกล่าวอาจจำผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อช่วยดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อพิพาทที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคเฉพาะในประเด็นอันเป็นสาระสำคัญแห่งคดีหรือเป็นการดำเนินคดีในต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐนั้นสามารถจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดำเนินคดีได้

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีนั้นหน่วยงานของรัฐอยู่ในฐานะเสียเปรียบหรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่คุ้มค่า ให้แจ้งฐานะคดีและความเห็นควรยุติเรื่องให้หน่วยงานของรัฐพิจารณา หากหน่วยงานของรัฐเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของพนักงานอัยการให้การดำเนินคดีเรื่องนั้นเป็นอันยุติ

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีความเห็นขัดหรือแย้งกับความเห็นของพนักงานอัยการตามข้อ ๒๒ ให้แจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดพิจารณา

ถ้าอัยการสูงสุดเห็นพ้องกับหน่วยงานของรัฐ ให้แจ้งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป แต่หากอัยการสูงสุดเห็นแตกต่างจากความเห็นของหน่วยงานของรัฐ ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณา

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นพ้องกับความเห็นของอัยการสูงสุด มติของคณะกรรมการผูกพันหน่วยงานของรัฐ แต่หากคณะกรรมการเห็นควรให้ดำเนินคดีต่อไป ให้อัยการสูงสุดพิจารณาดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการอัยการประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ

คดีใดจะขาดอายุความฟ้องร้อง ให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความโดยไม่ต้องรอผลการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ

ข้อ ๒๔ ให้นำความในข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ และข้อ ๒๓ มาใช้บังคับกับการอุทธรณ์ ฎีกา การยื่นคำให้การ และการยื่นคำร้องอื่นใดโดยอนุโลม

ข้อ ๒๕ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งกับเอกชนเป็นคดีปกครองหรือกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตกเป็นคู่กรณีในคดีปกครอง ให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นคู่กรณีส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีปกครองโดยตรงดำเนินการ เว้นแต่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีเจ้าหน้าที่หรือนิติกรซึ่งมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว และประสงค์จะดำเนินคดีเอง ก็ให้ดำเนินการได้

ให้นำความในข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๒๔ มาใช้บังคับกับการดำเนินคดีปกครองโดยอนุโลม

ข้อ ๒๖ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในคดีแพ่งหรือคดีปกครองที่ต้องใช้อำนาจตุลาการในการระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่และอำนาจดำเนินคดีในชั้นอำนาจตุลาการโดยตรงดำเนินการ

ให้นำความในข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๒๔ มาใช้บังคับกับการดำเนินคดีในชั้นอำนาจตุลาการโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๒๗ การพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการพิจารณาชี้ขาดการดำเนินคดีทั้งปวง ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๙ ในวันก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการตามระเบียบนี้เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาชี้ขาดต่อไป และให้ถือว่าบรรดากระบวนการพิจารณาที่พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด หรือคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการ

ไว้ก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ เป็นกระบวนการพิจารณาของพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด หรือคณะกรรมการตามระเบียบนี้ด้วย แล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๘ การบังคับตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๙ ที่ยังคงดำเนินการอยู่ในวันก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี

ประกาศกระทรวงการคลัง

เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้

กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิ

หรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ

เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีหลักเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องการผ่อนผันให้เจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทที่ได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ผ่อนชำระเงินในอัตราที่เป็นธรรมและเป็นแนวทางเดียวกัน

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงการคลังจึงกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีฐานะเป็นกรมและราชการส่วนภูมิภาค แต่ไม่รวมถึงราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

“วงเงินที่ผ่อนชำระ” หมายความว่า จำนวนเงินที่ได้รับไปเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิ

“พ้นจากราชการ” หมายความว่า การออกจากราชการทุกกรณี รวมถึงการเกษียณอายุด้วย

“ผู้ขอผ่อนชำระ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่หรือทนายทนายผู้ได้รับเงินเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๒ การอนุมัติให้ผ่อนชำระตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ต้องมีใช้กรณีที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้ขอผ่อนชำระ ต้องเป็นกรณีที่ขอผ่อนชำระเต็มจำนวนที่ต้องชดใช้คืนและต้องมีใช้การขอผ่อนชำระในชั้นศาล

ข้อ ๓ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทนายทนายผู้ได้รับเงินเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิเสนอขอผ่อนชำระ ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติดังต่อไปนี้

๓.๑ ตรวจสอบสถานภาพปัจจุบัน ณ วันเสนอขอผ่อนชำระเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่ายและทรัพย์สินทั้งของผู้เสนอขอผ่อนชำระและคู่สมรส โดยมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลดังกล่าวหรือหน่วยงานเจ้าของข้อมูล แล้วแต่กรณีเพื่อประกอบการพิจารณา

๓.๒ ให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาผ่อนผันและกำหนดจำนวนเงินที่ต้องจ่ายงวดแรกอัตราร้อยละ ๒๐ ของวงเงินที่ได้รับเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิในโอกาสแรกก่อน ส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(๑) กรณีวงเงินไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑ ปี

(๒) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๕ ปี

(๓) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระ ในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลา ไม่เกิน ๑๐ ปี

ข้อ ๔ ให้คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับตั้งแต่วันถัดจากวันครบกำหนดที่หน่วยงานของรัฐเรียกให้คืนเงินจนกว่าจะชำระเสร็จ โดยให้ถือจำนวนเงินที่ผ่อนชำระในแต่ละเดือนเป็นการชำระดอกเบี้ยรายเดือนที่เกิดขึ้นก่อน ส่วนที่เหลือให้ถือเป็นการผ่อนชำระเงินต้นที่ค้างอยู่

เว้นแต่การผ่อนชำระเงินทั้งจำนวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา ๖ เดือน ทางราชการผ่อนผันไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระ ซึ่งหากได้มีการคิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระไปแล้วให้หน่วยงานของรัฐคำนวณดอกเบี้ยคืนให้โดยหักจากเงินต้นที่ต้องชำระในงวดสุดท้าย

ข้อ ๕ ให้ผู้ขอผ่อนชำระจัดหาบุคคล นิติบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน การผ่อนชำระด้วย

ข้อ ๖ เมื่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือกระทรวงการคลังอนุมัติให้ผ่อนชำระแล้ว ให้ผู้ขอผ่อนชำระทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญา ค้ำประกันตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนดท้ายประกาศนี้ แล้วจัดส่งสำเนาให้ กระทรวงการคลัง ๑ ชุด เมื่อได้รับชำระเงินในเดือนใดและนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน หรือนำส่งเข้าบัญชีอื่นตามหลักการบัญชีแล้ว ให้แจ้งเลขที่ใบนำส่ง เลขที่คลังรับ วัน เดือน ปี และจำนวนเงินไปให้กรมบัญชีกลางทราบโดยตรง หากบุคคลดังกล่าว ผิดนัดเดือนใดเดือนหนึ่งหรือบิดพลิ้วหรือประวิงเวลาชำระหนี้ ให้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

ข้อ ๑ หากเจ้าหน้าที่พ้นจากราชการระหว่างการผ่อนชำระ ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระเป็นอันยุติ ให้หน่วยงานของรัฐเรียกให้ชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที

ข้อ ๒ หน่วยงานของรัฐแห่งใดไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้ได้ให้ขอทำความเข้าใจกับกระทรวงการคลัง

ข้อ ๓ บรรดาคำสั่งหรือหลักเกณฑ์ใดซึ่งกำหนดไว้แล้วในประกาศนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประกาศนี้ ให้ใช้ประกาศนี้แทน

ข้อ ๑๐ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับสำหรับคำเสนอขอผ่อนชำระที่หน่วยงานของรัฐได้รับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมหมาย ภาษี

รองปลัดกระทรวงการคลัง

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน

หนังสือรับสภาพหนี้
กรณีได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โดยหนังสือฉบับนี้ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....ตำแหน่ง.....สังกัด.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ขอทำหนังสือฉบับนี้ให้ไว้แก่
.....ตั้งอยู่เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า ข้าพเจ้าตกลงยินยอมคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ/โดยไม่มีสิทธิ กรณี
.....เป็นเงินรวมทั้งสิ้น
.....บาท (.....) พร้อมดอกเบี้ย
ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี /งดดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้น โดยชำระงวดแรกจำนวน.....บาท
(.....) ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ส่วนที่เหลือขอผ่อนชำระเป็นรายเดือนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา.... ปี.....เดือน ตามสัญญา
ผ่อนชำระหนี้ เลขที่...../.....ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หนังสือนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจในหนังสือรับสภาพหนี้
ฉบับนี้ด้วยดีโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัญญา
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

**สัญญาผ่อนชำระหนี้
กรณีได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ**

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า..... อายุ.....ปี อาชีพ.....
ตำแหน่ง.....สังกัด.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด..... ขอทำสัญญาผ่อนชำระหนี้ให้ไว้แก่
.....โดย.....เป็นผู้แทน ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้าพเจ้ายินยอมคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ/โดยไม่มีสิทธิ จำนวน.....
.....บาท (.....) พร้อมดอกเบี้ยในอัตรา
ร้อยละ 7.5 ต่อปี / งดดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้น ตามสัญญาฉบับที่...../.....
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โดยจะชำระงวดแรกจำนวน.....บาท
(.....) ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
และส่วนที่เหลือจำนวน.....บาท (.....)
ขอผ่อนชำระเป็นรายเดือนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา.....ปี.....เดือน ตามตารางรายละเอียด
การผ่อนชำระหนี้แนบท้ายสัญญานี้

ข้อ 2 จำนวนเงินที่เหลือตามข้อ 1 ข้าพเจ้าขอผ่อนชำระเป็นรายเดือน ในอัตรา
เดือนละ.....บาท (.....)
จนกว่าจะครบจำนวนที่ต้องชำระ และขอรับรองว่าจะไม่เรียกร้องเพื่อระงับหรืองดเว้นการชำระหนี้รายนี้
เป็นอันขาด ทั้งนี้ จะเริ่มผ่อนชำระตั้งแต่วันที่.....พ.ศ..... เป็นต้นไป

ข้อ 3 การชำระเงิน

3.1 กรณีเป็นเจ้าหน้าที่

- ข้าพเจ้าจะนำเงินงวดแรกมาชำระและยินยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินเดือน
หักเงินเดือนของข้าพเจ้า ณ ที่จ่ายเป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนจนกว่าจะครบ

3.2 กรณีเป็นทายาทหรือผู้เกี่ยวข้อง

- ข้าพเจ้ายินยอมจะนำเงินมาชำระ ณ.....เป็นการชำระ
งวดแรกและงวดต่อไปเป็นรายเดือน ทุก ๆ เดือนจนกว่าจะครบ

ข้อ 4 หากต้องเสียค่าธรรมเนียมในการส่งเงิน ข้าพเจ้ายินยอมออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น

ข้อ 5 หากข้าพเจ้าพ้นจากราชการระหว่างการผ่อนชำระ ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระเป็นอันยุติ ข้าพเจ้ายินยอมชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที

ข้อ 6 หากข้าพเจ้าผิดนัดชำระเดือนใดเดือนหนึ่ง หรือผิดสัญญานี้ด้วยประการใดก็ตาม ข้อตกลงเรื่องการผ่อนผันให้คงดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้นเป็นอันยกเลิกตั้งแต่นั้น ข้าพเจ้ายินยอมให้ทางราชการดำเนินคดีตามกฎหมายกับข้าพเจ้าได้ทันที

สัญญาผ่อนชำระหนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้อความตรงกัน ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจข้อความในสัญญาฉบับนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัญญา

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับสัญญา

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

หมายเหตุ

ผู้รับสัญญา คือ ผู้รับมอบอำนาจจากส่วนราชการซึ่งเป็นนิติบุคคล

สัญญาค้ำประกัน

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....(1).....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....สังกัด.....

สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ คู่สมรสตาย/หย่าร้าง

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....คู่สมรสชื่อ.....

ขอทำสัญญาค้ำประกันให้ไว้แก่.....ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ 1 ตามที่.....(2).....ได้ทำสัญญาผ่อนชำระหนี้ไว้ต่อ

.....(3).....ตามสัญญาผ่อนชำระหนี้เลขที่...../.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น ข้าพเจ้าได้ทราบและเข้าใจข้อความในสัญญาดังกล่าว

โดยตลอดแล้ว จึงขอทำสัญญาค้ำประกันไว้ต่อ.....(3).....ว่า

ถ้า.....(2).....กระทำความผิดสัญญาดังกล่าวไม่ว่าข้อหนึ่งข้อใดด้วย

ประการใด ๆ ข้าพเจ้ายินยอมชำระหนี้ตามข้อผูกพันที่ระบุไว้ในสัญญาดังกล่าวนั้นทุกประการให้แก่

.....(3).....ทันที โดย.....(3).....

มีจำต้องเรียกร้องให้.....(2).....ชำระหนี้ก่อนและข้าพเจ้าจะรับผิดชอบ

สัญญานี้ตลอดไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้ครบเต็มจำนวน

ข้อ 2 ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ที่.....(3).....ผ่อนเวลา

หรือผ่อนจำนวนเงินในการชำระหนี้ตามสัญญาดังกล่าวให้แก่.....(2).....

โดยจะได้แจ้งหรือมิได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบก็ตาม ให้ถือว่าข้าพเจ้าได้ตกลงยินยอมในการผ่อนเวลาหรือ

ผ่อนจำนวนเงินในการชำระหนี้ด้วยทุกครั้ง ข้าพเจ้ายินยอมให้เอาการผ่อนเวลาหรือผ่อนจำนวนเงิน

ในการชำระหนี้ดังกล่าวเป็นเหตุปลดปล่อยความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและข้าพเจ้าจะรับผิดชอบในฐานะ

ผู้ค้ำประกันตามสัญญานี้ตลอดไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้ครบเต็มจำนวน

ข้อ 3 ข้าพเจ้าขอแสดงหลักทรัพย์ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้าและปลอดจากภาระ

ผูกพันใด ๆ อันจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมค่า เพื่อเป็นหลักฐานในการค้ำประกันไว้ต่อ.....(3).....

.....ดังนี้

/ที่ดิน

ที่ดิน

1) โฉนดเลขที่.....หน้าสำรวจ.....ระหว่าง.....
เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....วา อยู่ที่ดินตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ราคาประมาณ.....บาท
(.....)

2) โฉนดเลขที่.....หน้าสำรวจ.....ระหว่าง.....
เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....วา อยู่ที่ดินตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ราคาประมาณ.....บาท
(.....)

หลักทรัพย์อื่น

1).....
ราคาประมาณ.....บาท (.....)
2).....
ราคาประมาณ.....บาท (.....)

ข้อ 4 ข้าพเจ้าจะไม่จำหน่าย จ่าย โอน ก่อหนี้สินหรือการผูกพันใด ๆ ในทรัพย์สิน
ของข้าพเจ้าตามที่ได้รับไว้ในข้อ 3 ตลอดระยะเวลาที่สัญญาค้ำประกันฉบับนี้ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่
เว้นแต่จะได้รับคามยินยอมเป็นหนังสือจาก.....(3).....

ข้อ 5 ข้าพเจ้าจะไม่เพิกถอนการค้ำประกันในระหว่างที่.....(2).....
.....ต้องรับผิดชอบอยู่ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาผ่อนชำระหนี้

สัญญาค้ำประกันนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้อความตรงกัน ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจ
ข้อความในสัญญาฉบับนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ค้ำประกัน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

/ความยินยอม...

ความยินยอมของคู่สมรส

ข้าพเจ้า.....คู่สมรสของ.....
.....ผู้ค้าประกัน ได้ทราบข้อความในสัญญาค้าประกันแล้ว ยินยอมให้
.....ทำสัญญาค้าประกันฉบับนี้ได้

ลงชื่อ.....คู่สมรสผู้ยินยอม
(.....)

ลงชื่อ..... พยาน
(.....)

ลงชื่อ..... พยาน
(.....)

หมายเหตุ

- (1) ชื่อผู้ทำสัญญาค้าประกัน
- (2) ชื่อผู้ทำสัญญาผ่อนชำระหนี้
- (3) ชื่อส่วนราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลผู้รับสัญญา

ประกาศรัฐสภา

เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาท
ได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ
พ.ศ. ๒๕๖๔

โดยที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๖ บัญญัติให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา และมาตรา ๑๕ บัญญัติให้ ก.ร. มีอำนาจออกระเบียบรัฐสภาหรือประกาศรัฐสภาเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ก.ร. จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศรัฐสภา เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีบุคคลหรือทายาทได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ พ.ศ. ๒๕๖๔”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“คบ.รส.” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารเกี่ยวกับการงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการงบประมาณ

“พ้นจากหน้าที่” หมายความว่า การออกจากราชการ การออกจากตำแหน่ง การสิ้นสุดสัญญาจ้าง การสิ้นสุดสมาชิกภาพ การพ้นจากตำแหน่ง หรือการพ้นจากหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น

“ผู้ขอผ่อนชำระ” หมายความว่า ข้าราชการรัฐสภา พนักงานราชการและลูกจ้างของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา สมาชิกรัฐสภา อดีตสมาชิกรัฐสภา หรือบุคคลซึ่งได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ หรือทายาทของบุคคลดังกล่าวข้างต้น หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

“หัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภา” หมายความว่า เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขาธิการวุฒิสภา หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

ข้อ ๔ การอนุมัติให้ผ่อนชำระตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ต้องมิใช่กรณีที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้ขอผ่อนชำระ ต้องเป็นกรณีที่ผู้ขอผ่อนชำระขอผ่อนชำระเต็มจำนวนที่ต้องชดใช้คืน และต้องมิใช่การขอผ่อนชำระในชั้นศาล

เงินหรือสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ ให้หมายความรวมถึงค่าดอกเบี้ย ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและบังคับคดี (ถ้ามี) ด้วย

ข้อ ๕ ให้หัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติให้ผ่อนชำระหนี้ตามประกาศนี้

ข้อ ๖ อัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระให้คิดในอัตราที่กฎหมายกำหนด

ข้อ ๗ หากผู้ผ่อนชำระหนี้พ้นจากหน้าที่ระหว่างการผ่อนชำระ ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระ เป็นอันยุติ และให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเรียกให้ชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที เว้นแต่ กรณีที่ หัวหน้าส่วนราชการสังกัดรัฐสภาอาจอนุมัติให้ผ่อนชำระต่อไปได้ตามควรแก่กรณี โดยอาจพิจารณาจาก ความสามารถในการผ่อนชำระหนี้ เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย และทรัพย์สินของผู้เสนอขอผ่อนชำระหนี้ หรือคู่สมรส

ข้อ ๘ ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการขอผ่อนชำระหนี้ตามประกาศนี้ได้ ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเสนอต่อ คบง.รส. เพื่อพิจารณาเห็นชอบ

ข้อ ๙ นอกจากที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ให้นำหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ และแบบหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญาค้ำประกัน ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติ เกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด มาใช้บังคับ โดยอนุโลม โดยคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” และ “เจ้าหน้าที่” ในประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าว ให้ใช้คำว่า “ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา” และ “ข้าราชการรัฐสภา พนักงานราชการและลูกจ้างของ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา สมาชิกรัฐสภา อดีตสมาชิกรัฐสภา หรือบุคคลซึ่งได้รับเงินหรือสิทธิประโยชน์ จากส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเกินสิทธิหรือได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ” ตามลำดับ แทนในทุกที่

ข้อ ๑๐ การดำเนินการตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ และหลักเกณฑ์วิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด ให้ถือว่าการดำเนินการนั้น ชอบด้วยประกาศนี้

กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์ การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไป โดยไม่มีสิทธิ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๖ และหลักเกณฑ์วิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาเสนอต่อ คบง.รส. เพื่อพิจารณาเป็นกรณีไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ชวน หลีกภัย

ประธานรัฐสภา

ที่ กค 0406.2/อ. ๒๔

กระทรวงการคลัง

ถนนพระราม 6 กทม. 10400

๑ เมษายน 2548

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินประโยชน์ความในคดีแพ่ง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดกระทรวง อธิบดี อธิการบดี เลขาธิการ ผู้อำนวยการ

ตามที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 10 กำหนดให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังและเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ประกอบกับคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้มีความเห็นว่าการตกลงประเมินประโยชน์ความและการถอนฟ้องคดีในชั้นศาล ส่วนราชการผู้เป็นเจ้าของคดีสามารถพิจารณาได้โดยหารือกับกระทรวงการคลังซึ่งเป็นส่วนราชการผู้มีความอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน ตามบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 (ในขณะนั้น) ก่อน ฉะนั้น กระทรวงการคลังจึงเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับการถอนฟ้อง และประเมินประโยชน์ความของส่วนราชการต่าง ๆ ได้ (รายละเอียดความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาสามารถตรวจสอบได้จากเว็บไซต์ของกรมบัญชีกลาง www.cgd.go.th) ทำให้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของแผ่นดินที่ส่วนราชการเป็นคู่ความในคดี หากประสงค์ที่จะถอนฟ้องหรือประเมินประโยชน์ความเพื่อยุติคดีจะต้องขอทำความตกลงกับกระทรวงการคลังทุกกรณี จึงทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้า ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคดีได้ นั้น

กระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้กระทรวงการคลังจะมีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังและกิจการเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งการตกลงประเมินประโยชน์ความและการถอนฟ้องคดีในชั้นศาล ส่วนราชการผู้เป็นเจ้าของคดีจะต้องหารือกระทรวงการคลังก่อนก็ตาม แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติกระทรวงการคลังจะมีได้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วยและจะไม่ทราบกระบวนการพิจารณาและฐานะคดีมาตั้งแต่แรก ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดีและสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 42 ที่ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ เพื่อใช้บังคับกับส่วนราชการอื่นปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ ที่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความยุ่งยาก ข้ำซ้อนหรือความล่าช้า ต่อการปฏิบัติ

/หน้าที่...

หน้าที่ให้เหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ล่าช้าหรือไม่จำเป็น และการกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงาน จึงควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของงานในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของงานสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

2. คดีตามข้อ 1 หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

3. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดแจ้งให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดถือปฏิบัติตามแนวทางข้างต้น
ต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายประกอบ ตันติยาพงศ์)

รองปลัดกระทรวงการคลัง

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน

กรมบัญชีกลาง

สำนักความรับผิดชอบทางแพ่ง

กลุ่มพัฒนาและบริหารงานละเมิดและแพ่ง

โทร. 0 2271 1999

Call center 0 2271 0686 90 ต่อ 6415

E-mail : civilbur@cgd.go.th

กรมยุติธรรม
 14292
 วันที่ 10 ส.ย. 2540
 เวลา 12.30

232-1
 1/2

ที่ นร 0601/372

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ทำข้างวังหน้า กรุงเทพฯ 10200

5 มิถุนายน 2540

เรื่อง หาหรือแนวทางการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์
 การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

เรียน ปลัดกระทรวงการคลัง

อ้างถึง หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0526.6/7036
 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2540

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึก เรื่อง อำนาจของกระทรวงการคลังในการให้ความเห็นชอบ
 การถอนฟ้องคดีกรณีส่วนราชการฟ้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนจากเอกชน

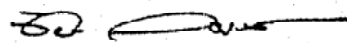
ตามหนังสือที่อ้างถึง กระทรวงการคลังขอให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
 พิจารณาให้ความเห็นแนวทางการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
 ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539
 ซึ่งกองทัพบกหาหรือต่อกรมบัญชีกลาง และสืบเนื่องจากการร่วมหาหรือแนวทางการปฏิบัติ
 ตามระเบียบดังกล่าวร่วมกันระหว่างกระทรวงการคลัง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
 และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 15 พฤษภาคม 2540 สรุปได้ว่า
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นผู้ร่างและออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ
 ในชั้นต้นสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาควรเป็นเจ้าของเรื่องในการวินิจฉัยตีความ
 เกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯนี้ สำนักนายกรัฐมนตรีจึงส่งเรื่องให้
 กระทรวงการคลังหาหรือมาเพื่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาดำเนินการต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาข้อหาหรือของกองทัพบกแล้ว มีปัญหาว่า ข้าราชการบำนาญบ้านนาญสังกัดกองทัพบก (ร้อยตรี เล็ก ดีศิริ ร้อยตรี ไสว นาสัย ร้อยตรี ทองใบ คำพุม และสิบโท สมนึก พรหมจีน) แต่ละคนได้เบิกรับเงิน ค่ารักษาพยาบาลไปจากทางราชการโดยไม่มีสิทธิ ทางราชการจึงดำเนินคดีกับบุคคล ดังกล่าวเรียกให้ชดใช้เงินคืนแก่ทางราชการ ต่อมาจำเลยทุกคนได้ยินยอมรับผิดชอบ รับผิด นำเงินตามจำนวนในฟ้องมาชดใช้คืนแก่ทางราชการครบถ้วน กองทัพบกได้ขอให้ กระทรวงการคลังพิจารณาให้ความเห็นชอบการถอนฟ้องคดี แต่กระทรวงการคลัง พิจารณาแล้วเห็นว่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มิได้กำหนดให้กระทรวงการคลัง มีหน้าที่ในการพิจารณาหรือให้ความเห็นชอบในการถอนฟ้องคดีที่หน่วยงานของรัฐเป็นโจทก์ จึงขอหาหรือว่าการพิจารณาให้ความเห็นชอบดังกล่าวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดและเป็นไป ตามกฎหมายหรือระเบียบใด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า เมื่อมีข้อเท็จจริงว่าบุคคลตามที่ กองทัพบกแจ้งมานั้นเป็นข้าราชการบำนาญบ้านนาญ กรณีจึงเป็นเรื่องที่บุคคลซึ่งมิใช่ ข้าราชการกระทำการละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ กฎหมายและระเบียบที่จะเรียกร้อง เอากับบุคคลดังกล่าวเพื่อให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงมิใช่พระราชบัญญัติความรับผิด ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 แต่จะเป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งเมื่อจำเลยชดใช้เงินต่อทางราชการ ย่อมเป็น การขอประนีประนอมยอมความกับโจทก์ กองทัพบกในฐานะโจทก์ย่อมกระทำได้โดยการ หาหรือกับกระทรวงการคลังซึ่งเป็นส่วนราชการผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินแผ่นดิน ตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉะนั้น เมื่อกระทรวงการคลัง เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดินดังกล่าว การพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในการถอนฟ้องคดีที่หน่วยงานของรัฐเป็นโจทก์ฟ้องเอกชนเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ซึ่งรัฐเป็นผู้เสียหาย ย่อมเป็นอำนาจของกระทรวงการคลังที่จะเป็นผู้พิจารณาให้ความ เห็นชอบได้

รายละเอียดของความเห็นปรากฏตามบันทึกที่ได้เสนอมาพร้อมหนังสือ
 อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แจ้งผลการพิจารณาไปยังสำนักเลขาธิการ
 คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบตามระเบียบด้วยแล้ว
 จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์)

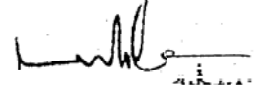
รองเลขาธิการ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานเลขาธิการกรม
 (ฝ่ายวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง)
 โทร. 2220206-9
 โทรสาร 2241401
 2263611-2

/ ส่ง กรมบัญชีกลาง

ค.ร. + 10.10.2554

(นายสมชาย จันทิมา)
 รองปลัดกระทรวงการคลัง

บันทึก

เรื่อง อำนาจของกระทรวงการคลังในการให้ความเห็นชอบการถอนฟ้องคดี
กรณีส่วนราชการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเอกชน

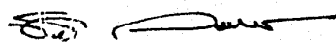
กองทัพบกได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ กท 0421/3579 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2539 ถึงกรมบัญชีกลางความว่า กองทัพบกได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องร้อยตรี เล็ก คีรี ให้ชดใช้เงินจำนวน 82,310 บาท ร้อยตรี ไสว นาสี ชดใช้เงินจำนวน 41,864 บาท ร้อยตรี ทองใบ คำพูน ชดใช้เงินจำนวน 51,190 บาท และสิบโท สมนึก พรหมจีน ชดใช้เงินจำนวน 18,500 บาท คืนให้แก่ทางราชการ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเบิกรับเงินค่ารักษาพยาบาลไปจากทางราชการโดยไม่มีสิทธิต่อมาจำเลยในทุกคดีได้นำเงินมาชดใช้ให้แก่ทางราชการครบถ้วนตามจำนวนในฟ้อง กองทัพบกพิจารณาแล้วเห็นว่าเมื่อจำเลยได้นิยมนำเงินตามจำนวนในฟ้องมาชดใช้คืนให้แก่ทางราชการครบถ้วนแล้วย่อมเป็นผลดีต่อทางราชการที่ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในชั้นศาลอีกต่อไป สมควรถอนฟ้องให้จำเลยทั้งสิ้น แต่เนื่องจากเงินค่ารักษาพยาบาลดังกล่าวเป็นเงินในงบประมาณส่วนกลางประกอบด้วย ขณะนี้คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ดังนั้น กองทัพบกจึงขอให้กระทรวงการคลังพิจารณาให้ความเห็นชอบการถอนฟ้องจำเลยทั้งสิ้น

กรมบัญชีกลางได้พิจารณาเรื่องที่กองทัพบกหาข้อแล้ว เห็นว่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มิได้กำหนดให้กระทรวงการคลังมีหน้าที่ในการพิจารณาหรือให้ความเห็นชอบในการถอนฟ้องคดีที่หน่วยงานของรัฐเป็นโจทก์แต่ประการใด จึงมีหนังสือ ที่ กค 0526.6/7036 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2540 หาข้อไปยังสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะส่วนราชการผู้ดูแลระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ขอให้พิจารณาว่าการพิจารณาให้ความเห็นชอบในการถอนฟ้องในคดีที่หน่วยงานของรัฐเป็นโจทก์เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดและเป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบใด

ต่อมาได้มีการร่วมหารือระหว่างผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2540 ผลการร่วมหารือสรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เป็นผู้ร่างและออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ในขั้นต้นสำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาควรจะเป็นเจ้าของเรื่องในการวินิจฉัยตีความเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีนี้ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจึงมีหนังสือ ที่ นร 1304/4814
ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2540 ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาข้อหาหรือ
ของกองทัพบก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาข้อหาหรือของกองทัพบกตาม
หนังสือกองทัพบก ส่วนที่สุด ที่ กท 0421/3579 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2539
และเอกสารซึ่งส่งมาประกอบการพิจารณาแล้ว สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า กองทัพบก
ได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้อง ร้อยตรี เล็ก ศิริวิ (ศาลจังหวัดพิษณุโลก
คดีหมายเลขคำ ที่ 989/2539 วันที่ 9 กรกฎาคม 2539) ร้อยตรี ไสว นาชัย
(ศาลจังหวัดพิษณุโลก คดีหมายเลขคำที่ 1023/2539 วันที่ 11 กรกฎาคม 2539)
ร้อยตรี ทองใบ คำพูน (ศาลจังหวัดพิษณุโลก คดีหมายเลขคำ ที่ 988/2539
วันที่ 9 กรกฎาคม 2539) และสิบโท สมนึก พรพจน์ (ศาลแขวงพิษณุโลก คดีหมายเลขคำ
ที่ 178/2539 วันที่ 11 กรกฎาคม 2539) ขอให้เงินคืนแก่ทางราชการ เนื่องจาก
บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญบำนาญเบิกรับเงินค่ารักษาพยาบาลไปจาก
ทางราชการโดยไม่มีสิทธิ ต่อมาจำเลยในแต่ละคดีได้อินยอมรับผิดโดยนำเงินมาชดเชย
แก่ทางราชการตามจำนวนในฟ้อง และทางราชการได้นำเงินส่งคลังจังหวัดเป็นที่
เรียบร้อยแล้ว (หลักฐานตามสำเนาใบส่งเงินรายได้แผ่นดินซึ่งคลังจังหวัดลงลายมือชื่อ
รับเงินวันที่ 4 ตุลาคม 2539 วันที่ 6 กันยายน 2539 วันที่ (อ่านไม่ออก) และ
วันที่ 18 กันยายน 2539 ตามลำดับ) กองทัพบกพิจารณาแล้วเห็นว่าเมื่อจำเลยทุกคน
ได้อินยอมรับผิดโดยนำเงินมาชดเชยให้ทางราชการครบถ้วนแล้วย่อมเป็นผลดีต่อทางราชการ
จึงสมควรถอนฟ้องจำเลยทั้งสิ้น แต่เนื่องจากขณะนั้นคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณา
ของศาล จึงขอให้กระทรวงการคลังพิจารณา

จากข้อเท็จจริงและปัญหาข้างต้นนี้ เมื่อมีข้อเท็จจริงว่าบุคคลตามที่กองทัพบก
แจ้งมา นั้นเป็นข้าราชการบำนาญจำนวนมาก กรณีจึงเป็นเรื่องที่บุคคลซึ่งมิใช่ข้าราชการ
กระทำการละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น กฎหมายและระเบียบที่จะเรียกร้อง
เอาที่บุคคลดังกล่าวเพื่อให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ทางราชการ จึงมิใช่พระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539
แต่จะเป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งเมื่อจำเลยขอชดใช้เงินต่อทางราชการ ส่อมเป็น
การขอประนีประนอมยอมความกับโจทก์ กองทัพบกในฐานะโจทก์จึงยอมกระทำได้
โดยหาหรือกับกระทรวงการคลังซึ่งเป็นส่วนราชการผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน
แผ่นดินตามบทบัญญัติมาตรา 9¹ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม
พ.ศ. 2534 ฉะนั้น เมื่อกระทรวงการคลังเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน
ของแผ่นดินดังกล่าว การพิจารณาให้ความเห็นชอบในการถอนฟ้องคดีที่หน่วยงานของรัฐ
ซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องเอกชนเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนที่รัฐเป็นผู้เสียหายยอมเป็นอำนาจ
ของกระทรวงการคลังที่จะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบได้

(นายชัชวาลน์ วงศ์วัฒนศาสตร์)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน 2540

¹มาตรา 9 กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินแผ่นดิน
ภาษีอากร การรัษฎากร กิจการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ กิจการอันกฎหมายบัญญัติให้เป็น
การผูกขาดของรัฐ กิจการหาราชได้ ซึ่งรัฐมีอำนาจดำเนินการได้แต่ผู้เดียวตามกฎหมาย
และไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรมอื่น และกิจการซึ่งจะเป็นสัญญาผูกพัน
ต่อเมื่อรัฐบาลได้ให้อำนาจหรือให้สัตยาบัน รวมทั้งการค้าประกันหนี้ของส่วนราชการ
องค์การของรัฐ สถาบันการเงิน และรัฐวิสาหกิจ

ที่ กต 0530.71 ก. 104

กระทรวงการคลัง
ถนนพระราม 6 กท. 10400

ตุลาคม 2544

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง อธิบดี เลขาธิการ อธิการบดี ผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ

ด้วยปรากฏว่าส่วนราชการหลายแห่งได้ขอให้กระทรวงการคลังพิจารณาอนุมัติจำหน่ายหนี้
ตามคำพิพากษาที่สิ้นสุดระยะเวลาการบังคับคดี โดยให้เหตุผลว่าไม่ปรากฏว่าลูกหนี้มีหลักทรัพย์หรือ
ทรัพย์สินใดที่จะนำมาบังคับคดีชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการ
สืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ส่วนราชการได้แจ้งเพื่อประกอบการขออนุมัติจำหน่ายหนี้
ดังกล่าวเป็นสundry นั้น ส่วนใหญ่ยังมิได้ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถ หรือเลยไม่ตรวจสอบ
โดยต่อเนื่อง ทำให้ทางราชการต้องขาดประโยชน์อันพึงได้รับการชำระหนี้ตามคำพิพากษาจากลูกหนี้
เป็นจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้การสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ของส่วนราชการต่างๆ
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ กระทรวงการคลังจึงกำหนดแนวทาง
เกี่ยวกับการบังคับคดีและการสืบหาหลักทรัพย์ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้ส่วนราชการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ
การบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ทันทีที่มีหมายบังคับคดีแล้ว

2. ให้คณะกรรมการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์
หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

(1) ประสานงานกับกรมที่ดินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์ประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่
ปรากฏรายชื่อลูกหนี้ ครอบครองของลูกหนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ซึ่งอาจ
นำยศมาบังคับคดีได้ โดยให้ตรวจสอบตามภูมิสำเนาเดิมที่เคยอยู่อาศัย สถานที่ที่เคยย้ายไปดำรง
ตำแหน่งและภูมิสำเนาปัจจุบันด้วย

(2) ตรวจสอบทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์
เรือ หุ่นส่วนในบริษัท หรือหลักประกันการขอใช้ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ โดยประสานงานกับ
ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่จัดทำทะเบียนควบคุมสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว

(3) สืบหาทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ในสำนักงาน บ้านพักของลูกหนี้หรือจากครอบครัว
หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอันอาจมีทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ในครอบครอง

(4) ขอความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์หรือ
บัญชีเงินฝากในธนาคารและสถาบันการเงินนั้นๆ

((5). ...

(5) ดำเนินการอื่นใดในการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ

3. ให้ส่วนราชการรายงานผลดำเนินการบังคับคดีและสืบหาหลักทรัพย์ให้กรมบัญชีกลางทราบทุกกระแสราย 3 เดือน

4. การขออนุมัติจำหน่ายหนี้ที่ไม่สามารถสืบหาหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ส่วนราชการต้องส่งหลักฐานการดำเนินการข้างต้นให้กระทรวงการคลังเพื่อประกอบการพิจารณาขออนุมัติและในกรณีที่ไม่พบหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องแจ้งเหตุผลไว้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และโปรดแจ้งหน่วยงานในสังกัดถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุทธิพันธุ์ นิธิภาณุพันธ์)

รองปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงการคลัง

กรมบัญชีกลาง

สำนักกฎหมายและระเบียบ

ส่วนกฎหมายและระเบียบ 7

โทร. 0-2271-0916

ที่ สผ ๐๐๑๕/

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

วัน เดือน ปี

เรื่อง ขอให้คืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ

เรียน

อ้างถึง ๑.

๒.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารที่ชี้แจงที่มาของการเรียกคืน

๒. หลักฐานต่าง ๆ ประกอบ

๓. รายละเอียดจำนวนเงินที่ต้องเรียกคืน

ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.....

.....
.....

ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงขอให้ท่านดำเนินการคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ
จำนวนเงินทั้งสิ้น ทั้งสิ้น บาท (.....)
(สิ่งที่ส่งมาด้วย...) โดยให้ท่านติดต่อคืนเงินมายัง กลุ่มงานการเงิน สำนักการคลังและงบประมาณ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐
ต่อ ภายใน ๑๕ วันนับจากวันที่ได้รับหนังสือฉบับนี้ หากท่านละเลยไม่ดำเนินการคืนเงินให้เสร็จสิ้นภายใน
ระยะเวลาดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการคืนเงินให้แก่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยด่วน

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักกฎหมาย

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ

โทรสาร ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ

ประกาศกระทรวงการคลัง

เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้

กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิ

หรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ

เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีหลักเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องการผ่อนผันให้เจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทที่ได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ผ่อนชำระเงินในอัตราที่เป็นธรรมและเป็นแนวทางเดียวกัน

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กระทรวงการคลังจึงกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีฐานะเป็นกรมและราชการส่วนภูมิภาค แต่ไม่รวมถึงราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

“วงเงินที่ผ่อนชำระ” หมายความว่า จำนวนเงินที่ได้รับไปเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิ

“พ้นจากราชการ” หมายความว่า การออกจากราชการทุกกรณี รวมถึงการเกษียณอายุด้วย

“ผู้ขอผ่อนชำระ” หมายความว่า เจ้าหน้าที่หรือทนายทนายผู้ได้รับเงินเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๒ การอนุมัติให้ผ่อนชำระตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ต้องมีใช้กรณีที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้ขอผ่อนชำระ ต้องเป็นกรณีที่ขอผ่อนชำระเต็มจำนวนที่ต้องชดใช้คืนและต้องมีใช้การขอผ่อนชำระในชั้นศาล

ข้อ ๓ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทนายทนายผู้ได้รับเงินเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิเสนอขอผ่อนชำระ ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติดังต่อไปนี้

๓.๑ ตรวจสอบสถานภาพปัจจุบัน ณ วันเสนอขอผ่อนชำระเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่ายและทรัพย์สินทั้งของผู้เสนอขอผ่อนชำระและคู่สมรส โดยมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลดังกล่าวหรือหน่วยงานเจ้าของข้อมูล แล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการพิจารณา

๓.๒ ให้งานของรัฐบาลพิจารณาผ่อนผันและกำหนดจำนวนเงินที่ต้องจ่ายงวดแรกอัตราร้อยละ ๒๐ ของวงเงินที่ได้รับเกินสิทธิหรือโดยไม่มีสิทธิในโอกาสแรกก่อน ส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(๑) กรณีวงเงินไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๑ ปี

(๒) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน ๕ ปี

(๓) กรณีวงเงินเกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผ่อนชำระ ในอัตราเดือนละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ ของเงินเดือนหรือรายได้ ภายในกำหนดเวลา ไม่เกิน ๑๐ ปี

ข้อ ๔ ให้คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับตั้งแต่วันถัดจากวันครบกำหนดที่หน่วยงานของรัฐเรียกให้คืนเงินจนกว่าจะชำระเสร็จ โดยให้ถือจำนวนเงินที่ผ่อนชำระในแต่ละเดือนเป็นการชำระดอกเบี้ยรายเดือนที่เกิดขึ้นก่อน ส่วนที่เหลือให้ถือเป็นการผ่อนชำระเงินต้นที่ค้างอยู่

เว้นแต่การผ่อนชำระเงินทั้งจำนวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา ๖ เดือน ทางราชการผ่อนผันไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระ ซึ่งหากได้มีการคิดดอกเบี้ยระหว่างการผ่อนชำระไปแล้วให้หน่วยงานของรัฐคำนวณดอกเบี้ยคืนให้โดยหักจากเงินต้นที่ต้องชำระในงวดสุดท้าย

ข้อ ๕ ให้ผู้ขอผ่อนชำระจัดหาบุคคล นิติบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน การผ่อนชำระด้วย

ข้อ ๖ เมื่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือกระทรวงการคลังอนุมัติให้ผ่อนชำระแล้ว ให้ผู้ขอผ่อนชำระทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระและสัญญา ค้ำประกันตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนดท้ายประกาศนี้ แล้วจัดส่งสำเนาให้ กระทรวงการคลัง ๑ ชุด เมื่อได้รับชำระเงินในเดือนใดและนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน หรือนำส่งเข้าบัญชีอื่นตามหลักการบัญชีแล้ว ให้แจ้งเลขที่ใบนำส่ง เลขที่คลังรับ วัน เดือน ปี และจำนวนเงินไปให้กรมบัญชีกลางทราบโดยตรง หากบุคคลดังกล่าว ผิดนัดเดือนใดเดือนหนึ่งหรือบิดพลิ้วหรือประวิงเวลาชำระหนี้ ให้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

ข้อ ๓ หากเจ้าหน้าที่พ้นจากราชการระหว่างการผ่อนชำระ ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระเป็นอันยุติ ให้หน่วยงานของรัฐเรียกให้ชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที

ข้อ ๔ หน่วยงานของรัฐแห่งใดไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้ได้ให้ขอทำความเข้าใจกับกระทรวงการคลัง

ข้อ ๕ บรรดาคำสั่งหรือหลักเกณฑ์ใดซึ่งกำหนดไว้แล้วในประกาศนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประกาศนี้ ให้ใช้ประกาศนี้แทน

ข้อ ๑๐ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับสำหรับคำเสนอขอผ่อนชำระที่หน่วยงานของรัฐได้รับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมหมาย ภาษี

รองปลัดกระทรวงการคลัง

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน

หนังสือรับสภาพหนี้
กรณีได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

โดยหนังสือฉบับนี้ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....ตำแหน่ง.....สังกัด.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ขอทำหนังสือฉบับนี้ให้ไว้แก่
.....ตั้งอยู่เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า ข้าพเจ้าตกลงยินยอมคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ/โดยไม่มีสิทธิ กรณี
.....เป็นเงินรวมทั้งสิ้น
.....บาท (.....) พร้อมดอกเบี้ย
ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี /งดดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้น โดยชำระงวดแรกจำนวน.....บาท
(.....) ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ส่วนที่เหลือขอผ่อนชำระเป็นรายเดือนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา.... ปี.....เดือน ตามสัญญา
ผ่อนชำระหนี้ เลขที่...../.....ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หนังสือนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจในหนังสือรับสภาพหนี้
ฉบับนี้ด้วยดีโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัญญา
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

**สัญญาผ่อนชำระหนี้
กรณีได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ**

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า..... อายุ.....ปี อาชีพ.....
ตำแหน่ง.....สังกัด.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ขอทำสัญญาผ่อนชำระหนี้ให้ไว้แก่
.....โดย.....เป็นผู้แทน ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้าพเจ้ายินยอมคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิ/โดยไม่มีสิทธิ จำนวน.....
.....บาท (.....) พร้อมดอกเบี้ยในอัตรา
ร้อยละ 7.5 ต่อปี / งดดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้น ตามสัญญาฉบับที่...../.....
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โดยจะชำระงวดแรกจำนวน.....บาท
(.....) ภายในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
และส่วนที่เหลือจำนวน.....บาท (.....)
ขอผ่อนชำระเป็นรายเดือนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา.....ปี.....เดือน ตามตารางรายละเอียด
การผ่อนชำระหนี้แนบท้ายสัญญานี้

ข้อ 2 จำนวนเงินที่เหลือตามข้อ 1 ข้าพเจ้าขอผ่อนชำระเป็นรายเดือน ในอัตรา
เดือนละ.....บาท (.....)
จนกว่าจะครบจำนวนที่ต้องชำระ และขอรับรองว่าจะไม่เรียกร้องเพื่อระงับหรืองดเว้นการชำระหนี้รายนี้
เป็นอันขาด ทั้งนี้ จะเริ่มผ่อนชำระตั้งแต่วันที่.....พ.ศ..... เป็นต้นไป

ข้อ 3 การชำระเงิน

3.1 กรณีเป็นเจ้าหน้าที่

- ข้าพเจ้าจะนำเงินงวดแรกมาชำระและยินยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินเดือน
หักเงินเดือนของข้าพเจ้า ณ ที่จ่ายเป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนจนกว่าจะครบ

3.2 กรณีเป็นทายาทหรือผู้เกี่ยวข้อง

- ข้าพเจ้ายินยอมจะนำเงินมาชำระ ณ.....เป็นการชำระ
งวดแรกและงวดต่อไปเป็นรายเดือน ทุก ๆ เดือนจนกว่าจะครบ

ข้อ 4 หากต้องเสียค่าธรรมเนียมในการส่งเงิน ข้าพเจ้ายินยอมออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น

ข้อ 5 หากข้าพเจ้าพ้นจากราชการระหว่างการผ่อนชำระ ข้อตกลงเรื่องการผ่อนชำระเป็นอันยุติ ข้าพเจ้ายินยอมชดใช้เงินที่ค้างชำระอยู่ทั้งหมดทันที

ข้อ 6 หากข้าพเจ้าผิดนัดชำระเดือนใดเดือนหนึ่ง หรือผิดสัญญาด้วยประการใดก็ตาม ข้อตกลงเรื่องการผ่อนผันให้คงดอกเบี้ยกรณีได้รับยกเว้นเป็นอันยกเลิกตั้งแต่นั้น ข้าพเจ้ายินยอมให้ทางราชการดำเนินคดีตามกฎหมายกับข้าพเจ้าได้ทันที

สัญญาผ่อนชำระหนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้อความตรงกัน ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจข้อความในสัญญาฉบับนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ให้สัญญา

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับสัญญา

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

หมายเหตุ

ผู้รับสัญญา คือ ผู้รับมอบอำนาจจากส่วนราชการซึ่งเป็นนิติบุคคล

สัญญาค้ำประกัน

เลขที่...../.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....(1).....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....สังกัด.....

สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ คู่สมรสตาย/หย่าร้าง

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....คู่สมรสชื่อ.....

ขอทำสัญญาค้ำประกันให้ไว้แก่.....ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ 1 ตามที่.....(2).....ได้ทำสัญญาผ่อนชำระหนี้ไว้ต่อ

.....(3).....ตามสัญญาผ่อนชำระหนี้ครั้งที่...../.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น ข้าพเจ้าได้ทราบและเข้าใจข้อความในสัญญาดังกล่าว

โดยตลอดแล้ว จึงขอทำสัญญาค้ำประกันไว้ต่อ.....(3).....ว่า

ถ้า.....(2).....กระทำความผิดสัญญาดังกล่าวไม่ว่าข้อหนึ่งข้อใดด้วย

ประการใด ๆ ข้าพเจ้ายินยอมชำระหนี้ตามข้อผูกพันที่ระบุไว้ในสัญญาดังกล่าวนั้นทุกประการให้แก่

.....(3).....ทันที โดย.....(3).....

มีจำต้องเรียกร้องให้.....(2).....ชำระหนี้ก่อนและข้าพเจ้าจะรับผิดชอบ

สัญญานี้ตลอดไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้ครบเต็มจำนวน

ข้อ 2 ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ที่.....(3).....ผ่อนเวลา

หรือผ่อนจำนวนเงินในการชำระหนี้ตามสัญญาดังกล่าวให้แก่.....(2).....

โดยจะได้แจ้งหรือมิได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบก็ตาม ให้ถือว่าข้าพเจ้าได้ตกลงยินยอมในการผ่อนเวลาหรือ

ผ่อนจำนวนเงินในการชำระหนี้ด้วยทุกครั้ง ข้าพเจ้ายินยอมให้เอาการผ่อนเวลาหรือผ่อนจำนวนเงิน

ในการชำระหนี้ดังกล่าวเป็นเหตุปลดปล่อยความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและข้าพเจ้าจะรับผิดชอบในฐานะ

ผู้ค้ำประกันตามสัญญานี้ตลอดไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้ครบเต็มจำนวน

ข้อ 3 ข้าพเจ้าขอแสดงหลักทรัพย์ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของข้าพเจ้าและปลอดจากภาระ

ผูกพันใด ๆ อันจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมค่า เพื่อเป็นหลักฐานในการค้ำประกันไว้ต่อ.....(3).....

.....ดังนี้

/ที่ดิน

ที่ดิน

1) โฉนดเลขที่.....หน้าสำรวจ.....ระหว่าง.....
เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....วา อยู่ที่ดินตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ราคาประมาณ.....บาท
(.....)

2) โฉนดเลขที่.....หน้าสำรวจ.....ระหว่าง.....
เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....วา อยู่ที่ดินตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ราคาประมาณ.....บาท
(.....)

หลักทรัพย์อื่น

1).....
ราคาประมาณ.....บาท (.....)
2).....
ราคาประมาณ.....บาท (.....)

ข้อ 4 ข้าพเจ้าจะไม่จำหน่าย จ่าย โอน ก่อหนี้สินหรือการผูกพันใด ๆ ในทรัพย์สิน
ของข้าพเจ้าตามที่ได้รับไว้ในข้อ 3 ตลอดระยะเวลาที่สัญญาฉบับนี้ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่
เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจาก.....(3).....

ข้อ 5 ข้าพเจ้าจะไม่เพิกถอนการรับประกันในระหว่างที่.....(2).....
.....ต้องรับผิดชอบอยู่ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น.....ฉบับ ข้อความตรงกัน ข้าพเจ้าได้อ่านและมีความเข้าใจ
ข้อความในสัญญาฉบับนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้รับประกัน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

/ความยินยอม...

ความยินยอมของคู่สมรส

ข้าพเจ้า.....คู่สมรสของ.....
.....ผู้ค้าประกัน ได้ทราบข้อความในสัญญาค้าประกันแล้ว ยินยอมให้
.....ทำสัญญาค้าประกันฉบับนี้ได้

ลงชื่อ.....คู่สมรสผู้ยินยอม
(.....)

ลงชื่อ..... พยาน
(.....)

ลงชื่อ..... พยาน
(.....)

หมายเหตุ

- (1) ชื่อผู้ทำสัญญาค้าประกัน
- (2) ชื่อผู้ทำสัญญาผ่อนชำระหนี้
- (3) ชื่อส่วนราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลผู้รับสัญญา

(๒๙)

สัญญาประนีประนอมยอมความ

คดีหมายเลขดำที่...../๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่...../๒๕.....

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕.....

ความ.....

ระหว่าง { โจทก์
.....จำเลย

เรื่อง เรียกคืนเงิน.....

ข้าพเจ้า.....โจทก์และจำเลย.....

ขอทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. จำเลยตกลงยินยอมชำระเงินจำนวน.....บาท

(.....) ให้แก่โจทก์ โดยคิดจากต้นเงินจำนวน.....บาท

(.....) ดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่.....

ถึงวันที่.....จำนวนทั้งสิ้น.....บาท (.....)

โดยจำเลยยินยอมผ่อนชำระเป็นงวด จำนวน.....งวด งวดละเดือน.....เดือนละ.....บาท

(.....) งวดสุดท้าย จำนวน.....บาท

(.....)

ข้อ ๒. จำเลยตกลงผ่อนชำระงวดแรกวันที่.....และทุกวันที่.....

ของเดือนถัดไปจนกว่าจะครบ.....งวด.....

ข้อ ๓. จำเลยยินยอมชำระดอกเบี้ยอัตราร้อยละ.....ต่อปี ของต้นเงิน

จำนวน.....บาท (.....)

เป็นระยะเวลา.....ปี.....เดือน.....

ข้อ ๔. การชำระเงินจำเลยตกลงชำระที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหรือนำเงิน

เข้าบัญชีธนาคาร.....บัญชีเลขที่.....

ชื่อบัญชี.....แล้วนำส่งหลักฐานการโอนเงินไปยังโจทก์ทันทีในวันที่โอนเงิน

(พลิก)

ข้อ ๕. หากจำเลยผิดนัดชำระเงินสองงวดติดต่อกันให้อธิบายผิดนัดชำระหนี้ทั้งหมด.....
จำเลยยินยอมให้โจทก์บังคับคดีได้ทันทีและยินยอมให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ..... ต่อปีของต้นเงิน
ที่ค้างชำระนับแต่วันฟ้อง จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น.....
ข้อ ๖. จำเลยตกลงชำระค่าขึ้นศาลในส่วนที่ศาลสั่งไม่คืนให้แก่โจทก์ โดยจำเลยตกลง.....
ชำระในงวดสุดท้าย ส่วนค่าทนายความให้เป็นพับ.....

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

.....โจทก์

.....จำเลย

คู่ความได้ลงชื่อต่อหน้าข้าพเจ้า

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษา

ที่ สผ ๐๐๑๕/

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

วัน เดือน ปี

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์จัดพนักงานอัยการว่าต่างคดี

เรียน อธิบดีอัยการ สำนักงานคดีแพ่ง

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่.....
ลงวันที่.....จำนวน...ฉบับ
๒. สำเนารายละเอียดการเรียกคืนเงินเดือน และค่าตอบแทนพิเศษ เดือน จำนวน...ฉบับ
๓. สำเนาหนังสือบอกกล่าวทวงถามของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน...ฉบับ
๔. สรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี จำนวน...ฉบับ

ด้วยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้มีคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่.....ลงโทษไล่ออก.....ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ออกจากราชการ
กรณีมีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลายาวนานเกินกว่าสิบห้าวัน โดย
ไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือโดยพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ตั้งแต่วันที่.....(สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) ซึ่งตามพระราชกฤษฎีกาการจ่ายเงินเดือน เงินปี บำเหน็จ บำนาญ
และเงินอื่นในลักษณะเดียวกัน พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๖ กำหนดให้ข้าราชการที่ละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มี
เหตุผลอันสมควรหรือหนีราชการ ห้ามมิให้จ่ายเงินเดือนสำหรับวันที่ละทิ้งหน้าที่ราชการหรือหนีราชการดังกล่าว
จึงต้องดำเนินการเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจาก.....ตั้งแต่วันที่.....ถึง
เดือน.....เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น บาท (.....)
(สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งหนังสือติดตามทวงถามพร้อมเอกสารรายละเอียด
จำนวนเงินที่ต้องเรียกคืนจาก.....โดยจัดส่งไปรษณีย์แบบลงทะเบียนด่วนพิเศษ
จำนวน.....ครั้ง ไปยังที่อยู่ปรากฏในแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรเพื่อแจ้งให้คืนเงินที่ได้รับโดยไม่มีสิทธิ
ในระหว่างวันที่ละทิ้งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่วันที่.....เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น บาท
(.....) (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓) ปรากฏว่าหนังสือทวงถามได้ถูกส่งกลับมายัง
สำนักงานฯ โดยเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้เนื่องจากย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่ และไม่มารับภายในกำหนด
โดย.....มิได้มีการติดต่อประสานเพื่อคืนเงินจำนวนดังกล่าวแต่อย่างใด

จากข้อเท็จจริง...

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏดังกล่าว จึงสันนิษฐานได้ว่า..... มีพฤติการณ์ในการหลีกเลียงและเพิกเฉยในการชำระเงินคืนอันส่งผลให้เกิดความเสียหายกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์สำนักงานคดีศาลแพ่งสำนักงานอัยการสูงสุด ให้จัดพนักงานอัยการว่าต่างคดีแทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในดำเนินการฟ้อง.....เพื่อเรียกเงินจำนวนดังกล่าวข้างต้นคืน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันพึงมีจากการดำเนินคดีในครั้งนี้ พร้อมกันนี้ได้จัดทำสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๔) และได้มอบหมายให้.....ตำแหน่งนิติกร..... และ..... ตำแหน่งนิติกร.....เป็นผู้รับผิดชอบประสานงานกับพนักงานอัยการในการดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับคดีจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักกฎหมาย

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ

โทรสาร ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ

○ (๙)

ใบแต่งตั้งนายความ

คดีหมายเลขดำที่...../๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่...../๒๕.....

ศาล.....แพ่ง.....

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕.....

ความ.....แพ่ง.....

ระหว่าง { สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.....โจทก์
.....จำเลย

ข้าพเจ้า.....สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดย ชื่อ สกุล เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ขอแต่งตั้งให้.....

เป็นนายความของข้าพเจ้าในคดีนี้ และให้มีอำนาจ * ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ไปในทางจำหน่ายสิทธิ

ของข้าพเจ้าได้ด้วย เช่น การยอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ

การสละสิทธิ หรือใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือขอให้พิจารณาคดีใหม่

ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบตามที่.....

ทนายความจะได้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไปตามกฎหมาย

.....ผู้แต่งตั้งทนายความ

()

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(พริก)

หมายเหตุ * ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๖๒ ทนายความไม่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาใดไปในทางจำหน่ายสิทธิของคู่ความนั้น เช่น การยอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ การสละสิทธิ หรือการใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการขอให้พิจารณาคดีใหม่ ถ้าจะมอบให้มีอำนาจดังกล่าวประการใดบ้าง ให้กรอกลงในช่องที่ว่างไว้โดยระบุให้ชัดเจน (คำที่ไม่ใช้และช่องว่างที่เหลือให้ขีดเสีย)

คำรับเป็นทนายความ

ข้าพเจ้า.....

เลขประจำตัวประชาชน□-□□□□-□□□□□-□□-□

ใบอนุญาตให้เป็นทนายความเลขที่.....ได้รับอนุญาตให้ว่าความ.....

ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตรอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์.....

สำนักงานอยู่ที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตรอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรสาร.....ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์.....

ขอรับเป็นทนายความของ.....

เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปตามหน้าที่ในกฎหมาย

.....ทนายความ

คำสั่ง

.....

.....

.....ผู้พิพากษา

ที่ สผ ๐๐๑๕/

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

วัน เดือน ปี

เรื่อง ขอนำส่งเงินค่าธรรมเนียม

กราบเรียน อัยการสูงสุด

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส.....ลงวันที่.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย เงินสด จำนวน.....บาท (.....) หรือ เชื้อธนาคาร.....
เลขที่..... ลงวันที่..... จำนวน.....บาท

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ขอให้ส่งเงินค่าค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี จำนวน.....บาท (.....) เพื่อเป็นค่าค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินว่าต่างคดีให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไปยัง สำนักงานอัยการสูงสุด โดยให้นำส่งที่ สำนักการคลัง สำนักงานอัยการสูงสุด ถนนหน้าหีบเผยแพร่ กรุงเทพมหานคร ภายในวันที่..... ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงขอส่งเงินค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินคดี เป็นจำนวนเงิน.....บาท (.....) ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย มาเพื่อดำเนินการต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(.....)

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักกฎหมาย

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๕๐๐ ต่อ

โทรสาร ๐ ๒๒๔๒ ๕๕๐๐ ต่อ

○ (๔)
คำฟ้อง

คดีหมายเลขดำที่..... /๒๕.....

ศาล

วันที่ เดือน พุทธศักราช ๒๕

ความ

ระหว่าง { โจทก์
..... จำเลย

ข้อหาหรือฐานความผิด

จำนวนทุนทรัพย์ บาท สตางค์

ข้าพเจ้า

เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□ โจทก์ เชื้อชาติ.....

สัญชาติ อาชีพ อายุ ปี อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่.....

ถนน ตรอก/ซอย ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต.....

จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์

โทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

ขอยื่นฟ้อง

เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□ จำเลย เชื้อชาติ

สัญชาติ อาชีพ อายุ ปี อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่

ถนน ตรอก/ซอย ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต.....

จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์

โทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

.....

.....

